

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૧૯૯

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (જોઈન પાર્ટી માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૧૯૯ માં

સાથે

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૬

સાથે

૨૦૧૯ની દીવાની અરજી (સુધારા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૬ માં

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (જોઈન પાર્ટી માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૬ માં

સાથે

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૩

સાથે

૨૦૧૯ની દીવાની અરજી (સુધારા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૩ માં

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૩ માં

સાથે

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૮૮૫

સાથે

૨૦૧૯ની દીવાની અરજી (સુધારા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૮૮૫ માં

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૮૮૫ માં

સાથે

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૫

સાથે

૨૦૧૯ની દીવાની અરજી (સુધારા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૫ માં

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૧૭૧૫ માં

સાથે

૨૦૧૯નો આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૯૯૦૧

સાથે

૨૦૧૯ની દીવાની અરજી (સુધારા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ ના આર/વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૧૯૯૦૧ માં

સાથે

૨૦૨૧ની દીવાની અરજી (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નંબર ૧

૨૦૧૯ની આર/વિશેષ દીવાની અરજી સંખ્યા ૧૯૯૦૧

**મંજૂરી અને સહી માટે:**

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિરલ આર. મહેતા

= = = = =

|   |                                                                          |    |
|---|--------------------------------------------------------------------------|----|
| ૧ | શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે? | હા |
| ૨ | પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?                                         | હા |

|   |                                                                                                                           |    |
|---|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ૩ | શું માન. ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?                                                                    | ના |
| ૪ | શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે? | ના |

=====

પ્રશાંત શશી રુઈયા

વિરુદ્ધ

સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા

=====

ઉપસ્થિતિ:

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૧૧૯૯/૨૦૧૯:**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧, ૨ માટે.

શ્રી નવીન પાહવા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, શાર્દુલ અમરચંદ મંગળદાસ એન્ડ કો. (૮૪૨૬) વતી, સામાવાળા નં. ૧ માટે. નોટિસ બજવણી ડાયરેક્ટ સર્વિસ (૫) દ્વારા, સામાવાળા નં. ૨ માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૧૯૯/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજયવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૧૭૧૬/૨૦૧૯ સાથે સિવિલ એપિલિકેશન (સુધારા માટે):**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧, ૨ માટે.

શ્રી નવીન પાહવા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, સામાવાળા નં. ૧ માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૭૧૬/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજલાવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૧૭૧૩/૨૦૧૯ સાથે સિવિલ એપિલિકેશન (સુધારા માટે):**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧ માટે. સામાવાળા નં. માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૭૧૩/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજલાવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૧૯૮૫/૨૦૧૯:**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧ માટે.

શ્રી નવીન પાહવા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, સામાવાળા નં. ૧ માટે.

શ્રી વિશ્વાસ કે. શાહ, એડવોકેટ, સામાવાળા નં. ૨ માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૯૮૫/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (સુધારા માટે) નં. ૧/૨૦૧૯:**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧ માટે. સામાવાળા નં. માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૯૮૫/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજલવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૧૭૧૫/૨૦૧૫ સાથે સિવિલ એપિલિકેશન (સુધારા માટે):**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧ માટે.

શ્રી નવીન પાહવા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, સામાવાળા નં. ૧ માટે.

**એસસીએ નં. ૧૧૭૧૫/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલિકેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજલવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૯૯૦૧/૨૦૧૯:**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧, ૨ માટે.

શ્રી નવીન પાહવા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, સામાવાળા નં. ૨ માટે.

શ્રી કુલદીપ કે. અદેસરા (૯૨૨૨), સામાવાળા નં. ૧ માટે.

શ્રી કે. એમ. પરીખ (૫૭૫), સામાવાળા નં. ૧ માટે.

શ્રી અનિપ એ. ગાંધી (૨૨૬૮), સામાવાળા નં. ૧૦ માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલેશન (એસસીએ) નં. ૧૯૯૦૧/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલેશન (સુધારા માટે) નં. ૧/૨૦૧૯:**

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫) વતી, અરજદાર નં. ૧, ૨ માટે.

સામાવાળા નં. માટે.

**સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલેશન (એસસીએ) નં. ૧૯૯૦૧/૨૦૧૯ માં સિવિલ એપિલેશન (પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૧:**

શ્રી રાશેષ સંજલાવાલા, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી નિરાગ એન. પાઠક તથા શ્રી આદિત્ય જે. પંડ્યા, એડવોકેટ્સ, અરજદાર માટે.

શ્રી મિહિર ઠાકોર, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી સાથે શ્રી મિહિર જોષી, વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી, જેઓને સહાયતામાં શ્રી કેયુર ગાંધી સાથે શ્રી રાહીલ પટેલ, એડવોકેટ્સ, નાણાવટી એસોસિએટ્સ વતી, સામાવાળા નં. માટે.

શ્રી કુલદીપ કે. અદેસરા, એડવોકેટ, સામાવાળા નં. માટે.

શ્રી કે. એમ. પરીખ, એડવોકેટ, સામાવાળા નં. માટે.

શ્રી અનિપ એ. ગાંધી, એડવોકેટ, સામાવાળા નં. માટે.

=====

કોરમ:માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ જે.બી.પારડીવાલા

અને

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ નિરલ આર. મહેતા

તારીખ:૧૬/૧૨/૨૦૨૧

સી. એ. વી. કોમન જજમેન્ટ

( માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ જે.બી.પારડીવાલા દ્વારા )

૧. આ તમામ શીર્ષક હેઠળની રિટ અરજીઓમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ સમાન હોવાના કારણે, તે સુનાવણી માટે એકસાથે લેવામાં આવ્યા હતા અને આ સંયુક્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨. સરળતા ખાતર, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૧૧૧૯૯/૨૦૧૯ ની રિટ અરજીને મુખ્ય બાબત તરીકે ગણવામાં આવે છે.

૩. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની આ રિટ અરજી દ્વારા, રિટ અરજદારોએ નીચે મુજબની દાદ માંગેલી છે:

"(એ) આ નામદાર કોર્ટ પ્રોહિબિશનની રિટ અને/અથવા યોગ્ય રિટ, હુકમ અને/અથવા નિર્દેશ જારી કરવા કૃપા કરે, જેમાં સામાવાળા નંબર ૨ ને મૂળ અરજી નંબર ૬૪૮/૨૦૧૮ ની આખરી સુનાવણી અને ન્યાયનિર્ણય સાથે ત્યાં સુધી આગળ ન વધવા નિર્દેશ આપવામાં આવે, જ્યાં સુધી નાદાર અને

નાદારી સંહિતા, ૨૦૧૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ અપીલ સત્તામંડળો દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનને આખરી મંજૂરી / પુષ્ટિ આપવામાં ન આવે.

(બી) વર્તમાન અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ બાકી હોય ત્યાં સુધી, આ નામદાર કોર્ટ સામાવાળા નંબર ૨ ને તેમની સમક્ષ પેઝિંગ મૂળ અરજી નંબર ૬૪૮/૨૦૧૮ ની નિર્ધારિત સુનાવણી મુલતવી રાખવા નિર્દેશ કરવા કૃપા કરે;

(સી) ઉપર દર્શાવેલ દાદ (બી) ના સંદર્ભમાં એકપક્ષીય વચગાળાની દાદ મંજૂર કરવામાં આવે;

(ડી) યોગ્ય અને યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય અને વધુ દાદ મંજૂર કરવામાં આવે."

૪. રિટ અરજદારો એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડના પ્રમોટર્સ છે. રિટ અરજદારોએ મુખ્ય દેવાદાર એટલે કે એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ નામની કંપની દ્વારા મેળવેલ વિવિધ ધિરાણ સુવિધાઓ માટે અંગત જામીનગીરી આપી હતી.

૫. અહીં સામાવાળા નંબર ૧ દેશની સૌથી મોટી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાંની એક છે અને તે મુખ્ય દેવાદારના મુખ્ય ધિરાણકર્તા છે.

ક. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી જણાય છે કે સામાવાળા નંબર ૧ – બેંક દ્વારા નાદાર અને નાદારી સંહિતા, ૨૦૧૬ (ટૂંકમાં, "સંહિતા, ૨૦૧૬") ની કલમ ૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને અનુસરીને, નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ, અમદાવાદ બેંચ (ટૂંકમાં, "NCLT") એ તારીખ ૨ જુ ઓગસ્ટ ૨૦૧૭ ના હુકમથી સંહિતાની જોગવાઈઓ હેઠળ કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ (ટૂંકમાં, "CIRP") શરૂ કરી હતી.

ગ. મુખ્ય દેવાદાર સામે CIRP પેન્ડિંગ હોવા દરમિયાન, સામાવાળા નંબર ૧ – બેંકે મુખ્ય દેવાદારના ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ સમક્ષ સંહિતાની જોગવાઈઓમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબનું પોતાનું કલેમ ફોર્મ રજૂ કર્યું હતું.

ઘ. એ વાત વિવાદસ્પદ નથી કે સંહિતાની જોગવાઈઓ હેઠળ રચાયેલી મુખ્ય દેવાદારની ક્રિડિટર્સ કમિટી (COC) એ મુખ્ય દેવાદારના પુનરુદ્ધાર અને ઉકેલ માટે મેસર્સ આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડના રિઝોલ્યુશન પ્લાનને જરૂરી બહુમતી સાથે સ્વીકાર્યો હતો. આર્સેલર મિત્તલ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૧ સંહિતાના ધિરાણકર્તાને આપવામાં આવેલ ફાઇનાન્સિયલ પેકેજ રૂ. ૪૨,૦૦૦ કરોડનું છે.

૯ સંહિતાની જોગવાઈઓ અનુસાર, રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ (RP) એ NCLT દ્વારા આર્સેલર મિત્તલના રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી માટે કલમ ૩૦(૬) હેઠળ ઇન્ટરલોક્યુટરી એપ્લિકેશન નંબર ૪૩૧/૨૦૧૮ દાખલ કરી હતી.

૧૦. આર્સેલર મિત્તલના રિઝોલ્યુશન પ્લાનને NCLT દ્વારા તેના તારીખ ૮ મી માર્ચ ૨૦૧૮ ના હુકમથી મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. I.A. નંબર ૪૩૧/૨૦૧૮ ને શરતી રીતે મંજૂર કરવામાં આવી હતી. અમે NCLT દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના પેરા ૨૮ ને નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

"૨૮. ઉપર જણાવેલ ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, પ્રસ્તુત I.A. નંબર ૪૩૧/૨૦૧૮ શરતી રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રા. લિ. દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન H-૧ હોવાને નાતે, I&B કોડની કલમ ૩૧(૧) અનુસાર, ઉપરોક્ત અવલોકનો અને શરતોને આધીન તથા I&B કોડની કલમ ૩૧(૩) હેઠળના નીચે મુજબના વૈધાનિક નિર્દેશો સાથે મંજૂર કરવામાં આવે છે:-

(એ) કે ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ દ્વારા I&B કોડની કલમ ૧૪ હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલ મોરેટોરિયમ હુકમનો અંત આવશે; અને

(બી) કે રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલે કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ

અને રિઝોલ્યુશન પ્લાનના સંચાલનને લગતા તમામ રેકૉર્ડ તેના ડેટાબેઝમાં નોંધવા માટે બોર્ડને મોકલવાના રહેશે."

૧૧. એવું જણાય છે કે NCLT દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૮ મી માર્ચ ૨૦૧૯ ના ઉપરોક્ત હુકમને સ્ટેન્ડર્ડ ચાર્ટર્ડ બેંક, ESIL ના ઓપરેશનલ ક્રેડિટર્સ વગેરે જેવા વિવિધ હિતધારકો દ્વારા નેશનલ કંપની લો એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ, નવી દિલ્હી સમક્ષ અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવું જણાય છે કે અહીં રિટ અરજદાર નંબર ૧ એ પણ NCLT દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૮ મી માર્ચ ૨૦૧૯ ના હુકમને એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પડકાર્યો હતો. અહીં રિટ અરજદાર નંબર ૧ ને લગતી અપીલ અંગે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનોને અમે નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

"૨૭. 'આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રા. લિ.' ની પાત્રતાનો મુદ્દો નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તમામ દલીલોને ધ્યાનમાં લીધા પછી નક્કી કરવામાં આવ્યો છે અને તેને કલમ ૨૯ A ની અપાત્રતા સિવાયના અન્ય આધારો પર આ અપીલ સત્તામંડળ દ્વારા 'રિઝોલ્યુશન પ્લાન' મંજૂરી પર વિચારણા કરવામાં આવી રહી હોય તેવા તબક્કે અપીલ સત્તામંડળ સમક્ષ પુનઃ ખોલી શકાય નહીં.

૨૮. પ્રસ્તુત અપીલ વિલંબ અને શિથિલતા (delay and laches) થી

પણ બાધિત છે કારણ કે ઉપર જણાવેલ હકીકતો, 'એસાર સ્ટીલ એશિયા હોલિંગ્સ લિમિટેડ' ના પ્રમોટર્સ અને શેરધારકોની જાણમાં હતી, કારણ કે 'GPI ટેક્સટાઇલ્સ' ના 'રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી સ્વીકાર્યપણે 'ગુમેટલ લિમિટેડ' દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૧૫ મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૮ ના પત્રના આધારે દાખલ કરવામાં આવી હતી. વધુમાં, વર્તમાન અરજદાર ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં એક પક્ષકાર હતા જ્યારે 'GPI ટેક્સટાઇલ્સ' ના 'રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ' દ્વારા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ પરત ખેંચવામાં આવી હતી. તેથી, સદર અરજી નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાથી ૬-૭ મહિનાના સ્પષ્ટપણે અતિશય વિલંબથી પીડાય છે. તેથી, વર્તમાન અરજી જે સ્પષ્ટપણે વિલંબ અને શિથિલતાથી બાધિત છે તે 'રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ' ને નિષ્ફળ બનાવવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨૯. ઉપરોક્ત હકીકતો ઉપરાંત, અમે શોધી કાઢીએ છીએ કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪૨ હેઠળ નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય અને નિર્દેશોને ધ્યાનમાં રાખીને "આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ" (સુપ્રા) માં ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ દ્વારા 'રિઝોલ્યુશન પ્લાન' પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. તેથી, આ તબક્કે, અમે 'આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રા. લિ.' ની પાત્રતા કે અપાત્રતાના પ્રશ્નને પુનઃ ખોલવા ઇચ્છુક નથી, જે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય અને નિર્દેશોને ધ્યાનમાં રાખીને બંધ થઈ

ગયો છે.

૩૦. જ્યાં સુધી અપીલકર્તા શ્રી પ્રશાંત રૂઘયાના કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૧૪૦ હેઠળના સબ્રોગેશનના અધિકાર અને સદર એક્ટની કલમ ૧૪૫ હેઠળ ક્ષતિપૂર્તિ મેળવવાના અધિકારનો સંબંધ છે, વર્તમાન કેસમાં આવા અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી.

૩૧. અપીલકર્તા – શ્રી પ્રશાંત રૂઘયાએ ધિરાણકર્તાઓ અને 'કોર્પોરેટ દેવાદાર' વચ્ચે 'ગેરંટી ડીડ' અંકે કરી છે. આવી ગેરંટી દેવાની ચુકવણી અંગેની છે. એકવાર 'કોર્પોરેટ દેવાદાર' દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર દેવું ધિરાણકર્તાઓ ('ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સ') ની તરફેણમાં ચુકવણી કરીને પ્લાનની મંજૂરીના પરિણામે ચૂકવાઈ જાય છે, પછી 'ગેરંટી ડીડ' ની અસરનો અંત આવે છે કારણ કે દેવું ચૂકવાઈ જાય છે. મૂળ ધિરાણકર્તાઓ ('ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સ') ને રિઝોલ્યુશન દ્વારા દેવાની ચુકવણીને કારણે ગેરંટી નિષ્પ્રભાવી થઈ ગઈ હોવાથી, કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૧૪૦ હેઠળ અપીલકર્તાના સબ્રોગેશનના અધિકાર અને કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૧૪૫ હેઠળ ક્ષતિપૂર્તિ મેળવવાના અધિકારનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી.

૩૨. અમને અપીલકર્તા શ્રી પ્રશાંત રૂઘયા દ્વારા કરવામાં આવેલી આ અપીલમાં અથવા મધ્યસ્થી – એસાર સ્ટીલ એશિયા હોલિંડ્સ લિમિટેડ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોમાં કોઈ ગુણદોષ જણાતો નથી. તે તદ્દનુસાર ફગાવી દેવામાં આવે છે. કોઈ ખર્ચ નહીં."

૧૨ મુકદ્દમો, આખરે, સુપ્રીમ કોર્ટ સુધી પહોંચ્યો. વિવિધ સિવિલ અપીલો અને રિટ અરજીઓ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે તારીખ ૧૫ મી નવેમ્બર ૨૦૧૯ ના ચુકાદા અને હુકમથી નિકાલ કરવામાં આવી હતી. આ ચુકાદો "કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ ઓફ એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ થ્રુ ઓથોરાઇઝ્ડ સિગ્નેચરી વિરુદ્ધ સતીશ કુમાર ગુપ્તા અને અન્ય" ૨૦૧૯ SCC ઓનલાઇન ૧૪૭૮ શીર્ષકથી અહેવાલ થયેલ છે. ચુકાદાનો પહેલો ફરો સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત કરાયેલા પ્રશ્નો વિશે ખ્યાલ આપે છે:

"અપીલો અને રિટ અરજીઓનો આ સમૂહ રિઝોલ્યુશન અરજદારો, રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ્સ, નાદાર અને નાદારી સંહિતા, ૨૦૧૬ (આનાથી આગળ "સંહિતા" તરીકે ઉલ્લેખિત) હેઠળ રચાયેલી ક્રિડિટર્સ કમિટીની ભૂમિકા અને છેલ્લે, પરંતુ કોઈ પણ રીતે સૌથી ઓછું નહીં, નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ (આનાથી આગળ "NCLT" / "ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ" તરીકે ઉલ્લેખિત) અને નેશનલ કંપની લો એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ (આનાથી આગળ "NCLAT" / "એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ" તરીકે ઉલ્લેખિત) ની ક્રિડિટર્સ કમિટી દ્વારા મંજૂર કરાયેલા રિઝોલ્યુશન પ્લાન્સ અંગેની હકુમત વિશે મહત્વના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત કરે છે. નાદાર અને નાદારી સંહિતા (સુધારા) એક્ટ, ૨૦૧૯ (આનાથી આગળ "૨૦૧૯ ના સુધારા એક્ટ" તરીકે

ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૪ અને ૬ ની બંધારણીય માન્યતાને પણ પડકારવામાં આવી છે. આ અપીલો અને રિટ અરજીઓ આ કોર્ટના આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સતીશ કુમાર ગુપ્તા (૨૦૧૯) ૨ SCC ૧ તરીકે અહેવાલ થયેલ તારીખ ૦૪/૧૦/૨૦૧૮ ના ચુકાદાનું પરિણામ છે."

૧૩. અંગત જામીનગીરીઓના અંત અને અણનિર્ણિત દાવાઓ અંગે, સુપ્રીમ કોર્ટે પેરા ૬૩ થી ૬૭ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૬૩. શ્રી ગોપાલ સુબ્રમણ્યમ અને શ્રી રાકેશ ક્લિવેટીએ કોર્પોરેટ દેવાદારના પ્રમોટર્સ/પ્રમોટર ગ્રૂપ દ્વારા આપવામાં આવેલી જામીનગીરીઓ સામે લેણદારોના અધિકારોના અંત સામે પણ અપીલ કરી છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, આ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેના માટેના કોઈપણ કારણો આપ્યા વિના આડકતરી રીતે કરવામાં આવ્યું હતું.

૬૪. કોર્પોરેટ દેવાદારના પ્રમોટર/ડિરેક્ટર શ્રી પ્રશાંત રૂઈયાએ તેમની તારીખ ૨૮.૦૯.૨૦૧૩ ની અંગત જામીનગીરીમાં વિશિષ્ટ રીતે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

"૭. આ ગેરંટી હેઠળ ગેરંટી આપનારની જવાબદારીઓને એવી કોઈ ક્રિયા, લોપ, બાબત કે વસ્તુથી અસર થશે નહીં, જે આ ગેરંટી ન હોત તો, આ ગેરંટી હેઠળની તેની કોઈપણ જવાબદારીઓને ઘટાડે, મુક્ત કરે કે તેના પર પ્રતિકૂળ અસર પાડે (મર્યાદા વિના અને તેને કે કોઈ સુરક્ષિત પક્ષકારને

જાણ હોય કે ન હોય) જેમાં સમાવેશ થાય છે :

XXX XXX XXX

(જી) કોઈપણ નાદારી કે તેવી જ કાર્યવાહીઓ."

ઉપરાંત, "સેટલમેન્ટની શરતો" ના શીર્ષક હેઠળ, તારીખ ૨૩/૧૦/૨૦૧૮ ના રોજ મંજૂર કરાયેલ તારીખ ૦૨.૦૪.૨૦૧૮ ના આખરી રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં વિશિષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી:

"ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સ:

ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ દ્વારા આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરીને અનુસરીને, પ્રત્યેક ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટર નીચેની શરતો સંમત થયા છે અને સ્વીકારી છે તેમ માનવામાં આવશે:

આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સને કરવામાં આવેલી ચુકવણીને અસરકારક તારીખ સુધી દરેક ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટરના કોર્પોરેટ દેવાદારના તમામ બાકી લેણાંની પૂર્ણ અને આખરી ચુકવણી તરીકે ગણવામાં આવશે, અને પ્રત્યેક ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટર દ્વારા કે તેમની તરફેણમાં કરવામાં આવેલા તમામ કરારો અને ગોઠવણો, જેમાં લોન કરારો અને સુરક્ષા કરારોનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેટલા સુધી મર્યાદિત નથી (વિદ્યમાન પ્રમોટર ગ્રૂપ કે તેમના સંબંધિત સહયોગીઓ દ્વારા કોર્પોરેટ દેવાદારના સંદર્ભમાં આપવામાં આવેલી કોર્પોરેટ કે અંગત જામીનગીરીઓ સિવાય) તે (i) અસરકારક તારીખથી રિઝોલ્યુશન અરજદાર અથવા

રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નામાંકિત કોઈપણ વ્યક્તિને સોંપાયેલા / નવેસરથી કરાયેલા માનવામાં આવશે, જેમાં આવી સોંપણી કે નવેસરથી કરાર પહેલાંના સમયગાળા માટે ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સને કોઈ અધિકારો બચશે નહીં કે પ્રાપ્ત થશે નહીં; અને (ii) જે કાયદાકીય રીતે સોંપવા કે નવેસરથી કરવા સક્ષમ નથી – તેને અસરકારક તારીખથી રદ કરાયેલા માનવામાં આવશે, જેમાં રદ કર્યા પહેલાંના સમયગાળા માટે ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સને કોઈ અધિકારો પ્રાપ્ત થશે નહીં કે બચશે નહીં.

કોર્પોરેટ દેવાદારને પૂરી પાડવામાં આવેલ લોન અને નાણાકીય સહાયના સંદર્ભમાં; પ્રત્યેક ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર, જેમ હોઈ શકે તેમ: –

એકિવિઝિશન સ્ટ્રક્ચરને અનુસરીને, અસરકારક તારીખથી રિઝોલ્યુશન અરજદાર અને/અથવા તેની સાથે જોડાયેલી વ્યક્તિઓ, અને/અથવા આ સંદર્ભમાં રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નિયુક્ત બેંકો કે નાણાકીય સંસ્થાઓને આપવામાં આવેલી તમામ સુરક્ષા (જેમાં કોર્પોરેટ દેવાદારની અસ્કયામતો પરના બોજા, કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે કોઈપણ રીતે સંબંધિત કોર્પોરેટ દેવાદારના શેરોનું ગીરો (કોર્પોરેટ જામીનગીરીઓ અને અંગત જામીનગીરીઓ સિવાય) નો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેટલા સુધી મર્યાદિત નથી) સોંપશે/નવેસરથી કરશે;

અસરકારક તારીખથી ૫ (પાંચ) કામકાજના દિવસોની અંદર (i) કોર્પોરેટ દેવાદારની અસ્કયામતો પરના બોજા; અને (ii) કોર્પોરેટ દેવાદારના શેરોના

ગીરો મુક્તિ, સોંપણી કે નવેસરથી કરાર માટે જરૂરી હોય કે જરૂરી જણાય તેવા પત્રો અને સંચાર જારી કરશે, અને અન્ય એવી કાર્યવાહી કરશે; અને નાદારી શરૂ થયાની તારીખથી અસરકારક તારીખ સુધી કોર્પોરેટ દેવાદાર પાસેથી ઉદ્ભવતા તમામ દાવાઓ અને લેણાં (વ્યાજ અને દંડ, જો કોઈ હોય તો તે સહિત) જતા કર્યા છે તેમ માનવામાં આવશે."

૬૫. શ્રી પ્રશાંત રૂઘયા વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી રોહતગીએ તારીખ ૨૩/૧૦/૧૮ ના રિઝોલ્યુશન પ્લાનની કલમ XIII (૧) (g) તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું, જેમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે: "કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા મેળવવામાં આવેલ નાણાકીય સહાયને સુરક્ષિત કરવા માટે તેના વતી અને તેના માટે આપવામાં આવેલી જામીનગીરીઓના સંદર્ભમાં ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી મળતાં, જે અસરકારક તારીખ પહેલાં લાગુ કરવામાં આવી હોય, આવી કોઈપણ ગેરંટી હેઠળ સબ્રોગેશનના કારણે જામીનદારના દાવા, જો કોઈ હોય તો, રદ, મુક્ત, ડિસ્ચાર્જ અને અંત પામેલા માનવામાં આવશે.

આથી સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે, ઉપરોક્ત કલોઝ એવી કોઈપણ રીતે લાગુ થશે નહીં જે વિદ્યુમાન પ્રમોટર ગ્રૂપ કે તેમના સંબંધિત સહયોગીઓ દ્વારા કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે અને તેના વતી જારી કરાયેલી કોર્પોરેટ જામીનગીરીઓ અને અંગત જામીનગીરીઓને અમલમાં મૂકવાના ફાઈનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સના અધિકારોનો અંત લાવે/અસર કરે, જે

જામીનગીરીઓ ફાઇનાન્સિયલ ક્રેડિટર્સ દ્વારા જાળવી રાખવાનું ચાલુ રહેશે અને તેમના દ્વારા અમલમાં મૂકી શકાશે."

(ભાર મૂક્યો છે)

વિદ્વાન પરિષ્ઠ કાઉન્સેલ દ્વારા અમને એ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રમોટર ગ્રૂપની અંગત જામીનગીરીઓ લાગુ કરવામાં આવી છે અને તેના સંબંધમાં કાનૂની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ છે. આપણી સમક્ષ એવું પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે શ્રી પ્રશાંત રૂઘ્યા અને પ્રમોટર ગ્રૂપના અન્ય સભ્યો, જેઓ જામીનદારો છે, તેઓ આર્સેલર મિતલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં પક્ષકાર નથી અને તેથી, રિઝોલ્યુશન પ્લાન તેમના સબ્રોગેશનના અધિકારો છીનવી લેવા માટે તેમને બાધ્ય કરી શકે નહીં, જે જો પેન્ડિંગ કાનૂની કાર્યવાહીમાં તેમના દ્વારા જામીન અપાયેલી રકમ ચૂકવવાનો આદેશ આપવામાં આવે તો તેમની પાસે હોઈ શકે છે.

૬૬. સંહિતાની કલમ ૩૧(૧) સ્પષ્ટ કરે છે કે એકવાર રિઝોલ્યુશન પ્લાન ક્રિડિટર્સ કમિટી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે પછી તે જામીનદારો સહિત તમામ હિતધારકો માટે બાધ્ય રહેશે. આનું કારણ એ છે કે આ જોગવાઈ એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે સફળ રિઝોલ્યુશન અરજદાર કોર્પોરેટ દેવાદારનો વ્યવસાય નવેસરથી શરૂ કરે. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ વી. રામકૃષ્ણન, ૨૦૧૮ (૯) SCALE ૫૯૭ માં, આ કોર્ટે સંહિતાની કલમ ૩૧ પર આધાર રાખીને ઠરાવ્યું છે:"

"૨૨. કાયદાની કલમ ૩૧ પર સામાવાળા દ્વારા પણ મજબૂત રીતે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. આ કલમ ફક્ત એટલું જ જણાવે છે કે એકવાર રિઝોલ્યુશન પ્લાન, જેમ કે ક્રેડિટર્સ કમિટી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે છે, અમલમાં આવે છે, તે કોર્પોરેટ દેવાદાર તેમજ જામીનદાર માટે બાધ્ય રહેશે. આનું કારણ એ છે કે અન્યથા, ઇન્ડિયન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૩૩ હેઠળ, જામીનદારની સંમતિ વિના, કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા દેવાના નાણાંમાં કરવામાં આવેલો કોઈપણ ફેરફાર, જામીનદારને ચુકવણીમાંથી મુક્ત કરશે. કલમ ૩૧(૧), હકીકતમાં, સ્પષ્ટ કરે છે કે જામીનદાર ચુકવણીમાંથી છટકી શકતા નથી કારણ કે રિઝોલ્યુશન પ્લાન, જે મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં આવા જામીનદાર દ્વારા કરવામાં આવનાર ચુકવણીઓ અંગેની જોગવાઈઓ શામેલ હોઈ શકે છે. કદાચ આ જ કારણ છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત નિયમો અને નિયમન ૩૬(૨) માં સમાવિષ્ટ ફોર્મ ૬ નું પરિશિષ્ટ VI(e), કોર્પોરેટ દેવાદારના દેવાના સંદર્ભમાં આપવામાં આવેલી અંગત જામીનગીરીઓ વિશેની માહિતી માંગે છે. સામાવાળાના વલણને ટેકો આપવાથી દૂર, તે સ્પષ્ટ છે કે વસ્તુસ્થિતિના મુદ્દા પર, કલમ ૩૧ એ અંગત જામીનદારની તરફેણમાં વધુ એક પરિબળ છે જેણે તેને બચાવવા માટે કોઈ મોરેટોરિયમ લાગુ કર્યા વિના બાકી દેવાની ચુકવણી કરવાની રહેશે."

આ ચુકાદાને અનુસરીને, શ્રી રોહતગીની એ દલીલ સ્વીકારવી મુશ્કેલ

છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનનો તે ભાગ જે જણાવે છે કે સબ્રોગેશનના કારણે જામીનદારના દાવાઓ રદ કરવામાં આવશે, તે કોર્પોરેટ દેવાદારના ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરો દ્વારા આપવામાં આવેલી જામીનગીરીઓને લાગુ કરી શકાતો નથી. જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસનો સંબંધ છે, અમે એ ઉમેરવા માટે ઉતાવળ કરીએ છીએ કે અમે એવું કંઈ કહી રહ્યા નથી જે આ જામીનગીરીઓ લાગુ કરવાને કારણે પેનિંગ મુકદ્દમાને અસર કરી શકે. જો કે, NCLAT નો ચુકાદો સંહિતાની કલમ ૩૧(૧) અને સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) માં આ કોર્ટના ચુકાદાથી વિપરીત હોવાથી, તેને રદ કરવામાં આવે છે.

૬૭. તે જ કારણસર, રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ દ્વારા અને ન્યાયનિર્ણયકારી સત્તામંડળ/એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ગુણદોષના આધારે નક્કી કરવામાં આવ્યા હોય તે સિવાયના અસ્તિત્વ ધરાવતા હોઈ શકે તેવા દાવાઓ હવે સંહિતાની કલમ ૬૦(૬) અનુસાર યોગ્ય ફોરમ દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે તેમ ઠરાવવામાં આવેલો પડકારવામાં આવેલો NCLAT નો ચુકાદો, સંહિતાની કલમ ૩૧ ના તર્ક વિરુદ્ધ પણ કામ કરે છે. એક સફળ રિઝોલ્યુશન અરજદાર તેણે રજૂ કરેલો રિઝોલ્યુશન પ્લાન સ્વીકારવામાં આવ્યા પછી અચાનક "અણનિર્ણિત" દાવાઓનો સામનો કરી શકે નહીં કારણ કે આ હાઈડ્રા હેડ (એક સમસ્યા ઉકેલાતા બીજી અનેક સમસ્યાઓ ઊભી થવી) જેવું થશે જે સફળતાપૂર્વક કોર્પોરેટ દેવાદારનો વ્યવસાય

સંભાળનાર સંભવિત રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર રકમને અનિશ્ચિતતામાં ધકેલી દેશે. તમામ દાવાઓ રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલને સબમિટ કરવા જોઈએ અને તેના દ્વારા નક્કી કરવામાં આવવા જોઈએ જેથી સંભવિત રિઝોલ્યુશન અરજદાર ચોક્કસપણે જાણે કે તેણે કોર્પોરેટ દેવાદારનો વ્યવસાય સંભાળવા અને ચલાવવા માટે શું ચૂકવવાનું છે. સફળ રિઝોલ્યુશન અરજદાર આ કામ નવેસરથી કરે છે, જેમ કે આપણે અહીં ઉપર દર્શાવ્યું છે. આ કારણોસર, NCLAT ના ચુકાદાને આ ગણતરી પર પણ રદ કરવો જ જોઈએ."

૧૪ આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે, NCLT નો ચુકાદો સંહિતાની કલમ ૩૧(૧) થી તદ્દન વિપરીત હતો તેમ ઠરાવતી વખતે, પેઝિંગ મુકદ્દમાને ધ્યાનમાં રાખીને જામીનગીરીઓ લાગુ કરવા અંગે કંઈપણ કહેવાનું ટાળ્યું હતું.

૧૫ આખરે રિઝોલ્યુશન પ્લાન આખરી આકાર પામતાં; મુખ્ય દેવાદાર (ESIL) નું સમગ્ર દેવું આર્સેલર મિત્તલને સોંપવામાં આવ્યું હતું.

૧૬ ત્યારબાદ, અહીં સામાવાળા નંબર ૨ એ દેવા રિકવરી અને નાદારી અધિનિયમ, ૧૯૯૩ (ટૂંકમાં, "RDB એક્ટ, ૧૯૯૩") ની કલમ ૧૯ હેઠળ અહીંના રિટ અરજદારો સામે જામીનદારો તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં અરજી

કરી હતી, જે મૂળ અરજી નંબર ૬૪૮/૨૦૧૮ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.  
બેંક દ્વારા નીચે મુજબની દાદ માંગવામાં આવી છે:

"(i) પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને નીચે દર્શાવેલ તારીખ મુજબની નીચે મુજબની રકમો, વ્યાજ, ડિફોલ્ટ વ્યાજ, પ્રીમિયમ, ખર્ચ, ચાર્જિસ વગેરે સાથે ચૂકવણી / વસૂલાત સુધી ઉપર દર્શાવેલ દાવાની વિગતો અનુસાર લાગુ પડતા વ્યાજ સાથે ચૂકવણી અને/અથવા વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી અરજદારને ચૂકવવાનો આદેશ અને ડિક્રી આપવામાં આવે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ : રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ).

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ: રૂ. ૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા).

(ii) પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને નીચે દર્શાવેલ તારીખ મુજબની નીચે મુજબની રકમો, વ્યાજ, ડિફોલ્ટ વ્યાજ, પ્રીમિયમ, ખર્ચ, ચાર્જિસ વગેરે સાથે ચૂકવણી/વસૂલાત સુધી ઉપર દર્શાવેલ દાવાની વિગતો અનુસાર લાગુ પડતા વ્યાજ સાથે ચૂકવણી અને/અથવા વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી અરજદારને ચૂકવવાનો આદેશ અને ડિક્રી આપવામાં આવે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ: રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ).

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ: રૂ. ૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા).

(iii) આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અરજદારોની તરફેણમાં પ્રતિવાદી નંબર ૧ સામે ઉપરના ફકરા ૬ (i) માં દર્શાવેલ રકમની ચૂકવણી અને/અથવા વસૂલાત સુધી અરજદારને ચૂકવવા માટે રિકવરી સર્ટિફિકેટ જારી કરવામાં આવે;

(iv) આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અરજદારોની તરફેણમાં પ્રતિવાદી નંબર ૨ સામે ઉપરના ફકરા ૬ (ii) માં દર્શાવેલ રકમની ચૂકવણી અને/અથવા વસૂલાત સુધી અરજદારને ચૂકવવા માટે રિકવરી સર્ટિફિકેટ જારી કરવામાં આવે;

(v) આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પ્રગટીકરણના હુકમની તારીખથી ૪ અઠવાડિયાની અંદર અથવા આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવા સમયગાળાની અંદર પ્રતિવાદીઓની મિલકતો અને અસ્કયામતો,

જંગમ અને સ્થાવર બંને, અદ્રશ્ય (intangible) મિલકતો સહિત, સોગંદનામા પર જાહેર કરવા પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ ને નિર્દેશ આપવામાં આવે;

(vi) ઉપર દર્શાવેલ દાદ (iii) ના સંદર્ભમાં દાદ મંજૂર કરવામાં આવ્યા પછી, આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ RDB એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ તેમજ સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર XL રૂલ ૧ હેઠળના તમામ અધિકારો સાથે આવી રીતે જાહેર કરેલી અસ્કયામતોનો કબજો અને નિયંત્રણ લેવા માટે રિસીવરની નિમણૂક કરવા કૃપા કરે, જેમાં તેનો કબજો લેવાની સત્તા અને જો જરૂરી હોય તો, તાળા તોડીને, પ્રત્યક્ષ કબજો/ભોગવટો લઈને અને જો જરૂરી હોય તો પોલીસની મદદથી પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને પ્રતિવાદી નંબર ૨ પાસેથી સદર મિલકતોનો બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાની, તેની યાદી તૈયાર કરવાની અને જાહેર હરાજી દ્વારા કે ખાનગી કરાર દ્વારા તેને વેચવાની સત્તા શામેલ છે અને તેની ચોખ્ખી વેચાણ ઉપજ મૂળ અરજીમાં તેના દાવાની સંતોષ તરફ અરજદારને ચૂકવવાનો આદેશ આપવામાં આવે;

(vii) આવી જામીનગીરીઓની તમામ વસૂલાત અને પ્રાપ્તિ અહીં દાવો કરાયેલા તેના તમામ લેણાંની સંતોષ તરફ અરજદારને ચૂકવવામાં આવે:

(viii) નામદાર ટ્રિબ્યુનલ વર્તમાન અરજી દાખલ કરવા અને અહીં કોઈ પણ દાદ મંજૂર કરવાના સંદર્ભમાં અરજદારને જાહેરાત આપવાની મંજૂરી આપવા કૃપા કરે;

(ix) અહીં માંગ્યા મુજબ અરજદારને સંપૂર્ણ અને અસરકારક દાદ સુનિશ્ચિત કરવા માટેના તમામ જરૂરી હુકમો, નિર્દેશો માટે;

(x) આ મૂળ અરજીના ખર્ચ માટે; અને

(xi) કેસની પ્રકૃતિ અને સંજોગો અનુસાર જરૂરી હોય તેવી અન્ય અને વધુ દાદ માટે.

**૭. માંગવામાં આવેલ દાદના કારણો:**

(i) અરજદાર સબમિટ કરે છે કે તેણે પ્રતિવાદી નંબર ૧ પાસેથી વસૂલાત સુધીના વધુ વ્યાજ સાથે નીચે મુજબની રકમનું દેવું વસૂલ કરવાનું છે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ : રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ).

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ : રૂ. ૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા).

(ii) અરજદાર સબમિટ કરે છે કે તેણે પ્રતિવાદી નંબર ૨ પાસેથી વસૂલાત સુધીના વધુ વ્યાજ સાથે નીચે મુજબની રકમનું દેવું વસૂલ કરવાનું છે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ : રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ).

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ:

રૂ. ૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા).

(iii) અરજદાર ખાતરીપૂર્વક માને છે કે પ્રતિવાદીઓ અહીં અરજદારના દાવાની સંતોષને ટાળવા માટે તેમની મિલકતોનો નિકાલ કરી શકે છે. તેથી, જો ફક્ત ૬ માં દર્શાવેલ દાદના સંદર્ભમાં હુકમો આપવામાં ન આવે તો અરજદારને ગંભીર નુકસાન અને અન્યાય થશે. અરજદાર પાસે ઉત્તમ પ્રથમ દર્શનીય કેસ છે અને સુવિધાનું સંતુલન અરજદારની તરફેણમાં છે.

(iv) આ અરજી નાણાકીય સંસ્થા દ્વારા રૂપિયા ૨૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯

(રૂપિયા બસો તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા) થી વધુની મોટી રકમ વસૂલ કરવા માટેની અરજી હોવાથી, સામાન્ય નિયમ તરીકે રિસીવર/કમિશનરની નિમણૂક કરવી જોઈએ.

(v) વર્તમાન અરજી યોગ્ય વિચારણા અને રિસીવર/કમિશનરની નિમણૂકની જરૂરિયાતની પરિપક્વ વિચારણા પછી દાખલ કરવામા આવી છે કારણ કે જાહેર નાણાં અને ભંડોળ જોખમમાં છે અને પ્રસ્તુત કેસમાં, જાહેર હિતનું રક્ષણ કરવું જરૂરી છે અને તે માત્ર પ્રશ્નવાળી મિલકતોના રિસીવર/કમિશનરની નિમણૂક કરીને જ થઈ શકે છે.

(vi) અરજદાર સબમિટ કરે છે કે પ્રતિવાદીઓની મિલકતોના સંદર્ભમાં રિસીવર / કમિશનરની નિમણૂક માટે પ્રબળ કેસ છે.

(vii) પ્રતિવાદીઓના દેવા અને/અથવા અરજદારને ચૂકવવાની તેમની જવાબદારી અંગે કોઈ વિવાદ નથી. તેથી અરજદાર પાસે મૂળ અરજીમાં સફળ થવાની ઉત્તમ તક છે.

#### ૮. વચગાળાની દાદ:

(i) અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને લાગુ પડતી અંગત જામીનગીરીઓ હેઠળ બાકી રહેલી નીચે મુજબની રકમ અરજદાર પાસે તાત્કાલિક જમા કરાવવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ : રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ)

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ : રૂ. ૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા)

(ii) અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને લાગુ પડતી અંગત જામીનગીરીઓ હેઠળ બાકી રહેલી નીચે મુજબની રકમો અરજદાર પાસે તાત્કાલિક જમા કરાવવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે:

તારીખ ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૭ ના રોજની મુખ્ય રકમ : રૂ. ૨૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ (રૂપિયા બસો કરોડ)

તારીખ ૩૦ જૂન, ૨૦૧૮ ના રોજ વ્યાજની રકમ અને અન્ય ચાર્જિસ: રૂ.

૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯ (રૂપિયા તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાલીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ પૈસા)

(iii) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેવિંગ હોય ત્યાં સુધી, સુધાર્યા મુજબના રિકવરી ઓફ ડેટ્સ ડ્યુ ટુ બેંક એન્ડ ફાઇનાન્સિયલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન એક્ટ, ૧૯૯૩ ની જોગવાઈઓ હેઠળના તમામ અધિકારો સાથે, જેમાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર XL રૂલ ૧ હેઠળના અધિકારો શામેલ છે, પ્રતિવાદીઓની સ્થાવર અને જંગમ (અદ્રશ્ય સહિત) મિલકતોના રિસીવર તરીકે રિસીવર/કમિશનરની નિમણૂક કરવામાં આવે, જેમાં તેનો કબજો લેવાની અને જો જરૂરી હોય તો, તાળા તોડીને, પ્રત્યક્ષ કબજો/ભોગવટો લઈને અને જો જરૂરી હોય તો પોલીસની મદદથી પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને પ્રતિવાદી નંબર ૨ પાસેથી સદર મિલકતોનો બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાની, તેની યાદી તૈયાર કરવાની અને જાહેર હરાજી દ્વારા કે ખાનગી કરાર દ્વારા તેને વેચવાની સત્તા શામેલ છે અને તેની ચોખ્ખી વેચાણ ઉપજ મૂળ અરજીમાં તેના દાવાની સંતોષ તરફ અરજદારને ચૂકવવાનો આદેશ કરવામાં આવે;

(iv) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેવિંગ હોય ત્યાં સુધી, આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ નિર્દેશ આપે તેવા સમયની અંદર વ્યાજ સાથેના અરજદારના દાવાની વધુ જમીનગીરી પૂરી પાડવા માટે પ્રતિવાદીઓમાંના દરેકને આદેશ આપવામાં આવે,

(v) ઉપર દર્શાવેલ દાદ (b) ના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા આવી જમીનગીરીઓ પૂરી પાડવામાં આવે ત્યાં સુધી, આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર XXXVIII હેઠળ ચુકાદા પહેલાં જમીનું વોરંટ જારી કરીને પ્રતિવાદીઓની મિલકતો જપ્ત કરવા કૃપા કરે, જેમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવે તેવી મિલકતોનો સમાવેશ થાય છે;

(vi) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેનિંગ હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદીઓ, પોતે, તેમના સેવકો, અધિકારીઓ અને એજન્ટોને પ્રતિવાદીઓની સ્થાવર અને જંગમ (અદ્રશ્ય સહિત) મિલકતોમાં કોઈપણ રીતે નિકાલ કરવા, વેચવા, ટ્રાન્સફર કરવા, પરાધીન કરવા, બોજો ઊભો કરવા, કબજો છોડી દેવા અથવા કોઈપણ પ્રકૃતિના તૃતીય પક્ષના અધિકાર, હિત અને દાવો ઊભો કરવાથી આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલના હુકમ અને મનાઈહુકમ દ્વારા રોકવામાં આવે;

(vii) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેનિંગ હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદીઓને આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તેવા સમયની અંદર પ્રતિવાદીઓની મિલકતો અને અસ્કયામતો, જંગમ અને સ્થાવર બંને, અદ્રશ્ય અસ્કયામતો સહિત, સોગંદનામા પર જાહેર કરવા

નિર્દેશ આપવામાં આવે અને આવી જાહેરાત પર પ્રતિવાદીઓ, પોતે, તેમના સેવકો કે એજન્ટોને તેમની સ્થાવર અને જંગમ મિલકતોમાં કોઈપણ રીતે નિકાલ કરવા, વેચવા, ટ્રાન્સફર કરવા, પરાધીન કરવા, બોજો ઊભો કરવા, કબજો છોડી દેવા, કોઈપણ પ્રકૃતિના તૃતીય પક્ષના અધિકાર, હિત અને દાવો ઊભો કરવાથી આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલના હુકમ અને મનાઈહુકમ દ્વારા રોકવામાં આવે;

(viii) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદીઓને દેશ છોડીને જતા રોકવામાં આવે;

(ix) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, દરેક પ્રતિવાદીને આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ પાસે તેમના પાસપોર્ટ જમા કરાવવા નિર્દેશ આપવામાં આવે;

(x) મૂળ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, દરેક પ્રતિવાદીએ તેમની સંબંધિત કરવેરા, પરમેનન્ટ એકાઉન્ટ નંબર (PAN), અને તેમની અથવા તેમના સહયોગીઓ દ્વારા કોઈપણ બેંકિંગ કંપની કે નાણાકીય સંસ્થા પાસે ધરાવતા કોઈપણ અથવા તમામ બેંક ખાતાઓને લગતી વિગતો સબમિટ કરવાની રહેશે.

(xi) ઉપરની દાદ (a) થી (i) ના સંદર્ભમાં વચગાળાની દાદ માટે;

(xi) આ અરજીના ખર્ચ માટે, અને

(xii) કેસની પ્રકૃતિ અને સંજોગો અનુસાર જરૂરી હોય તેવી અન્ય અને વધુ દાદ માટે.

### વચગાળાની દાદ માટેના કારણો:

અરજદાર સબમિટ કરે છે કે અન્ય આધારો વચ્ચે નીચે મુજબના આધારો પર, અહીં ઉપર માંગ્યા મુજબ વચગાળાની/તરતની વચગાળાની દાદ/હુકમો અરજદારને મંજૂર કરવામાં આવે તે ન કેવળ અનુકૂળ છે પરંતુ તદ્દન ન્યાયી અને જરૂરી પણ છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે જો અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલ વચગાળાની દાદ મંજૂર કરવામાં ન આવે, તો અરજદારને ગંભીર અને અપ્રતિમ નુકસાન, હાનિ, ઈજા અને અન્યાય થશે:

(i) પ્રતિવાદી નંબર ૧ અરજદારને રૂ. ૨૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯૩૬૧ (રૂપિયા બસો તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ હજાર ત્રણસો એકસઠ પૈસા) થી વધુની રકમ ચૂકવવા

માટે જવાબદાર છે, જે ચૂકવવામાં તેઓ નિષ્ફળ ગયા છે અને અવગણના કરી છે, અને પ્રતિવાદી નંબર ૨ અરજદારને 'રૂ. ૨૭૩,૩૬,૪૯,૬૨૩.૫૯૩૬૧ (રૂપિયા બસો તોતેર કરોડ છત્રીસ લાખ ઓગણચાળીસ હજાર છસો તેવીસ અને ઓગણપચાસ હજાર ત્રણસો એકસઠ પૈસા) થી વધુની રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે, જે ચૂકવવામાં તેઓ નિષ્ફળ ગયા છે અને અવગણના કરી છે. પ્રતિવાદીઓની જવાબદારીઓ તેમની વર્તમાન TR અસ્કયામતો અથવા અસ્કયામતોની અપેક્ષિત વસૂલાત કરતાં વધી જાય તેવી શક્યતા છે.

(ii) અરજદાર વધુમાં આશંકા વ્યક્ત કરે છે કે પ્રતિવાદીઓ આ મૂળ અરજીમાં આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરવામાં આવી શકે તેવા રિકવરી સર્ટિફિકેટના અમલને નિષ્ફળ બનાવવા અને/અથવા વિલંબિત કરવા માટે, તેમની મિલકતોનો નિકાલ કરવાનો અથવા તેના પર તૃતીય પક્ષના અધિકારો ઊભા કરવાનો પ્રયાસ કરી શકે છે. તેથી સદર મિલકતોની યાદી તૈયાર કરવાના નિર્દેશ સાથે તેમની મિલકતો પર રિસીવરની નિમણૂક કરવી આવશ્યક છે. એ પણ આવશ્યક છે કે પ્રતિવાદીઓને કાં તો તેમના સેવકો અથવા એજન્ટો દ્વારા અહીં માંગ્યા મુજબ હુકમ અને મનાઈહુકમ દ્વારા રોકવામાં આવે;

(iii) અરજદાર એક બેંક છે અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અરજદારને અહીં ઉપર દર્શાવેલ મુજબ મોટી રકમ ચૂકવવાની બાકી છે. જાહેર નાણાં જોખમમાં છે અને પ્રસ્તુત કેસમાં જાહેર હિતનું રક્ષણ કરવું જરૂરી છે. જો અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદ મંજૂર કરવામાં નહીં આવે, તો તેનાથી અરજદાર, તેના થાપણદારો અને અન્ય હિતધારકોને ગંભીર અન્યાય, અપ્રતિમ નુકસાન, ઈજા અને મુશ્કેલી પડશે. અરજદાર જાહેર નાણાંના વાલી હોવાથી, તેના હિતોનું રક્ષણ કરવું આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલ માટે જરૂરી છે અને દાદ મંજૂર કરવામાં કોઈપણ વિલંબથી જનતાના હિત પર પ્રતિકૂળ અસર પડશે. તેથી, જાહેર હિતની માંગ છે કે અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદ મંજૂર કરવામાં આવે.

(iv) અરજદાર સબમિટ કરે છે કે, પ્રસ્તુત કેસમાં, જ્યાં અરજદારને ચૂકવવાની પ્રતિવાદીઓની જવાબદારી સંબંધમાં કોઈ માન્ય વિવાદો નથી, ત્યાં અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદ મંજૂર કરવામાં આવે તે ન્યાયી અને ન્યાયના હિતમાં છે.

(v) અરજદાર આશંકા વ્યક્ત કરે છે કે પ્રતિવાદીઓ આ નામદાર ટ્રિબ્યુનલની હુકમત અને અરજદાર દ્વારા દાવો કરાયેલી રકમની ચુકવણીમાંથી છટકવા માટે દેશ છોડીને જવાનો પ્રયાસ કરે તેવી શક્યતા છે.

(vi) અરજદાર પાસે ગુણદોષ પર સફળ થવાની ઉત્તમ તક છે, કારણ કે પ્રતિવાદીઓ પાસે કોઈ ટકાવી શકાય તેવો બચાવ નથી.

(vii) અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદ મંજૂર કરવામાં આવે તે ન્યાયી અને ન્યાયના હિતમાં છે.

(viii) અરજદાર સબમિટ કરે છે કે જો માંગ્યા મુજબના હુકમો મંજૂર કરવામાં નહીં આવે તો અરજદારને ગંભીર નુકસાન અને અપ્રતિમ હાનિ, અન્યાય અને ઈજા થશે. સુવિધાનું સંતુલન સંપૂર્ણપણે અરજદારની તરફેણમાં છે."

૧૭. ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કલમ ૧૯ હેઠળની અરજી દાખલ કરવામાં સામાવાળા નંબર ૨ – બેંક તરફથી કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત કાર્યવાહી છે જેણે અમારી સમક્ષ વર્તમાન મુકદ્દમાને જન્મ આપ્યો છે.

૧૮. રિટ અરજદારો આ કોર્ટ સમક્ષ એવું કહેતા આવ્યા છે કે ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ સામાવાળા નંબર ૨ – બેંક દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ટકાવી શકાય તેમ નથી કારણ કે ટ્રિબ્યુનલ પાસે જામીનદારો તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં રિટ અરજદારો સામે આગળ વધવાની

કોઈ હકુમત નથી, કારણ કે બેંકનું સમગ્ર દેવું આર્સેલર મિત્તલને સોંપવામાં આવ્યું હતું અને આવી સોંપણી સાથે, રિટ અરજદારો દ્વારા આપવામાં આવેલી અંગત જામીનગીરીઓ હવે બેંક દ્વારા અમલમાં મૂકી શકાતી નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બેંકના ચોપડે કોઈ દેવું અસ્તિત્વમાં ન હોવાથી, અંગત જામીનગીરીઓ અમલમાં મૂકી શકાતી નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં, આ રિટ અરજી દ્વારા, રિટ અરજદારો RDB એક્ટ, ૧૯૯૩ ની કલમ ૧૯ હેઠળ બેંક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી મૂળ અરજી સાથે આગળ વધતી ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સામે પ્રોહિબિશનની રિટ માંગે છે.

#### ▯ રિટ અરજદારો વતી રજૂઆતો:

૧૯ રિટ અરજદારો વતી ઉપસ્થિત રહેલા બે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો શ્રી મિહિર ઠાકોર અને શ્રી મિહિર જોષીએ સબમિટ કર્યું હતું કે રિઝોલ્યુશન પ્લાન મંજૂર અને અમલમાં મૂકવામાં આવતાં ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ બેંક દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી પર સીધી અસર પડે છે કારણ કે બેંક મુખ્ય દેવાદાર એટલે કે ESIL દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર બાકી રકમ રિટ અરજદારો પાસેથી વસૂલ કરવા માંગે છે. બંને વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો દ્વારા અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી મુખ્ય અને એકમાત્ર દલીલ એ છે કે મુખ્ય દેવાદારનું સમગ્ર દેવું આર્સેલર મિત્તલને સોંપવામાં આવ્યું હોવાથી, બેંકના

ચોપડે કોઈ દેવું બાકી હોવાનું કહી શકાય નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દલીલ એ છે કે જ્યાં સુધી સામાવાળા નંબર ૨ – બેંકનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આજની તારીખે કોઈ દેવું અસ્તિત્વમાં નથી. સંક્ષિપ્તમાં કહીએ તો, દલીલ એ છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનના પ્રકાશમાં મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા બેંકને ચૂકવવાનું થતું સમગ્ર દેવું સંપૂર્ણપણે અંત પામ્યું હતું. બેંકને ચૂકવવાનું કોઈ દેવું બાકી ન હોવાની ગેરહાજરીમાં, તેના સંબંધમાં અંગત જામીનગીરીઓ અમલમાં મૂકવાનો પ્રશ્ન બચશે નહીં.

૨૦ અમારી સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે "દેવાની સોંપણી" અને "દેવાની મુક્તિ અથવા ચુકવણી" વચ્ચે સૂક્ષ્મ તફાવત છે. ઉદાહરણ આપીને, અમને એ સમજાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે જો રકમમાં કોઈ એડજસ્ટમેન્ટનો કેસ હોત અને આવા એડજસ્ટમેન્ટને અનુસરીને, જો કોઈ ચુકવણી થઈ હોત, તો એવું ન કહી શકાય કે દેવું સોંપવામાં આવ્યું હતું. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, હાથ પરનો કેસ દેવાની મુક્તિ અથવા દેવાની અંશતઃ ચુકવણીનો નથી, પરંતુ તે દેવાની સોંપણીનો કેસ છે.

૨૧ શ્રી ઠાકોર અને શ્રી જોષીએ ઓસ્ટ્રેલિયાની હાઈકોર્ટ દ્વારા હચિન્સ વિરુદ્ધ ડીઓવિલે ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પ્રા. લિ., ૬૮ ઓસ્ટ્રેલિયન લો રિપોર્ટ્સ ૩૬૭ માં

આપવામાં આવેલા ફૂલ બેંચના નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું હતું અને તેના પર આધાર રાખીને, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જામીનદાર તરીકે રિટ અરજદારોની જવાબદારી જે લેણદાર પાસે જામીનગીરીવાળું દેવું બાકી રહ્યું હતું તેનાથી અલગ લેણદાર પ્રત્યેની સ્વતંત્ર જવાબદારીમાં રૂપાંતરિત થઈ શકે તેવું સૂચન કરવું હાસ્યાસ્પદ છે. આવું સૂચન મૂળભૂત સિદ્ધાંત સાથે મેળ ખાતું નથી કે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ડિફોલ્ટ થવા પર જામીનદાર દ્વારા ચૂકવવાનું થતું દેવું એ જ દેવું છે અને રહે છે જે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ચૂકવવાનું હોય છે. સંક્ષિપ્તમાં કહીએ તો, બંને વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલોના જણાવ્યા અનુસાર, મૂળભૂત સિદ્ધાંતની બાબત તરીકે, જામીનગીરીવાળા દેવાનો લાભ જાળવી રાખીને જામીનગીરી અથવા તેના માટેની સુરક્ષાનો લાભ સોંપવો (સુરક્ષિત મિલકતથી અલગ) અને તેના દ્વારા બંને એટલે કે મુખ્ય દેવાદાર અને જામીનદાર દ્વારા એક લેણદારને ચૂકવવાપાત્ર એક દેવાને બે દેવામાં રૂપાંતરિત કરવું, જેમાંથી એક મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા લેણદારને ચૂકવવાનું હોય અને બીજું જામીનદાર દ્વારા અસાઈની (જેને સોંપવામાં આવ્યું છે તે) ને ચૂકવવાનું હોય, તે તદ્દન અશક્ય જણાય છે.

૨૨ ઉપરોક્ત બાબતને વધુ સ્પષ્ટ કરવા માટે, રિઝોલ્યુશન પ્લાન હેઠળના વ્યવહારોને સમજવા માટે અમને એક ચાર્ટ પૂરો પાડવામાં આવ્યો હતો. અમે

તેને નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

## "ઉકેલ યોજનાને આધિન વ્યવહારોનો ચાર્ટ"

### I. પ્રથમ તબક્કો

|                                    |                                                   |                                                        |
|------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| એસ્સાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા<br>(જવાબદારી) | બાકીની લોન<br>-----<br>-----<br>INR ૪૫,૦૦૦ (આશરે) | બેંકો/<br>નાણાકીય<br>લેણદારો<br>લિમિટેડ<br>(અસ્કયામતો) |
|------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|

બાંચધરીઓ દ્વારા સમર્થિત (સુરક્ષા આ દ્વારા આપવામાં આવે છે:

(૧) પ્રશાંત રુઈયા

(૨) રવિ રુઈયા

૧૦, ૦૦૦ કરોડ (અંદાજે) ની રકમ

તેથી આ તબક્કે, બેંકો/નાણાકીય લેણદારો એસ્સાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને બાંચધરી આપનારાઓ પાસેથી ૧૦,૦૦૦ કરોડ રૂપિયા સુધીની વસૂલાત કરી શકે છે—વસૂલાતપાત્ર દેવું માત્ર એક જ છે.

### II. બીજો તબક્કો—સમાધાન યોજના હેઠળ સોંપણી

|                          |                                                    |                                            |
|--------------------------|----------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| બેંકો/નાણાકીય<br>લેણદારો | લોન એસેટ સોંપે છે/વેચે છે<br>-----<br>-----<br>--> | આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા<br>પ્રાઇવેટ લિમિટેડ |
|--------------------------|----------------------------------------------------|--------------------------------------------|

INR ૪૫,૦૦૦ (આશરે)

લોન સોંપણીની સોંપણી બાંધધરી આપનારાઓ દ્વારા વ્યક્તિગત બાંધધરી (સુરક્ષા) સિવાય તમામ અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે છે.

### III. ત્રીજો તબક્કો-બેંકો બાંધધરીનો અમલ કરવા માગે છે.

(i) આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ પાસેથી આશરે રૂ. ૪૫,૦૦૦ કરોડની કુલ રકમ વસૂલ કરી શકે છે; અને

(ii) બેંકો / નાણાકીય લેણદારો જામીનગીરીઓ (ગેરેંટી) માંથી રૂ. ૧૦,૦૦૦ કરોડ વસૂલ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે.

તેથી, રૂ. ૪૫,૦૦૦ કરોડના એ જ દેવા માટે, કુલ રૂ. ૫૫,૦૦૦ કરોડની વસૂલાત કરવાનો પ્રસ્તાવ છે.

(iii) કોઈ સમાધાનના કારણે નહીં પરંતુ લોન એસેટ (ધિરાણ અસ્કયામત) આર્સેલર મિત્તલ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હોવાને કારણે બેંકોએ એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ પાસેથી કોઈ લેણી રકમ વસૂલ કરવાની બાકી રહેતી નથી.

(iv) જ્યારે લોન એસેટ બેંકોના ચોપડે અસ્તિત્વમાં જ ન હોય, ત્યારે લોન એસેટનો કોઈ પણ ભાગ બેંકો દ્વારા એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ

અને/અથવા તેની જામીનગીરી આપનારાઓ સહિત કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી વસૂલ કરી શકાય નહીં."

૨૩ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ એપીએસ સ્ટાર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર (૨૦૧૦) ૧૦ SCC ૧ માં નોંધાયેલા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"૪૬. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, દેવાદાર (ગ્રાહક) ના ખાતામાં બાકી રહેલી રકમ એ દેવાદાર દ્વારા બેંકને ચૂકવવાપાત્ર દેવું છે. બીજું, બેંક આવા દેવાની માલિક છે. સુરક્ષિત લેણદાર અથવા ગીરો રાખનાર અથવા હાયપોથીકેશન રાખનાર તરીકે બેંકના હાથમાં આવું દેવું એ એક અસ્કયામત છે. બેંક તેની અસ્કયામત હંમેશા ટ્રાન્સફર કરી શકે છે. આવી ટ્રાન્સફર દેવાદાર (ગ્રાહક) ના કોઈપણ અધિકાર કે હિતને કોઈ પણ રીતે અસર કરતી નથી. વધુમાં, BR એક્ટ, ૧૯૪૯ માં બેંક દ્વારા તેની અસ્કયામતો અંદરોઅંદર ટ્રાન્સફર કરવા પર કોઈ મનાઈ નથી. દેવાની સોંપણીના કિસ્સામાં પણ, હાઈકોર્ટ(ઓ) દ્વારા ઠરાવ્યા મુજબ બેંકો દેવાનો વેપાર કરી રહી છે તેમ કહી શકાય નહીં. એસાઈનર (સોંપણી કરનાર) બેંકે ક્યારેય દેવું ખરીદ્યું નથી. તેણે તેના બેંકિંગ વ્યવસાયના ભાગરૂપે જામીનગીરી સામે લોન આપી છે.

જ્યારે ગ્રાહક ભરપાઈ કરવામાં નિષ્ફળ જાય ત્યારે બેંકના ચોપડામાં ગ્રાહકનું ખાતું નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ (NPA) બની જાય છે. અંતર્નિહિત જામીનગીરી સાથે દેવાની સોંપણી કરવામાં, બેંક માત્ર તેની અસ્કયામત ટ્રાન્સફર કરી રહી છે અને તેના ગ્રાહક(ઓ) ના કોઈ અધિકારો પ્રાપ્ત કરી રહી નથી. બેંક એક ખાસ સંમત થયેલી કિંમતે તેની અસ્કયામત ટ્રાન્સફર કરે છે અને તે પછી દેવાદાર(ઓ) પાસેથી કશું વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેતી નથી. જે ક્ષણે આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક લિમિટેડ અંતર્નિહિત જામીનગીરી સાથે દેવું ટ્રાન્સફર કરે છે, તે જ ક્ષણે દેવાદાર(ઓ) આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક લિમિટેડના દેવાદાર મટી જાય છે અને કોટક મહિન્દ્રા બેંક લિમિટેડ (અસાઈની/જેને સોંપવામાં આવ્યું છે તે) ના દેવાદાર બની જાય છે.

૪૭. આ તબક્કે, અમે ફરી એકવાર ભાર મૂકીને કહેવા માંગીએ છીએ કે દેવું એ એસાઈનર બેંકની અસ્કયામત છે. હાઈકોર્ટ(ઓ) એ બાબતની પ્રશંસા કરવામાં ભૂલ કરી છે કે એસાઈનર બેંક માત્ર કરાર હેઠળના તેના અધિકારો અને તેની પોતાની અસ્કયામત, એટલે કે દેવું અને ગીરો મૂકેલી મિલકતોમાં ગીરો રાખનાર તરીકેના તેના અધિકારો, કરારમાં અથવા અસ્કયામતોમાં દેવાદાર(ઓ)/ગીરો મુકનાર(ઓ) ના અધિકારોને કોઈપણ રીતે અસર કર્યા વિના ટ્રાન્સફર કરી રહી છે. પડકારેલી 'ડીડ ઓફ એસાઈનમેન્ટ'

(સોંપણીનો દસ્તાવેજ) ની કોઈ પણ કલમ અસાઈની પ્રત્યેની એસાઈનરની કોઈ પણ જવાબદારીઓ ટ્રાન્સફર કરતી નથી.

૪૮. ખાદા કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ રાયમન્ડ એન્ડ કંપની (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (૧૯૬૩) ૩ S.C.R. ૧૮૩ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કરારની સોંપણીના વિષય પરનો કાયદો સુસ્થાપિત છે. કરારની સોંપણી એ અધિકારોના ટ્રાન્સફર દ્વારા અથવા તેના હેઠળની જવાબદારીઓના ટ્રાન્સફર દ્વારા પરિણમી શકે છે. આ બે પ્રકારની સોંપણીઓ વચ્ચે એક સુવિધિત તફાવત છે. સામાન્ય નિયમ તરીકે, કરાર હેઠળની જવાબદારીઓ વચન ગ્રહીતાની સંમતિ વિના સોંપી શકાતી નથી, અને જ્યારે આવી સંમતિ આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે ખરેખર જવાબદારીઓનું વિસ્થાપન પરિણમી આપતું નોવેશન (નવો કરાર) છે. કરાર હેઠળના અધિકારો હંમેશા સોંપી શકાય તેવા હોય છે સિવાય કે કરાર તેની પ્રકૃતિમાં અંગત હોય અથવા કાયદા હેઠળ કે પક્ષકારો વચ્ચેના કરાર હેઠળ અધિકારો સોંપવા માટે અસમર્થ હોય. કરાર હેઠળનો લાભ હંમેશા સોંપી શકાય છે. કરાર હેઠળ તેની જવાબદારી પૂરી કરનાર પક્ષકાર દ્વારા કરાર હેઠળના અધિકારોની સોંપણી અને કરારના ભંગ માટે એક પક્ષનો બીજા પક્ષ સામેનો વળતરનો દાવો, આ બંને વચ્ચે કાયદામાં સ્પષ્ટ તફાવત છે.

૪૯. કેમડેક્સ ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ બેંક ઓફ ઝામ્બિયા (૧૯૯૮) Q.B. ૨૨ (CA) ના કેસમાં નીચે મુજબનું અવલોકન જે વર્તમાન કેસને સુસંગત છે તે ટાંકવાની જરૂર છે:

"માત્ર એવા આધારે દેવાની સોંપણી જાહેર નીતિથી વિપરીત ગણાશે નહીં કે અસાધનીએ ખૂબ જ ડિસ્કાઉન્ટેડ કિંમતે દેવું ખરીદ્યું છે અથવા તે કિંમત શાખ (ક્રેડિટ) ની મુદત પછી જ ચૂકવવાપાત્ર છે. તેમજ માત્ર અસાધની વ્યવહારના અંતે નફો કરી શકે છે તેટલા માત્રથી સોંપણી જાહેર નીતિથી વિપરીત ગણાશે નહીં. જો નફાની કોઈ શક્યતા ન હોત, તો લોર્ડ જસ્ટિસ હોબહાઉસે અવલોકન કર્યું તેમ, વ્યાપારી સંસ્થાઓ ક્યારેય દેવું ખરીદશે નહીં."

૫૦. તે જ રીતે, ચિટી ઓન કોન્ટ્રેક્ટ્સ, ૨૭મી આવૃત્તિ (૧૯૯૪) ના ફકરા ૧૯.૦૨૭ માં નીચે મુજબનું વિધાન નોંધવું સુસંગત છે:

"એ પણ સુસ્થાપિત છે કે સાદા દેવાનો દાવો એ સોંપી શકાય તેવો છે, પછી ભલે દેવાદારે ચૂકવણી કરવાનો ઇનકાર કર્યો હોય. જો કાયદો અન્યથા હોત તો દેવા વસૂલી એજન્સીઓ અને ક્રેડિટ ફેક્ટર્સને દેવાની સોંપણી કરવાની કે 'વેચવાની' પ્રથા ભાગ્યે જ ચલાવી શકાઈ હોત."

૫૧. કાયદાની ઉપરોક્ત રજૂઆતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે જણાવું છે કે પડકારવામાં આવેલા ડીડ ઓફ એસાઇનમેન્ટ હેઠળ માત્ર આઇસીઆઇસીઆઇ બેંક લિમિટેડના ચોપડામાંની લેણી રકમો કોટક મહિન્દ્રા બેંક લિમિટેડને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી છે. હાયપોથીકેશન/ગીરો દસ્તાવેજ દ્વારા સુરક્ષિત લોન કરાર હેઠળ તેના દેવાદાર(ઓ) (ગ્રાહક) પ્રત્યેની આઇસીઆઇસીઆઇ બેંક લિમિટેડની જવાબદારીઓ અસાઇનની બેંક એટલે કે કોટક મહિન્દ્રા બેંક લિમિટેડને સોંપવામાં આવી નથી. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે પડકારવામાં આવેલ ડીડ ઓફ એસાઇનમેન્ટ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકાવી શકાય તેમ નથી. પડકારવામાં આવેલા ડીડ ઓફ એસાઇનમેન્ટમાં ઉલ્લેખિત જવાબદારીઓ એ NPA ના ટ્રાન્સફરના બાબતમાં કોટક મહિન્દ્રા બેંક લિમિટેડ (અસાઇનની) પ્રત્યે આઇસીઆઇસીઆઇ બેંક લિમિટેડની, જો કોઈ હોય તો, તે જવાબદારીઓ છે. ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે ખાતાની લેણી રકમને NPA તરીકે ગણવામાં આવે છે અને અસાઇનની બેંકને સોંપવામાં આવે છે, ત્યારે પક્ષકારોએ આરબીઆઇ દ્વારા જારી કરાયેલ કેટલીક માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવું પડે છે. જો NPA ના ટ્રાન્સફર સંબંધમાં એસાઇનર દ્વારા આરબીઆઇ દ્વારા જારી કરાયેલ માર્ગદર્શિકા અથવા વૈધાનિક નિર્દેશોનો ભંગ થાય છે તો અસાઇનની બેંક એસાઇનર બેંક સમક્ષ આવી જવાબદારીઓ અમલમાં મૂકી શકે છે. આ જ જવાબદારીઓ છે જેનો ઉલ્લેખ પડકારવામાં આવેલા ડીડ ઓફ એસાઇનમેન્ટમાં કરવામાં

આવ્યો છે. ખાતાની લેણી રકમ માત્ર દેવાદાર(ઓ) દ્વારા કરવામાં આવેલા ડિફોલ્ટને કારણે NPA બની જાય છે જેઓ ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. છેલ્લે, એ ઉલ્લેખ કરી શકાય કે સદર SARFAESI એક્ટ, ૨૦૦૨ ખાસ SPV ને બેંકો પાસેથી NPA ખરીદવા માટે સક્ષમ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો. જો કે, તેમાંથી એવું ફલિત થતું નથી કે બેંકો અંદરોઅંદર પોતાની અસ્કયામતો ટ્રાન્સફર કરી શકતી નથી. તેથી સદર SARFAESI એક્ટ, ૨૦૦૨ ને આ કેસમાં કોઈ પ્રાસંગિકતા નથી."

૨૪ ઉપરોક્ત અવલોકનો પર મજબૂત આધાર રાખીને, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જે ક્ષણે સ્ટેટ બેંકે દેવું ટ્રાન્સફર કર્યું, તે જ ક્ષણે મુખ્ય દેવાદાર સ્ટેટ બેંકનો દેવાદાર મટી ગયો અને અસાઈની એટલે કે આર્સેલર મિતલનો દેવાદાર બની ગયો.

૨૫ ત્યારબાદ, અમારું ધ્યાન RDB એક્ટ, ૧૯૯૩ ની જોગવાઈઓ તરફ, ખાસ કરીને RDB એક્ટ, ૧૯૯૩ ની કલમ ૨(g) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "દેવું" (debt) શબ્દની વ્યાખ્યા તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું. તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૨. વ્યાખ્યાઓ.— આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભથી અન્યથા જરૂરી ન હોય તો,

—

(જી) "દેવું" એટલે કોઈપણ જવાબદારી (વ્યાજ સહિત) જે તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા કોઈ કાયદા હેઠળ બેંક અથવા નાણાકીય સંસ્થા અથવા

બેંકો કે નાણાકીય સંસ્થાઓના કોન્સોર્ટિયમ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કોઈ વ્યાપારી પ્રવૃત્તિ દરમિયાન બેંક અથવા નાણાકીય સંસ્થા અથવા કોન્સોર્ટિયમ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી રોકડમાં અથવા અન્યથા, સુરક્ષિત કે અસુરક્ષિત, અથવા સોંપાયેલ, અથવા કોઈ સિવિલ કોર્ટના હુકમનામા કે હુકમ હેઠળ અથવા કોઈ આર્બિટ્રેશન એવોર્ડ હેઠળ અથવા અન્યથા અથવા ગીરો હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર તરીકે દાવો કરવામાં આવ્યો હોય અને અરજીની તારીખે અસ્તિત્વમાં હોય અને કાયદેસર રીતે વસૂલ કરી શકાય તેમ હોય [અને તેમાં ડિબેન્યર ટ્રસ્ટી અથવા અન્ય કોઈ સત્તામંડળ, જેની તરફેણમાં ડિબેન્યર ધારકોના લાભ માટે સુરક્ષા હિત ઊભું કરવામાં આવ્યું હોય, દ્વારા દેવાદાર પર નેવું દિવસની નોટિસ બજાવ્યા પછી સંપૂર્ણ કે અંશતઃ અણચૂકવાયેલી રહેલી ડિબેન્યર જામીનગીરીઓ પ્રત્યેની કોઈપણ જવાબદારીનો સમાવેશ થાય છે;]"

૨૬ ત્યારબાદ, અમારું ધ્યાન એક્ટની કલમ ૧૭ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું, જે ટ્રિબ્યુનલની હકુમત, સત્તાઓ અને અધિકારક્ષેત્ર અંગેની છે. કલમ ૧૭ વાંચીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ટ્રિબ્યુનલ માત્ર બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને લેણાં નીકળતા દેવાની વસૂલાત માટે જ હકુમતનો ઉપયોગ કરી શકે છે, પરંતુ જો કોઈ અસ્તિત્વ ધરાવતું દેવું જ ન હોય, તો કોઈ પણ વસૂલાતનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. અમારું ધ્યાન ૧૯૯૩ ના

એક્ટની કલમ ૧૯ તરફ પણ દોરવામાં આવ્યું હતું. તે ટ્રિબ્યુનલમાં અરજી કરવા માટેની જોગવાઈ કરે છે. ફરીથી, એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે જો કોઈ બેંક કે નાણાકીય સંસ્થાએ કોઈ દેવું વસૂલ કરવાનું હોય, તો તે અરજી કરી શકે છે, પરંતુ વર્તમાન કેસમાં કોઈ દેવું ન હોવાથી, કારણ કે તે આર્સેલર મિતલને સોંપવામાં આવ્યું હતું, તેથી કલમ ૧૯ હેઠળની અરજી પોતે જ ક્ષતિગ્રસ્ત છે.

૨૭ બંને વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોએ ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે આ એક યોગ્ય કેસ છે જેમાં આ કોર્ટે ટ્રિબ્યુનલને મૂળ અરજી સાથે આગળ ન વધવા માટે પ્રોહિબિશનની રિટ (મૂળ કાર્યવાહી રોકવાનો આદેશ) જારી કરવી જોઈએ કારણ કે દેવાની ગેરહાજરીમાં આવી અરજીનો ન્યાયનિર્ણય કરવાની ટ્રિબ્યુનલ પાસે કોઈ હકુમત નથી.

૨૮ ટ્રિબ્યુનલને પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટેનો કેસ મજબૂત કરવા માટે નીચે મુજબના કેસ લો (ન્યાયિક ચુકાદાઓ) પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે:

|   |                                                                                                        |                     |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| ૧ | બંગાળ ઇમ્યુનિટી કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય                                             | AIR ૧૯૫૫ SC ૬૬૧     |
| ૨ | શ્રી શિરુર મઠના શ્રી લક્ષ્મીન્દ્ર તીર્થ સ્વામી અને અન્ય વિ. કમિશનર, હિંદુ ધાર્મિક દાન, મદ્રાસ અને અન્ય | AIR ૧૯૫૨ મદ્રાસ ૬૧૩ |

|   |                                                                                                    |                                            |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| ૩ | ગૌરી શંકર જૈન વિરુદ્ધ પંજાબ નેશનલ બેંક                                                             | ૨૦૧૯ એસ. સી. સી. ઓનલાઇન કેલ ૭૨૮૮:એર કેલ ૯૦ |
| ૪ | કલકત્તા ડિસ્કાઉન્ટ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આવકવેરાના અધિકારી, કંપનીઝ ડિસ્ટ્રિક્ટ I, કલકત્તા અને અન્ય | AIR ૧૯૬૧ SC ૩૭૨                            |
| ૫ | શાંતારામ ડી. સાલ્વી વિરુદ્ધ એમ. એમ. ચુડાસમા અને અન્ય                                               | AIR ૧૯૫૪ બોમ્બે ૩૬૧                        |
| ૬ | હયેન્સ વી. ડેવિલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પીટીવાય લિમિટેડ                                                   | ૬૮ ઓસ્ટ્રેલિયન કાયદો અહેવાલો ૩૬૭           |

૨૯ ઉપર દર્શાવેલા આવા સંજોગોમાં, શ્રી ઠાકોર અને શ્રી જોષીએ વિનંતી કરી હતી કે તેમની રિટ અરજીઓમાં ગુણદોષ હોવાથી, તે મંજૂર કરવામાં આવે અને ટ્રિબ્યુનલને પ્રોહિબિશનની રિટ (મૂળ કાર્યવાહી રોકવાનો આદેશ) જારી કરવામાં આવે.

### ¶ બેંક વતી રજૂઆતો:

૩૦. બીજી તરફ, બેંક વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી વિશ્વાસ શાહની મદદથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નવીન પહવાએ તમામ રિટ અરજીઓનો સખત વિરોધ કર્યો હતો અને સબમિટ કર્યું હતું કે પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટે યોગ્ય કહી શકાય તેવો કોઈ કેસ બનતો નથી. શ્રી પહવા સબમિટ કરશે કે હાથ પરનો કેસ એવો નથી જેમાં એવું કહી શકાય કે મૂળ અરજીનો ન્યાયનિર્ણય કરવા માટે ટ્રિબ્યુનલમાં હકુમતનો જન્મજાત (અંતર્નિહિત) અભાવ છે. શ્રી પહવા દલીલ કરશે કે હકુમત અંગેનો મુદ્દો

ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ હંમેશા ઉઠાવી શકાય છે અને ટ્રિબ્યુનલ પાસે મૂળ અરજીના ન્યાયનિર્ણય સાથે આગળ વધવું કે નહીં તે નક્કી કરવાની સત્તા છે.

૩૧. શ્રી પહવા સબમિટ કરશે કે માત્ર દેવાની સોંપણી કરવાથી જ રિટ અરજદારો જામીનદાર તરીકેની તેમની જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત થઈ શકતા નથી અને કાયદો બેંકને અંગત જામીનગીરીઓ અમલમાં મૂકવાની પરવાનગી આપે છે. દેવાની સોંપણી સાથે, બેંક મુખ્ય દેવાદાર એટલે કે ESIL સામે આગળ વધવાની સ્થિતિમાં ન હોઈ શકે, પરંતુ કંઈપણ બેંકને જામીનદારો એટલે કે અહીંના રિટ અરજદારો સામે આગળ વધતા અટકાવતું નથી, ખાસ કરીને ખુદ રિઝોલ્યુશન પ્લાનની કેટલીક કલમોને ધ્યાનમાં રાખીને.

૩૨. શ્રી પહવા, તેમની ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં, લલિત કુમાર જૈન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ૨૦૨૧ SCC Online SC ૩૯૬ માં નોંધાયેલા સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદા પર આધાર રાખવા માંગે છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ૨૦૧૯ ના એક નોટિફિકેશન દ્વારા અંગત જામીનગીરીઓની નાદારી સંબંધિત ૨૦૧૬ ના સંહિતા (IBC) ની જોગવાઈઓને માન્ય રાખી હતી. શ્રી પરિખ [શ્રી પહવા] સબમિટ કરશે કે સદર કેસમાં, કોર્પોરેટ દેવાદારોના અંગત જામીનદાર હોવાના નાતે રિટ અરજદારોએ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે જામીનદારની જવાબદારી કોર્પોરેટ દેવાદારો સાથે સહ-વિસ્તૃત હોવાથી, એકવાર કોર્પોરેટ દેવાદારની

લેણદારોની સમિતિ (COC) દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાન મંજૂર કરવામાં આવે, પછી કોર્પોરેટ દેવાદારોની સાથે જામીનદારો પણ લેણદારો પ્રત્યેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થઈ જાય છે. સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આવા સંજોગોમાં, લેણદારો તેમની સામે અલગથી આગળ વધી શકે નહીં. શ્રી પહવા સબમિટ કરશે કે સુપ્રીમ કોર્ટે આવી દલીલને નકારી કાઢી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે લેણદારો સામે જામીનદારોની જવાબદારી ચાલુ રહે છે અને મંજૂર થયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન માત્ર "રકમનું પુનરાવર્તન અથવા સંપૂર્ણ રકમ માટેનું એક્સપોઝર" તરફ દોરી શકે છે. શ્રી પહવાએ સબમિટ કર્યું કે સુપ્રીમ કોર્ટે ઇન્ડિયન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૩૧ [કલમ ૧૩૩] હેઠળ કરારની શરતોમાં ફેરફાર થવા પર જામીનદારની મુક્તિ અંગેની દલીલને પણ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ વી. રામકૃષ્ણાન અને અન્ય [(૨૦૧૮) ૧૭ SCC ૩૯૪] ના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણય પર આધાર રાખીને નકારી કાઢી હતી, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૧ એ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે મંજૂર થયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન ખાસ કરીને કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જવાબદારીમાંથી છટકવાના કોઈપણ પ્રયાસને ટાળવા માટે જામીનદાર પર બાધ્યકારી હતો.

૩૩. શ્રી પહવાએ સબમિટ કર્યું કે સુપ્રીમ કોર્ટે કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ ઓફ એસાર સ્ટીલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો જ્યાં

તેણે અંગત જામીનગીરીઓ અમલમાં મૂકવા માટે નાણાકીય લેણદારો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૩૪. શ્રી પહવા સબમિટ કરશે કે પ્રોહિબિશનની રિટ સામાન્ય રીતે ત્યારે જ જારી કરી શકાય જ્યારે ટ્રિબ્યુનલ અથવા નીચલી અદાલત (a) હકુમત વિના કે હકુમતની બહાર જઈને કામ કરવા આગળ વધે, (b) કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે, (c) કાયદા હેઠળ કામ કરવા આગળ વધે જે પોતે જ બંધારણ વિરુદ્ધ (ultra vires) અથવા અસંવૈધાનિક હોય, અથવા (d) મૂળભૂત અધિકારોના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે. શ્રી પહવા, તિરુમાલા તિરુપતિ ટેમ્પલમ્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ થણાપકા અનંતચાર્યુલુ અને અન્ય (૨૦૦૩) ૮ SCC ૧૩૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને દલીલ કરશે કે, આવી સત્તાના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતોનું સખતપણે પાલન કરવું જ જોઈએ. પ્રોહિબિશનની રિટ માત્ર દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ જારી કરવી જોઈએ અને માત્ર માગણી કરવાથી જ નહીં.

૩૫. શ્રી પહવા સદર ચુકાદાના ફકરા ૧૪ માં કરાયેલા અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૪. ચુકાદાઓના આધારે તે સ્પષ્ટ છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ પાસે પ્રોહિબિશનની રિટ સહિતની રિટ જારી કરવાની સત્તા છે. પ્રોહિબિશનની રિટ સામાન્ય રીતે ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે નીચલી અદાલત અથવા

ટ્રિબ્યુનલ (a) હકુમત વિના કે હકુમતની બહાર જઈને કામ કરવા આગળ વધે, (b) કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે, (c) કાયદા હેઠળ કામ કરવા આગળ વધે જે પોતે જ બંધારણ વિરુદ્ધ અથવા અસંવૈધાનિક હોય, અથવા (d) મૂળભૂત અધિકારોના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે. આવી સત્તાના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતોનું સખતપણે પાલન કરવું જ જોઈએ. પ્રોહિબિશનની રિટ માત્ર દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ જારી કરવી જોઈએ. આવી રિટ જારી કરતી વખતે ઉચ્ચતમ કક્ષાની ન્યાયિક શિસ્તનો ઉપયોગ કરવો પડે છે. યાદ રાખવું જોઈએ કે રિટ હકુમત એ અપીલ હકુમતથી અલગ મૂળ હકુમત છે. અપીલને રિટના સ્વરૂપમાં છૂપા સ્વરૂપે થવા દઈ શકાય નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ સત્તાનો ઉપયોગ "છદ્મવેશી અપીલના બુરખા" તરીકે કરવા દઈ શકાય નહીં. આવી સત્તાનો શિથિલ ઉપયોગ તાબાની અદાલતની ગરિમા અને અખંડિતતાને નુકસાન પહોંચાડશે અને અરાજકતાપૂર્ણ પરિણામો તરફ પણ દોરી શકે છે. તે તાબાની અદાલતના વિશ્વાસને નબળો પાડશે. એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી ન હતી કે સિવિલ કોર્ટમાં હકુમતનો તદ્દન અભાવ હતો. એ વાતનો ઇનકાર કરી શકાય તેમ ન હતો કે સિવિલ કોર્ટ, જેની સમક્ષ દાવો પેઝિંગ હતો, તેની પાસે દાવાની ટકાવક્ષમતા પર નિર્ણય કરવાની અને તેની હકુમતના પ્રશ્નો પર નિર્ણય કરવાની સત્તાઓ હતી. સિવિલ કોર્ટ પાસે દાવો સદર એક્ટની કલમ ૧૪ દ્વારા અથવા રેસ જ્યુડિકાટા (પૂર્વ-

નિર્ણય)/એસ્ટોપેલ (પ્રતિબંધ) ના સિદ્ધાંતો દ્વારા બાધિત હતો કે કેમ તે નક્કી કરવાની હકુમત હતી. આમ જો કોઈ ખૂબ જ સબળ અથવા મજબૂત કારણ ન હોય તો હાઈકોર્ટે સક્ષમ હકુમત ધરાવતી અદાલતને આ પ્રશ્નો નક્કી કરતા રોકવી જોઈતી ન હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો હાઈકોર્ટે આ પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે સિવિલ કોર્ટની હકુમત છીનવી લેવી જોઈએ નહીં. પડકારવામાં આવેલા ચુકાદામાં કોઈ કારણ, સબળ કે મજબૂત કારણ તો દૂર રહ્યું, આપવામાં આવ્યું નથી કે સિવિલ કોર્ટને આ પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે શા માટે મંજૂરી આપી શકાય નહીં. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એવું જણાવતો નથી કે સિવિલ કોર્ટે કાં તો હકુમત વિના કે હકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું હતું અથવા તેણે કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગમાં કામ કર્યું હતું અથવા તેણે બંધારણ વિરુદ્ધ કે અસંવૈધાનિક કાયદા હેઠળ કામ કર્યું હતું અથવા મૂળભૂત અધિકારોના ભંગમાં કામ કર્યું હતું. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એ દર્શાવતો નથી કે હાઈકોર્ટે સિવિલ કોર્ટને દાવાની ટકાવક્ષમતા અથવા તેની પોતાની હકુમતના પ્રશ્નો પર નિર્ણય કરવાની મંજૂરી આપવાનું યોગ્ય શા માટે ન માન્યું. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એ દર્શાવતો નથી કે સિવિલ કોર્ટને એ નિર્ણય કરવાની મંજૂરી શા માટે ન આપવી જોઈએ કે દાવો સદર એક્ટની કલમ ૧૪ ના ગુણદોષ પર અથવા રેસ જ્યુડિકાટા/એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતો પર બાધિત હતો કે કેમ. યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યારે સક્ષમ હકુમત ધરાવતી

અદાલત તેની સમક્ષના બાબતોનો યોગ્ય કે અયોગ્ય રીતે નિર્ણય કરી રહી હોય ત્યારે કોઈ મૂળભૂત અધિકારનો ભંગ થતો નથી."

૩૬. શ્રી પહવા સબમિટ કરશે કે ટ્રિબ્યુનલે અત્યાર સુધી માત્ર રિટ અરજદારોને સમન્સ જારી કર્યા છે. રિટ અરજદારોને સમન્સ મળતાં જ, તેઓ આ કોર્ટમાં રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને આવ્યા અને વચગાળાની રાહત મેળવીને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની કાર્યવાહી પર સ્ટે મેળવ્યો.

૩૭. છેલ્લે, શ્રી પહવાએ સબમિટ કર્યું કે રિટ અરજદારો ટ્રિબ્યુનલને હકુમત અંગેનો પ્રાથમિક મુદ્દો ઘડી કાઢવા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો નિર્ણય કરવા કહી શકે છે. શ્રી પહવા આ કોર્ટની કોઓર્ડિનેટ બેંચના શિરપુર પાવર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા [૨૮ ઓગસ્ટ ૨૦૧૯ ના રોજ નિર્ણય લેવાયેલ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૧૦૪૭૬/૨૦૧૯] ના કેસમાં લીધેલા નિર્ણય પર, ખાસ કરીને ફક્ત ૭.૨ માં કરાયેલા અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે, જે નીચે મુજબ છે:

"તેથી, પ્રથમ દર્શનીય રીતે, આ એક્ટ ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પ્રાથમિક મુદ્દાઓ તરીકે મુદ્દાઓ નક્કી કરવાનો વિચાર કરતો નથી. સંક્ષિપ્ત પ્રક્રિયાને અનુસરીને બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓના લેણાંની વસૂલાત માટે સ્પેશિયલ ટ્રિબ્યુનલ્સની સ્થાપના કરવાના કાયદા ઘડવાના હેતુને ધ્યાનમાં લેતા આ વધુ સ્પષ્ટ થાય છે. આ એક્ટ ઘડવામાં ધારાસભાનો ઇરાદો બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને મળવાપાત્ર દેવાની ઝડપી

સુનાવણી અને વસૂલાતની જોગવાઈ કરવાનો છે; તેથી, જો સીપીસીની તમામ જોગવાઈઓ ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની કાર્યવાહીને લાગુ કરવામાં આવે, તો તે આ કાયદાના મૂળ હેતુને જ નિષ્ફળ બનાવશે. તેમ છતાં, જ્યારે સામાન્ય રીતે ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલે પ્રાથમિક મુદ્દાઓ તરીકે મુદ્દાઓ નક્કી ન કરવા જોઈએ, આ કોર્ટના મતે, જો ઉઠાવવામાં આવેલો મુદ્દો એવો હોય જે બાબતના મૂળ સુધી જતો હોય અને અરજીનો નિર્ણય કરવાની ટ્રિબ્યુનલની મૂળ હકુમત પર જ પ્રહાર કરતો હોય, તો કોર્ટનો એવો વિચાર છે કે ટ્રિબ્યુનલને માત્ર એક્ટની કલમ ૨૨ માં પ્રાથમિક મુદ્દાઓ ઘડવાની અને નક્કી કરવાની સત્તાનો સ્પષ્ટ ઉદ્દેશ નથી તેટલા માત્રથી આવો મુદ્દો પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે નક્કી કરવામાં બાધ આવતો નથી. જો કે, આવી સત્તાનો ઉપયોગ ઓછો (સંભાળીને) કરવો જોઈએ, માત્ર એવા કેસોમાં જ્યાં કેસનો નિર્ણય કરવાની ડેબટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલની હકુમતનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો હોય."

૩૮. શ્રી પહવા એ તેમની એ રજૂઆતને મજબૂત કરવા માટે કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા આર્સેલર મિત્તલની તરફેણમાં માત્ર દેવાની સોંપણી કરવાથી રિટ અરજદારો તેમની અંગત જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત થશે નહીં, અંગત જામીનગીરીની શરતો સહિત રિઝોલ્યુશન પ્લાનની વિવિધ કલમો પણ વાંચી સંભળાવી હતી.

૩૯. ઉપર દર્શાવેલા આવા સંજોગોમાં, શ્રી પહવા પ્રાર્થના કરે છે કે વર્તમાન રિટ અરજીઓમાં કોઈ ગુણદોષ ન હોવાથી, તેને ફગાવી દેવામાં આવે.

૪૦. અમે જોડાણ ધરાવતી રિટ અરજીઓમાંની એકમાં કેનરા બેંક વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી વિશ્વાસ કે. શાહને પણ સાંભળ્યા. શ્રી શાહે સબમિટ કર્યું કે તેઓ શ્રી પહવા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી તમામ દલીલોને સ્વીકારે છે.

#### ▮ વિશ્લેષણ:

૪૧. પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, અમારા વિચારણા માટેનો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટેનો કોઈ કેસ બને છે?

#### ▮ પ્રોહિબિશનની રિટ:

૪૨. બંને પક્ષે કરાયેલી રજૂઆતો તરફ આગળ વધતા પહેલા, હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રોહિબિશનની રિટ ક્યારે જારી કરી શકાય તે અંગે સુપ્રીમ કોર્ટના કેટલાક ચુકાદાઓ ટાંકવા સુસંગત છે. પ્રોહિબિશનની રિટ ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે હકુમતનો સ્પષ્ટ અભાવ ફલિત થતો હોય. એ વાત

સાચી છે કે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કાર્ય કરતી હાઈકોર્ટ યુનાઈટેડ કિંગડમમાં સરટોરરી, પ્રોહિબિશન અને મેન્ડેમસ જેવી પરમાધિકાર રિટ જારી કરવા માટે લાગુ પડતા તકનીકી નિયમોથી બાધ્ય નથી, છતાં રિટને લાગુ પડતા મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખવા જ જોઈએ, જેમ કે ભારતીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ટી. સી. બસપ્પા વિરુદ્ધ નાગપ્પા, AIR ૧૯૫૪ SC ૪૪૦ ના કેસમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે.

૪૩. પ્રોહિબિશનની રિટ અને સરટોરરીની રિટ એ બે પૂરક રિટ છે. સરટોરરીની રિટ એ આદેશ આપવા માટે જારી કરવામાં આવે છે કે નીચલી અદાલતમાં પેન્ડિંગ કોઈ કેસ કે બાબતની કાર્યવાહીનો રેકૉર્ડ, તે કાર્યવાહીના હુકમમાં સુધારો કરવાના હેતુથી ઉપલી અદાલતમાં મોકલવામાં આવે. પ્રોહિબિશનની રિટ એ ટ્રિબ્યુનલને તેની સમક્ષ પેન્ડિંગ કાર્યવાહી ચાલુ રાખતી રોકવા માટે એવા આધારે જારી કરવામાં આવે છે કે તેની પાસે તે કાર્યવાહી કરવાની કોઈ હકુમત નથી. સરટોરરીની રિટ ઉપચારાત્મક છે જ્યારે પ્રોહિબિશનની રિટ અટકાયતી છે.

૪૪. શોર્ટ અને મેલોરના 'પ્રાક્ટિસ ઓફ ધ કાઉન ઓફિસ' (બીજી આવૃત્તિ) માં, પ્રોહિબિશનની રિટને ઉપલી હકુમત ધરાવતી અદાલતમાંથી જારી કરાયેલ ન્યાયિક રિટ અથવા પ્રક્રિયા તરીકે સમજાવવામાં આવી છે, જે

નીચલી અદાલતને કાયદેસર રીતે પ્રાપ્ત ન હોય તેવી હકુમત છીનવી લેતી રોકવાના હેતુથી અથવા ન્યાયિક ફરજો સોંપવામાં આવી હોય તેવી અદાલતોને તેમની હકુમતની સીમાઓમાં રાખવા માટે જારી કરવામાં આવે છે.

૪૫. મેસર્સ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોમર્શિયલ કંપની લિમિટેડ કલકત્તા વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ કર્ટમ્સ, કલકત્તા [AIR ૧૯૬૨ SC ૧૮૯૩, ૧૮૯૮ પર (ફકરો ૨૬)], મેકોનોચી વિરુદ્ધ લોર્ડ પેન્ઝન્સ (૧૮૮૧) ૬ એપીલ કેસીસ ૪૨૪ ને અનુસરીને, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે "પ્રોહિબિશનની રિટ એ નીચલી ટ્રિબ્યુનલને એવા આધારે કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મનાઈ કરતો આદેશ છે કે કાર્યવાહી હકુમત વિનાની અથવા હકુમતની બહારની છે અથવા દેશના કાયદા, વૈધાનિક કે અન્યથા વિરુદ્ધની છે."

૪૬. એસ. ગોવિંદન મેનન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, AIR ૧૯૬૭ SC ૧૨૭૪ ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે પ્રોહિબિશનની રિટ આપવા માટેની હકુમત મુખ્યત્વે સુપરવાઈઝરી (નિરીક્ષણાત્મક) છે અને રિટનો હેતુ અદાલતો અથવા નીચલી ટ્રિબ્યુનલ્સને જે હકુમત તેમની પાસે બિલકુલ નથી તેનો ઉપયોગ કરતી રોકવાનો છે અથવા તો તેમને તેમની

હુકુમતની સીમાઓ ઓળંગતા રોકવાનો છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, હેતુ નીચલી કે મર્યાદિત હુકુમત ધરાવતી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ્સને તેમની મર્યાદામાં રાખવાનો છે. પ્રોહિબિશનની રિટ માત્ર હુકુમતની બહાર જવા માટે કે હુકુમતના અભાવ માટે જ નહીં પરંતુ કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગના કિસ્સામાં પણ લાગુ પડે છે. પરંતુ આ રિટ નીચલી ટ્રિબ્યુનલની પ્રક્રિયા, પદ્ધતિ કે કાર્યવાહીમાં સુધારો કરવા અથવા ગુણદોષ પરના ખોટા નિર્ણયને સુધારવા માટે લાગુ પડતી નથી. કાયદાની ભૂલ માટે અદાલત કે નીચલી ટ્રિબ્યુનલને રિટ જારી કરી શકાતી નથી, સિવાય કે તે ભૂલ તેને તેની હુકુમત બહાર લઈ જતી હોય. તેથી, હુકુમતના અભાવ અને જે રીતે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તે બે વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત જાળવવો પડશે. જો હુકુમતનો અભાવ હોય તો બાબત કોરમ નોન જ્યુડિસ છે અને નીચલી અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલને હુકુમતની બહાર કાર્યવાહી આગળ વધારતી રોકવા માટે પ્રોહિબિશનની રિટ લાગુ પડશે. આ વિચાર રેજીના વિરુદ્ધ કંટ્રોલર જનરલ ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇન્સ (૧૯૫૩) ૨ WLR ૭૬૦ ના નિર્ણયને અનુસરીને લેવામાં આવ્યો હતો.

૪૭. એ. વી. વેંકટેશ્વરન વિરુદ્ધ વાધવાણી [૧૯૬૧ AIR ૧૫૦૬] માં, સુપ્રીમ કોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાય અસ્તિત્વમાં હોવા છતાં રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા પરના બાધનો સંદર્ભ આપતાં ઠરાવ્યું હતું:

".....વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલની દલીલ એ હતી કે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા માટે યોગ્ય વૈકલ્પિક ઉપાયનું અસ્તિત્વ એ બાધરૂપ હતું, સિવાય કે (૧) પડકારેલી કાર્યવાહી કરવા માટે અધિકારી કે સત્તામંડળમાં હકુમતનો સંપૂર્ણ અભાવ હોય, અથવા (૨) જ્યાં રિટ અરજદાર માટે પ્રતિકૂળ હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હોય અને તેથી તેને શૂન્ય અથવા અસ્તિત્વવિહીન (non-est) ગણી શકાય. બાકીના તમામ કિસ્સાઓમાં, તેમણે સબમિટ કર્યું કે, અદાલતોએ કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીઓ ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં.....આ કોર્ટના ચુકાદાઓના ફકરાઓ જે અમે ટાંક્યા છે તે દર્શાવે છે કે (૧) વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલે પર્યાપ્ત વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વની અસરો અંગેના સામાન્ય નિયમના જે બે અપવાદો ઘડ્યા હતા તે કોઈ પણ રીતે સંપૂર્ણ ન હતા, અને (૨) તેની બહાર પણ વૈકલ્પિક ઉપાય હોવા છતાં અરજી ગ્રાહ્ય રાખવાની અને અરજદારને દાદ આપવાની સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ (discretion) હાઈકોર્ટમાં નિહિત હતી. અમે ફક્ત એટલું ઉમેરવાની જરૂર છે કે જેના પર કોર્ટે કાર્ય કરવું જોઈએ તેવા સામાન્ય સિદ્ધાંતોની વ્યાપક રેખાઓ સ્પષ્ટપણે નક્કી કરવામાં આવી હોવાથી, દરેક ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર તેમનો અમલ અનિવાર્યપણે વિવિધ વ્યક્તિગત હકીકતો પર આધારિત હોવો જોઈએ જે

કોર્ટની સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિના યોગ્ય ઉપયોગને નિયંત્રિત કરે છે, અને આવી બાબતમાં જે મુખ્યત્વે સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિની બાબત છે, તેમાં કઠોર નિયમો ઘડવા શક્ય નથી અથવા જો શક્ય હોય તો પણ ઈચ્છનીય નથી જે કોર્ટ સમક્ષ આવતા દરેક કેસમાં ચુસ્તતાથી લાગુ કરવા જોઈએ."

૪૮. ફરીથી ઇશા બીવી વિરુદ્ધ ટેક્સ રિકવરી ઓફિસર [૧૯૭૫ AIR ૨૧૩૫] માં, સુપ્રીમ કોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ અને પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવાના મુદ્દા સાથે કામ કરતી વખતે ઠરાવ્યું હતું:

"વૈકલ્પિક ઉપાયનું અસ્તિત્વ એ સામાન્ય રીતે પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટે બાધરૂપ નથી. પરંતુ હાઈકોર્ટ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટમાંથી પ્રોહિબિશનની રિટ મેળવવાના અધિકારને સાબિત કરવા માટે, અરજદારે જે અધિકારી કે સત્તામંડળ સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તેની આગળ વધવાની હકુમતનો સંપૂર્ણ અભાવ સાબિત કરવો પડશે....."

૪૯. સુપ્રીમ કોર્ટે એમ. વી. એસ. પ્રસાદ રાવ વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૮૫ Lab. I. C. ૪૩૮] ના કેસમાં પ્રોહિબિશનની રિટના વ્યાપ અને અસરને સમજાવતી વખતે ઠરાવ્યું હતું:

"પ્રોહિબિશનની રિટ એ નીચલી ટ્રિબ્યુનલ કે સત્તામંડળને એવા અનુમાન પર કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મનાઈ કરતો આદેશ છે કે તે હકુમત બહારની અથવા કાયદાકીય સત્તા વિનાની છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે સત્તામંડળોને કાયદા કે હકુમતની સીમામાં રાખવાની સુપરવાઈઝરી (નિરીક્ષણાત્મક) સત્તાઓમાંથી એક છે."

૫૦ તિરુમાલા તિરુપતિ દેવસ્થાનમ અને અન્ય વિરુદ્ધ થદ્વાપકા અનંતચાર્યુલુ અને અન્ય (૨૦૦૩) ૮ SCC ૧૩૪ ના ફક્ત ૧૪ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"ચુકાદાઓના આધારે તે સ્પષ્ટ છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ પાસે પ્રોહિબિશનની રિટ સહિતની રિટ જારી કરવાની સત્તા છે. પ્રોહિબિશનની રિટ સામાન્ય રીતે ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ (એ) હકુમત વિના કે હકુમતની બહાર જઈને કામ કરવા આગળ વધે, (બી) કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે, (સી) કાયદા હેઠળ કામ કરવા આગળ વધે જે પોતે જ બંધારણ વિરુદ્ધ અથવા અસંવૈધાનિક હોય, અથવા (ડી) મૂળભૂત અધિકારના ભંગમાં કામ કરવા આગળ વધે. આવી સત્તાના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતોનું સખતપણે પાલન કરવું જ જોઈએ. પ્રોહિબિશનની રિટ માત્ર દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ જારી કરવી જોઈએ. આવી રિટ જારી કરતી વખતે ઉચ્ચતમ કક્ષાની ન્યાયિક શિસ્તનો ઉપયોગ કરવો પડે છે. ચાદ રાખવું

જોઈએ કે રિટ હકુમત એ અપીલ હકુમતથી અલગ મૂળ હકુમત છે. અપીલને રિટના સ્વરૂપમાં છદ્મવેશી થવા દઈ શકાય નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ સત્તાનો ઉપયોગ "છદ્મવેશી અપીલના બુરખા" તરીકે કરવા દઈ શકાય નહીં. આવી સત્તાનો શિથિલ ઉપયોગ તાબાની અદાલતની ગરિમા અને અખંડિતતાને નુકસાન પહોંચાડશે અને અરાજકતાપૂર્ણ પરિણામો તરફ પણ દોરી શકે છે. તે તાબાની અદાલતના વિશ્વાસને નબળો પાડશે. એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી ન હતી કે સિવિલ કોર્ટમાં હકુમતનો તદ્દન અભાવ હતો. એ વાતનો ઇનકાર કરી શકાય તેમ ન હતો કે સિવિલ કોર્ટ, જેની સમક્ષ દાવો પેન્ડિંગ હતો, તેની પાસે દાવાની ટકાવક્ષમતા પર નિર્ણય કરવાની અને તેની હકુમતના પ્રશ્નો પર નિર્ણય કરવાની સત્તાઓ હતી. સિવિલ કોર્ટ પાસે દાવો સદર એક્ટની કલમ ૧૪ દ્વારા અથવા રેસ જ્યુડિકાટા/એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતો દ્વારા બાધિત હતો કે કેમ તે નક્કી કરવાની હકુમત હતી. આમ જો કોઈ ખૂબ જ સબળ અથવા મજબૂત કારણ ન હોય તો હાઈકોર્ટે સક્ષમ હકુમત ધરાવતી અદાલતને આ પ્રશ્નો નક્કી કરતા રોકવી જોઈતી ન હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો હાઈકોર્ટે આ પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે સિવિલ કોર્ટની હકુમત છીનવી લેવી જોઈએ નહીં. પડકારવામાં આવેલા ચુકાદામાં કોઈ કારણ, સબળ કે મજબૂત કારણ તો દૂર રહ્યું, આપવામાં આવ્યું નથી કે સિવિલ કોર્ટને આ પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે શા માટે મંજૂરી આપી શકાય નહીં. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એવું જણાવતો નથી કે સિવિલ કોર્ટ કાં તો

હુકુમત વિના કે હુકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું હતું અથવા તેણે કુદરતી ન્યાયના નિયમોના ભંગમાં કામ કર્યું હતું અથવા તેણે બંધારણ વિરુદ્ધ કે અસંવૈધાનિક કાયદા હેઠળ કામ કર્યું હતું અથવા મૂળભૂત અધિકારોના ભંગમાં કામ કર્યું હતું. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એ દર્શાવતો નથી કે હાઈકોર્ટે સિવિલ કોર્ટને દાવાની ટકાવક્ષમતા અથવા તેની પોતાની હુકુમતના પ્રશ્નો પર નિર્ણય કરવાની મંજૂરી આપવાનું યોગ્ય શા માટે ન માન્યું. પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો એ દર્શાવતો નથી કે સિવિલ કોર્ટને એ નિર્ણય કરવાની મંજૂરી શા માટે ન આપવી જોઈએ કે દાવો સદર એક્ટની કલમ ૧૪ ના આધારે અથવા રેસ જ્યુડિકાટા/એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંત પર બાધિત હતો કે કેમ. યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યારે સક્ષમ હુકુમત ધરાવતી અદાલત તેની સમક્ષના બાબતોનો સાચો કે ખોટો નિર્ણય કરી રહી હોય ત્યારે કોઈ મૂળભૂત અધિકારનો ભંગ થતો નથી."

૫૧. આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે ચેતવણી આપી છે કે જ્યાં સુધી કોઈ ખૂબ જ સબળ અથવા મજબૂત કારણો ન હોય ત્યાં સુધી, હાઈકોર્ટે તેની સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલા વિવિધ પ્રશ્નો, જેમાં "હુકુમતના અભાવ" ના પ્રશ્નનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેનો નિર્ણય કરતા સક્ષમ ફોરમને રોકવું જોઈએ નહીં. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે સક્ષમ હુકુમત ધરાવતી અદાલતને

કેસ સાથે આગળ વધવા દેવાથી અને સાચો કે ખોટો નિર્ણય કરવા દેવાથી કોઈ મૂળભૂત અધિકારોનો ભંગ થશે નહીં.

પર. તિરુમાલા (સુપ્રા) માં આપેલા ચુકાદા અંગે, શ્રી જોષીએ સબમિટ કર્યું કે સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત અવલોકનો સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૯ ને ધ્યાનમાં રાખીને આપવામાં આવ્યા હતા. શ્રી જોષીના જણાવ્યા મુજબ, સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૯ એ જોગવાઈ કરે છે કે અદાલતો પાસે સિવિલ પ્રકૃતિના તમામ દાવાની સુનાવણી કરવાની હકુમત રહેશે, સિવાય કે જે દાવાઓની નોંધ લેવા પર સ્પષ્ટપણે અથવા ગૂઢ રીતે બાધ મૂકવામાં આવ્યો હોય. શ્રી જોષીના જણાવ્યા મુજબ, ડી.આર.ટી. એક્ટની કલમ ૧૭ અલગ રીતે શબ્દો ધરાવે છે. રજૂઆત એ છે કે ડી.આર.ટી. એક્ટની કલમ ૧૭ ખાસ કરીને "દેવા" વિશે વાત કરે છે અને ટ્રિબ્યુનલ પર હકુમત આપવા માટે કાયદેસર રીતે વસૂલ કરી શકાય તેવા "દેવા" નું અસ્તિત્વ એ એક અનિવાર્ય શરત છે.

પ૩. 'રેક્સ વિરુદ્ધ પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ', (૧૯૨૮) ૧ K.B ૨૯૧ માં, પોસ્ટ ઓફિસના એક કર્મચારીએ મેડિકલ ઓફિસર દ્વારા આપવામાં આવેલ પ્રમાણપત્રને રદ કરવા માટે સરટોરરીની રિટ માટે અરજી કરી હતી, જે વર્કમેન્સ કોમ્પેન્સેશન એક્ટ હેઠળ પ્રમાણપત્ર આપવા માટે હકદાર ન હતા.

એક્ટ પોતે જ અપીલ માટેની જોગવાઈ ધરાવતો હતો. જસ્ટિસ એવોરીએ નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

"અમારી દલીલ દરમિયાન મેં ચોક્કસપણે એવો વિચાર રાખ્યો છે કે આ કલમ અરજદારને જોઈતી તમામ દાદ આપે છે અને તે અપીલ કલમ હેઠળ મેડિકલ રેફરી દ્વારા બાબતનો નિર્ણય કરાવી શકી હોત, જેમનો નિર્ણય તે ખરેખર આ રોગથી પીડાય છે કે કેમ તે અંગે આખરી રહેશે. પરંતુ જો તે ઉપાય તેના માટે ખુલ્લો હોય તો પણ, એ નિઃશંકપણે સારો કાયદો છે કે જો સરટોરરી માટેની અરજી પીડિત પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવે તો, તેને ન્યાયના હક તરીકે મંજૂર કરવી જોઈએ, અને કોર્ટ પાસે એવી સામાન્ય સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ નથી જે અરજી જાહેર જનતાના કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવી હોય જેને વ્યક્તિગત રીતે કોઈ લેવાદેવા ન હોય. તેનો નિર્ણય લાંબા સમય પહેલાં 'રેક્સ વિ. સરે જસ્ટિસીસ', (૧૮૭૦) LR ૫ Q B ૪૬૬ ના કેસમાં કરવામાં આવ્યો હતો અને તે સિદ્ધાંત પર, આ કેસમાં તેની પાસે અપીલનો ઉપાય હોવા છતાં, હું સંમત થવા માટે તૈયાર છું કે સરટોરરી મળવી જોઈએ....."

જ્યાં, કાર્યવાહી પર જ હકુમતનો અભાવ સ્પષ્ટ હોય, ત્યાં સરટોરરી અથવા પ્રોહિબિશનની રિટ સામાન્ય નિયમ તરીકે મંજૂર કરવામાં આવે છે અને

વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે તેમ કહેવું એ કોઈ બચાવ નથી. હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, વોલ્યુમ ૯, પૃષ્ઠ ૮૭૯ 'ફારક્વહાર્સન વિ. મોર્ગન', (૧૮૯૪) ૧ Q.B. ૫૫૨ જુઓ. મેન્ડેમસના કિસ્સામાં પણ, નિયમ અપરિવર્તનીય નથી: 'ધ ક્વીન વિ. થામસ', (૧૮૯૨) ૧ QB ૪૨૬. 'રેક્સ વિ. નોર્થ ઓકી' (૧૯૨૭) ૧ K.B. ૪૯૧ માં, લોર્ડ આટકિને નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

"હું વિચારું છું કે તે તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે અપીલના માર્ગે ઉપાય હોવાની હકીકત એ પ્રોહિબિશનની રિટનો કોઈ જવાબ નથી જ્યાં ફરિયાદ કરાયેલ હકુમતનો અભાવ ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતના ભંગ પર આધારિત હોય....."

આ વિચારને આ કોર્ટના બે કેસો, 'ડોર્મેન લોંગ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ જગદીશ ચંદ્ર', ૬૨ Cal ૫૯૬ પૃષ્ઠ ૬૦૫ પર અને 'ઇન રે રામજીદાસ મહાલીરામ', ૬૨ Cal ૧૦૧૧ પૃષ્ઠ ૧૦૩૫ પર પણ ટેકો આપે છે. 'R v. Wandsworth', (૧૯૪૨) ૧ All E R ૫૬ પણ જુઓ. પરંતુ આ બાબતમાં કોર્ટ પાસે નિઃશંક સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ છે. જો વૈકલ્પિક ઉપાય એક કાર્યક્ષમ ઉપાય હોય અને કાર્યવાહી પર જ હકુમતનો અભાવ ન હોય, અથવા કુદરતી ન્યાયનો કોઈ ભંગ ન હોય, તો રિટ નકારી શકાય છે: 'R વિરુદ્ધ કાઈન્ડ્સલેન્ડ પેરિશ વગેરે', (૧૯૨૨) ૮ Tax Cas ૩૨૭ (Halsbury Vol. ૯, p. ૮૭૯ n(s) )."

૫૪. આ મુદ્દા પર અંગ્રેજી ચુકાદાઓ તરફ વળતાં, સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય અંગ્રેજી કોર્ટનો છે - 'ફારક્વહાર્સન વિ. મોર્ગન', (૧૮૯૪) ૧ QB ૫૫૨ (G). તે કેસમાં કાઉન્ટી કોર્ટના જજ દ્વારા એગ્રીકલ્ચરલ હોલિંગ્સ એક્ટની કલમ ૨૪ હેઠળ સામાન્ય કાઉન્ટી કોર્ટના ચુકાદા તરીકે અમલવારી દ્વારા એવોર્ડનો અમલ કરવાનો હુકમ કર્યો હતો અને એવોર્ડ પરથી જ એ સ્પષ્ટ હતું કે ભાડૂઆતને એક્ટ હેઠળ ન આવતી બાબતો માટે વળતર આપવામાં આવ્યું હતું, અને જમીનદાર અને ભાડૂઆત વચ્ચે તમામ વિવાદો આર્બિટ્રેશનને સોંપવા માટે લીઝમાં કરાર થયો હોવાની હકીકત હોવા છતાં અને જમીનદારે તેના વર્તન દ્વારા કાઉન્ટી કોર્ટ દ્વારા હુકમતના ઉપયોગ સંમતિ આપી હોવાની હકીકત હોવા છતાં અપીલ કોર્ટે પ્રોહિબિશનની રિટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ કર્યો હતો. ચુકાદાઓની એક એવી શ્રેણી છે જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો કોઈ પક્ષકાર વહેલામાં વહેલા તબક્કે હુકમત સામે વાંધો ઉઠાવતો નથી અને તકની રાહ જુએ છે કે ટ્રિબ્યુનલ કઈ તરફ નિર્ણય કરશે, તો તે પછી તે ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ હારી ગયો હોવાના કારણે આ કોર્ટમાં આવીને કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ માંગીને હુકમતને પડકારી શકે નહીં. પરંતુ જેમ કે સદર ચુકાદાઓ નિર્દેશ કરે છે, તે એવા કિસ્સાઓ હશે જ્યાં હુકમતનો અભાવ સ્પષ્ટ ન હોય, જ્યાં એવું બની શકે કે પક્ષકાર દ્વારા કોઈ હકીકત સાબિત કરવાની હોય અથવા પક્ષકાર દ્વારા કોઈ કાર્યવાહી કરવાની હોય, અને કોર્ટ ટ્રિબ્યુનલની હુકમત સ્વીકારવામાં પક્ષકારની મૌન સંમતિ

ધ્યાનમાં લેશે. પરંતુ અગાઉ નિર્દેશ કર્યા મુજબ, તે કેસમાં, જોકે જમીનદારે કાઉન્ટી કોર્ટ દ્વારા હકુમતના ઉપયોગને સંમતિ આપી હતી, તેમ છતાં અપીલ કોર્ટને લાગ્યું કે આ એક એવો કેસ હતો જ્યાં પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવી કોર્ટ માટે ફરજિયાત હતી, અને લોર્ડ હેલ્સબરી પૃષ્ઠ ૫૫૬ પર નિર્દેશ કરે છે:

"તે લાંબા સમયથી સુસ્થાપિત છે કે, જ્યાં નીચલી કોર્ટની હકુમત સામેનો વાંધો કાર્યવાહી પર સ્પષ્ટ થાય છે, ત્યાં કયા માધ્યમથી અને કોના દ્વારા કોર્ટને આવા વાંધાની જાણ કરવામાં આવે છે તે મહત્વનું નથી. નીચલી કોર્ટને એવી બાબતોમાં આગળ વધતી અટકાવીને કે જેમાં તેની પાસે હકુમત નથી તે સ્પષ્ટ છે, કોર્ટે કાઉન (રાજસત્તા) ના પરમાધિકાર અને ન્યાય પ્રશાસનના યોગ્ય ક્રમનું રક્ષણ કરવું જ જોઈએ."

અને લોર્ડ જસ્ટિસ લોપ્સ પૃષ્ઠ ૫૫૭ પર તેમના ચુકાદામાં નિર્દેશ કરે છે:

"મને એવું લાગે છે કે જેને હું પરોક્ષ હકુમતનો અભાવ કહીશ, એટલે કે, કાર્યવાહી દરમિયાન કંઈક સ્પષ્ટ થયું, અને જેને હું સ્પષ્ટ હકુમતનો અભાવ કહીશ, એટલે કે, કાર્યવાહી પર જ દેખાતો હકુમતનો અભાવ, આ બંને વચ્ચે હંમેશાં એક તફાવત માન્ય રાખવામાં આવ્યો છે.

જ્યારે પરોક્ષ હકુમતના અભાવના કિસ્સાઓમાં રિટ મંજૂર કરવી એ સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિની બાબત હતી કે નહીં તે અંગે ન્યાયિક અભિપ્રાયોમાં હંમેશાં મોટો વિરોધાભાસ રહ્યો છે, ત્યારે સત્તામંડળો/ન્યાયિક ચુકાદાઓ એવું નક્કી કરવામાં એકમતે જણાય છે કે, જ્યાં હકુમતનો અભાવ સ્પષ્ટ છે, ત્યાં પ્રોહિબિશનની રિટ મંજૂર કરવી એ સામાન્ય નિયમ તરીકે છે."

અને પૃષ્ઠ ૫૫૯ પર વિદ્વાન લોર્ડ જસ્ટિસ નિર્દેશ કરે છે:

"આવી મૌન સંમતિ હોવા છતાં, પ્રોહિબિશન શા માટે મંજૂર કરવામાં આવે છે જ્યારે હકુમતનો અભાવ કાર્યવાહી પર જ સ્પષ્ટ હોય, તે લોર્ડ ડેનમેન દ્વારા – 'બોડનહામ વિ. રિકેટ્સ', ૬ N & M ૧૭૦ (H) માં જાહેર જનતાના ભલા માટે સમજાવવામાં આવ્યું છે, રખેને 'આ કેસ પર આક્ષેપ કર્યા વિના રહેવા દેવામાં આવે તો તે એક દાખલો (precedent) બની જાય', અને હું મારા માટે ઉમેરીશ, કારણ કે તે હકુમતનો એવો અભાવ છે જેની કોર્ટને તેની સમક્ષની કાર્યવાહી દ્વારા જાણ થાય છે, અને જે જજે ધ્યાન પર લેવું જોઈતું હતું, અને જેની તેણે પોતે નોંધ લેવી જોઈતી હતી."

અને ફરીથી પૃષ્ઠ ૫૬૩ પર લોર્ડ જસ્ટિસ ડેવી સ્પષ્ટ અને પરોક્ષ હકુમતના અભાવના કેસ વચ્ચે તફાવત દર્શાવે છે અને આ વિદ્વાન લોર્ડ જસ્ટિસના જણાવ્યા અનુસાર તફાવત છે:

".....પરંતુ આ તફાવત, હું વિચારું છું કે, ઔપચારિક રેકૉર્ડના અસ્તિત્વ પર આધારિત નથી, પરંતુ તે એક સારાંશ (મુખ્ય બાબત) નો તફાવત છે, પછી ભલે ત્રુટિ સ્પષ્ટ હોય કે પુરાવા પર આધારિત હોય." અને તે જ પૃષ્ઠ પર થોડે નીચે તેઓ અવલોકન કરે છે:

"વર્તમાન કેસમાં હકુમતની સીમાઓ, હું પુનરાવર્તન કરું છું, કાયદા પર જ સ્પષ્ટ દેખાતી હતી, અને મર્યાદા બહાર ગયાની હકીકત સુધારેલા એવોર્ડ પર જ સ્પષ્ટ દેખાતી હતી જેનો અમલ કરવા કોર્ટને કહેવામાં આવ્યું હતું.""

૫૫. કવીન્સ બેંચ ડિવિઝને આર. વિરુદ્ધ કંટ્રોલર-જનરલ ઓફ પેટન્ટ્સ, ૧૯૫૩ ૧ ઓલ ઈઆર ૮૩૨ આઈ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, અને પૃષ્ઠ ૩૬૫ પર વિદ્વાન ચીફ જસ્ટિસનું અવલોકન ખૂબ જ સુસંગત છે:

"હકુમત સામેનો વાંધો હંમેશાં દલીલ દ્વારા લઈ શકાય છે, અને જો અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલ, જેમાં આવી દલીલ કરવામાં આવી છે, તેના ચુકાદા સામે અપીલ થઈ શકતી હોય, તો અપીલિય અદાલત નિઃશંકપણે હકુમતના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરી શકે છે, પરંતુ તેનાથી એવો અર્થ બિલકુલ નીકળતો નથી કે, અપીલનો અધિકાર હોવાને કારણે આ અદાલતની પ્રોહિબિશન જારી કરવાની સત્તા છીનવાઈ જાય છે. અપીલ કરવાના અધિકાર અને પ્રોહિબિશનની રિટના સહ-અસ્તિત્વ માટે કોઈ તકનીકી અવરોધ નથી."

અને પૃષ્ઠ ૮૬૬ પર તેઓ કહે છે:

"જો કાર્યવાહી પર જ હકુમતની ત્રુટિ સ્પષ્ટ દેખાતી હોય, તો પ્રોહિબિશનનો આદેશ હક તરીકે જવો જ જોઈએ અને તે સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિની બાબત નથી." અને તે જ પૃષ્ઠ પર આગળ જણાવે છે:

"જ્યાં, છતાં, ત્રુટિ સ્પષ્ટ નથી, પરંતુ અરજદારની જાણકારીમાં રહેલી કોઈ એવી હકીકત પર આધારિત છે કે જેને તેને નીચલી અદાલતમાં રજૂ કરવાની તક મળી હતી અને તેણે તે વાંધો ઉઠાવ્યા વિના તે અદાલતને કાર્યવાહી આગળ વધારવા દીધી હતી, તેવા કિસ્સાઓ દર્શાવે છે કે અદાલત પાસે રિટ નકારવાની સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ છે અને તે વાંધો ઉઠાવનારને અપીલના તેના ઉપાય પર છોડી દેશે."

૫૬. અમે એસ. સી. પ્રાશર વિરુદ્ધ વસંતસેન દ્વારકાદાસ, ૧૯૫૬ બોમ્બે ૫૩૦ ના કિસ્સામાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ, જેમાં બેંચ વતી બોલતા જસ્ટિસ છાગલાએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"મૂળભૂત રીતે અને વ્યાપક સામાન્ય અર્થમાં, આપણા બંધારણ હેઠળ ભારતમાં અને ઇંગ્લેન્ડમાં જ્યાં આ પરમાધિકાર રિટ્સનો ઉદ્ભવ કાઉનના પરમાધિકારોમાંથી થયો છે જેનું રક્ષણ હંમેશાં કિંગ્સ કોર્ટ્સ દ્વારા કરવામાં આવે છે, તે મંજૂર કરવી એ સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિની બાબત છે. ઇંગ્લેન્ડમાં અદાલતોના નિર્ણયોમાં એક અપવાદ બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે, હકુમતના સ્પષ્ટ પચાવી પાડવાના કિસ્સામાં પ્રોહિબિશનની રિટ હક

તરીકે માંગી શકાય છે, જો તે નિર્ણયોની બારીકાઈથી તપાસ કરવામાં આવે તો, તે આ પરમાધિકાર રિટની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિનું પરિણામ છે. હકુમત વિશેના ઇંગ્લિશ કાયદાનો મૂળ સિદ્ધાંત એ છે કે ન્યાયાધીશો સાર્વભૌમનું સ્થાન લે છે અને તેથી, અનિવાર્યપણે પ્રોહિબિશન દ્વારા રોકવામાં આવે છે. આવા પચાવી પાડવાને, જ્યારે તે સ્પષ્ટ હોય ત્યારે, ન્યાયિક રીતે ક્ષાઉનના અનાદર તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું છે. આ પૃષ્ઠભૂમિ સાથે જ ઇંગ્લેન્ડમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આવા કિસ્સામાં પ્રોહિબિશનની રિટ હક તરીકે માંગી શકાય છે. પરંતુ આપણા કાયદા હેઠળ પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટે આ કોર્ટની હકુમત અને સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિના ઉપયોગના વ્યાપક સિદ્ધાંતની પ્રશંસા કરતી વખતે આવા કોઈ વિચારો આ કોર્ટ પર હાવી થવાની જરૂર નથી, જોકે વિવિધ રિટ્સના કિસ્સામાં અલગ-અલગ વિચારો પ્રવર્તી શકે છે..... નીચેના પ્રસ્તાવનાઓ આ વિષય માટે સંપૂર્ણ ન હોવા છતાં આ કેસના હેતુઓ માટે પૂરતા છે અને હું વિચારવાની હિંમત કરું છું કે હકુમતથી વધીને થતી કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં બંધારણ હેઠળ પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટે આ કોર્ટની હકુમત અને સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિના ઉપયોગનું સાચું માપ અને વ્યાપ આ પ્રમાણે દર્શાવી શકાય:

(i) હાઈકોર્ટ પાસે હંમેશાં આ રિટ મંજૂર કરવાની કે નકારવાની સત્તા અને સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ હોય છે, જે પ્રાથમિક રીતે મૂળભૂત અધિકારોના અમલ

માટે બનાવાયેલ હોવા છતાં, જ્યાં તાત્કાલિક અને નિર્ણાયક હસ્તક્ષેપની જરૂરિયાત હોય ત્યાં પણ જારી થવી જોઈએ.

(ii) જ્યારે કોઈ નીચલી અદાલત અથવા વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓની સંસ્થા કે જે કાયદાકીય સત્તા ધરાવે છે તે તેની કાર્યવાહી પર સ્પષ્ટ કાયદાની ભૂલ કરી રહી છે અથવા કરી ચૂકી છે તેવા આધારે આ રિટ માંગવામાં આવે ત્યારે ઉદ્ભવતા વિચારો અને આવી કોઈ અદાલત કે સત્તામંડળ દ્વારા હકુમતના અતિક્રમણ કે પચાવી પાડવાના કિસ્સામાં ઉદ્ભવતા વિચારો વચ્ચે અનિવાર્યપણે તફાવત કરવો જ જોઈએ; કારણ કે અગાઉના કિસ્સામાં પ્રવર્તમાન હકુમતનો ક્ષતિપૂર્ણ ઉપયોગ છે જ્યારે દ્વિતીય કિસ્સામાં હકુમત છે જ નહીં.

(iii) હકુમતનો અભાવ સ્પષ્ટ હોઈ શકે છે, એટલે કે, કાર્યવાહી પર જ દેખાતો હોય, અથવા પરોક્ષ હોઈ શકે છે જે તેટલો સ્પષ્ટ હોતો નથી. જ્યાં ત્રુટિ સ્પષ્ટ ન હોય, ત્યાં કેસની સાથે જોડાયેલી હકીકતો અથવા સંજોગો અરજી કરનાર પક્ષકાર તરફથી બિનજરૂરી વિલંબ, અપૂરતી સામગ્રી, ગેરવર્તણૂક, વિલંબ અથવા મૌન સંમતિ દર્શાવતા હોય અથવા એવા હોય જે કોર્ટ માટે હસ્તક્ષેપ કરવાનું અન્યાયી બનાવે, તો કોર્ટ પોતાની સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિથી રિટ નકારી શકે છે.

(iv) જ્યાં, છતાં, હકુમતનો સ્પષ્ટ અભાવ હોય અને કોર્ટને તાત્કાલિક સંતોષ થાય કે નીચલી અદાલત અથવા સત્તામંડળે તેની હકુમતનું

અતિક્રમણ કર્યું છે, તો કોર્ટ ખૂબ જ સરળતાથી હસ્તક્ષેપ કરશે. રિટ મંજૂર કરવાની કે નકારવાની સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ તો છે જ. પરંતુ સ્વતંત્ર બુદ્ધિશક્તિ વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગનું વિચારણા કરે છે, મનસ્વીપણું નહીં, તેથી જ્યાં સુધી રિટ રોકી રાખવાનો કોઈ અકાઠ્ય કેસ ન બને ત્યાં સુધી રિટ હક તરીકે કે સામાન્ય નિયમ તરીકે નહીં, પણ લગભગ સામાન્ય બાબત તરીકે જવી જ જોઈએ."

૫૭. એસ. સી. પ્રાશર માં, જસ્ટિસ છાગલાએ "હકુમતનો સંપૂર્ણ અભાવ" શબ્દપ્રયોગને પણ સ્પષ્ટ અને સમજાવ્યો હતો. વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આગળ અવલોકન કર્યું:

"જો આપણે ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલ સાથે કામ કરી રહ્યા છીએ, તો "હકુમતનો અભાવ" શબ્દપ્રયોગ કોઈ મુશ્કેલી ઊભી કરતો નથી. પરંતુ આપણે એવા કિસ્સાઓ પર પણ વિચાર કરવો પડશે જ્યાં પડકારવામાં આવેલો આદેશ એ કોઈ વહીવટી અધિકારી અથવા વહીવટી ટ્રિબ્યુનલનો આદેશ હોય અને તેની સામેનો આરોપ એવો હોઈ શકે કે તે સત્તા વિના કે તેની ક્ષમતા બહાર કામ કરી રહ્યો છે. આવા કિસ્સામાં "હકુમતનો અભાવ" શબ્દપ્રયોગ પણ લાગુ પડશે, પરંતુ જેમ દર્શાવવામાં આવ્યું છે તેમ અલગ મહત્વ સાથે. આ ચોક્કસ કિસ્સામાં અરજદાર દ્વારા એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો છે કે ઇનકમ-ટેક્સ ઓફિસર પાસે નોટિસ જારી કરવાનો કોઈ

અધિકાર કે ક્ષમતા ન હતી અને તે નોટિસને અનુસરીને જે આકારણી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માંગે છે તે તદ્દન હુકુમત વિનાની કાર્યવાહી હશે. "રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ દેખાતો હુકુમતનો સંપૂર્ણ અભાવ" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ શું છે? જેમ આપણે હમણાં દર્શાવીશું, બે વિચારો શક્ય છે. એક એ છે કે હુકુમત આપતા અથવા સત્તા કે ક્ષમતા આપતા કાયદાના અર્થઘટન પર કોઈપણ વ્યાજબી શંકાથી પર હુકુમતનો અભાવ સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ, અને જો કોઈ કલમના અર્થઘટનના બે વિચારો શક્ય હોય તો તે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ હુકુમતના અભાવનો કિસ્સો બનશે નહીં. બીજો વિચાર એ છે કે જો કાયદાના સંદર્ભથી વધુ કંઈપણ વિના હુકુમતનો અભાવ સ્થાપિત કરી શકાય, અને હુકુમતના અભાવને સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ પુરાવાની જરૂર ન હોય અને કોઈ હકીકતો સાબિત કરવાની ન હોય, તો હુકુમતનો અભાવ એવો છે જે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ દેખાય છે, અથવા, જેમ એક વિદ્વાન ન્યાયાધીશે કહ્યું છે કે, કાયદા પર જ સ્પષ્ટ દેખાય છે."

૫૮. અમારા મતે, ઉપર ચર્ચાયેલા સત્તામંડળો અને ચુકાદાઓનું અંતિમ પરિણામ નીચે મુજબ છે:

(એ). મેન્ડેમસ, સરટોરરી અને પ્રોહિબિશનની રિટ્સ, અને તે બાબતે તમામ ઉચ્ચ પરમાધિકાર રિટ્સ, સામાન્ય રીતે ત્યાં જારી કરવામાં આવતી

નથી જ્યાં સમાન રીતે કાર્યક્ષમ અને પર્યાપ્ત વૈકલ્પિક ઉપાય અસ્તિત્વમાં હોય.

(બી). પરંતુ એવો કોઈ અપરિવર્તનીય નિયમ નથી કે જ્યાં કોર્ટ યોગ્ય અને અનુકૂળ માને ત્યાં આવી રિટ જારી કરી શકાતી નથી. હકીકત એ છે કે તે સામાન્ય રીતે આવું કરતી નથી તે હકુમતના અભાવનો નહીં પરંતુ યોગ્યતાનો પ્રશ્ન છે.

(સી) વૈકલ્પિક ઉપાય સમાન રીતે અસરકારક અથવા પર્યાપ્ત છે કે કેમ તે દરેક કેસમાં નક્કી કરવાનો હકીકતનો પ્રશ્ન છે.

(ડી) જ્યાં કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ કરવામાં આવેલા અથવા કરવાનો દાવો કરવામાં આવેલા કૃત્ય સામે ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, ત્યાં કાયદામાં જ એક શક્ય ઉપાય અસ્તિત્વમાં છે તે હકીકત ધ્યાનમાં લેવાની એક મહત્વપૂર્ણ હકીકત છે. જ્યાં આવી જોગવાઈઓ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં કોર્ટ ઉચ્ચ પરમાધિકાર રિટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અત્યંત અણગમતી હશે અને ખાસ કરીને જો અરજદારે કાયદા હેઠળના તેના ઉપાયનો વાસ્તવમાં ઉપયોગ કર્યો હોય.

(ઈ) પરંતુ કાયદા હેઠળ ઉપાય અસ્તિત્વમાં છે તે હકીકત યોગ્ય કિસ્સાઓમાં રિટ જારી કરવાની અદાલતોની હકુમતને છીનવી લેતી નથી.

(એફ) નીચેના કિસ્સાઓમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વૈકલ્પિક ઉપાય હોવા છતાં, પછી તે વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ હોય કે અન્યથા, પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવામાં આવશે:

(જી) જ્યાં નીચલી ટ્રિબ્યુનલ હકુમત ધારી લે છે અને હકુમતનો અભાવ તેની પર જ સ્પષ્ટ દેખાય છે; ૨. જ્યાં ફરિયાદ કરાયેલ કાર્યવાહી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો વિરુદ્ધ હોય; અને ૩. જ્યાં વૈકલ્પિક ઉપાય ખૂબ ખર્ચાળ અથવા બિનઅસરકારક હોય અથવા એવો વિલંબ કરાવે જેનાથી અરજદારને પુરી ન શકાય તેવી હાનિ થાય અથવા ઉપાય મૂલ્યહીન સાબિત થઈ શકે.

### **લેણાંની વસૂલાત અને નાદારી અધિનિયમ, ૧૯૯૩:**

૫૯. બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને લેણાં બાકી દેવાની વસૂલાત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ પ્રાથમિક રીતે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ દ્વારા આપવામાં આવેલી લોનની વસૂલાત માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. આથી, જો દાવો દેવાની વસૂલાત માટેનો હોય અને જામીનગીરીઓના વેચાણ અથવા વસૂલાત માટેનો પણ હોય જે દેવાની વસૂલાતના હેતુ માટે આનુષંગિક હોય, તો તેવો દાવો મુખ્યત્વે દેવાની વસૂલાત માટેનો દાવો બનશે અને તેથી, સદર દાવો સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ ટકાવપાત્ર નથી. જો દવાનું કારણ એવું હોય કે જેની સુનાવણી માત્ર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા જ થઈ શકે તો સિવિલ કોર્ટની હકુમત બહિષ્કૃત થઈ જશે. એ પણ કે, બાબતનો નિર્ણય કરતી વખતે, ટ્રિબ્યુનલ પૂરક અથવા ગૌણ બાબતોનો નિર્ણય કરી શકે છે. છેવટે, આ

કાયદાનો હેતુ બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને તેમના દેવાં વસૂલ કરવા માટે એક ઝડપી માર્ગ પ્રદાન કરવાનો છે.

૬૦. વધુમાં, જ્યારે દેવું કાયદાની વ્યાખ્યા હેઠળ આવે છે, ત્યારે અમારા મતે, તેમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદનો નિર્ણય તે હેતુ માટે યોગ્ય રીતે રચાયેલી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવાનો રહેશે. એકવાર આ કાયદા હેઠળ ઉપાય પૂરો પાડવામાં આવે, જે એક વિશેષ કાયદો છે, પછી દેવાદાર અથવા જામીનદાર દ્વારા સિવિલ કોર્ટમાં જવાની હકુમતનો બહિષ્કાર થશે, જે ૩૦ નવેમ્બર, ૧૯૯૪ ના રોજ સ્થપાઈ હતી, સુપ્રીમ કોર્ટ અને બંધારણની કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ હકુમતનો ઉપયોગ કરતી હાઈકોર્ટ સિવાય.

૬૧. એ નિર્દેશ કરવાનો રહે છે કે તપન કુમાર મુખોટી વિરુદ્ધ બેંક ઓફ મધુરા લિમિટેડ, ૨૦૦૧ ડીઆરટીસી ૯૧, પૃષ્ઠ ૯૯ ના કેસમાં નિર્ણય અનુસાર કાયદાની કલમ ૨ જી હેઠળ વ્યાખ્યાયિત દેવું શબ્દનો અર્થ થાય છે કોઈપણ જવાબદારી જે બેંક દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કોઈપણ વ્યાપારી પ્રવૃત્તિ દરમિયાન, રોકડમાં અથવા અન્યથા, પછી ભલે તે સુરક્ષિત હોય કે અસુરક્ષિત, અરજીની તારીખે પ્રવર્તમાન અને કાયદેસર રીતે વસૂલ કરી શકાય તેવી, બેંક દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી લેણી હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હોય.

૬૨. આ કાયદાની કલમ ૧૭ નો ઉલ્લેખ કરવાનો રહે છે કે ટ્રિબ્યુનલ, નિયુક્ત દિવસથી અને ત્યારથી, બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી તેમના લેણાં દેવાની વસૂલાત માટેની અરજીઓ સ્વીકારવાની અને તેનો નિર્ણય કરવાની હકુમત, સત્તાઓ અને આધિકારિકતાનો ઉપયોગ કરશે. સ્ટેટ બેંક ઓફ બીકાનેર એન્ડ જેપુર વિરુદ્ધ બક્ષભ દાસ એન્ડ કંપની, ૨૦૦૧ ડીઆરટીસી ૨૨ માં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય અનુસાર, કાયદાની કલમ ૧૮ એક બાધ ઊભો કરે છે કે કોઈ પણ અદાલત કે અન્ય સત્તામંડળ ત્યારબાદ કલમ ૧૭ માં ઉલ્લેખિત બાબતોના સંબંધમાં કોઈ હકુમત, સત્તાઓ કે આધિકારિકતાનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં, સુપ્રીમ કોર્ટ અને બંધારણની કલમ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ હકુમતનો ઉપયોગ કરતી હાઈકોર્ટ સિવાય.

૬૩. એ નિર્દેશ કરવાનો રહે છે કે આ કાયદાની જોગવાઈઓ બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને લેણાં બાકી દેવાં અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ના સંદર્ભમાં ટ્રિબ્યુનલ અને વસૂલાત અધિકારીને અનોખી હકુમત પ્રદાન કરે છે. ચોક્કસ રીતે કહીએ તો, આજની તારીખે, જ્યારે આ કાયદો ૨૪ જૂન ૧૯૯૩ ના રોજ અમલમાં આવ્યો, ત્યારે ટ્રિબ્યુનલ, જે ૩૦ નવેમ્બર, ૧૯૯૪ ના રોજ સ્થપાઈ હતી, તેની પાસે વિવાદોના નિર્ણય માટે નિર્દિષ્ટ બાબતોના સંબંધમાં બાબતો સાથે કામ કરવાની પુષ્કળ હકુમત છે.

- ભારતીય કરાર કાયદાની સુસંગત જોગવાઈઓ:

૬૪. સદર એક્ટની કલમ ૧૨૬, જે જામીનગીરીનો કરાર, જામીન, મૂળ દેવાદાર અને લેણદાર શબ્દોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, તે જોગવાઈ કરે છે કે જામીનગીરીનો કરાર એ ત્રીજી વ્યક્તિની નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં વચન પૂરું કરવાનો અથવા તેની જવાબદારી અદા કરવાનો કરાર છે. જે વ્યક્તિ જામીનગીરી આપે છે તેને જામીન કહેવાય છે. જે વ્યક્તિની નિષ્ફળતાના સંદર્ભમાં જામીનગીરી આપવામાં આવે છે તેને મૂળ દેવાદાર કહેવામાં આવે છે અને જે વ્યક્તિને જામીનગીરી આપવામાં આવે છે તેને લેણદાર કહેવામાં આવે છે. જામીનગીરી મૌખિક અથવા લેખિત હોઈ શકે છે. વર્તમાન કેસના સંદર્ભમાં, બેંક ગેરંટી એ જામીનગીરીનો કરાર છે.

૬૫. કરાર કાયદાની કલમ ૧૨૮ નક્કી કરે છે કે જામીનની જવાબદારી મૂળ દેવાદારની જવાબદારી સાથે સહ-વિસ્તૃત છે, સિવાય કે કરાર દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય. કલમ ૧૩૩ સ્પષ્ટ કરે છે કે મૂળ દેવાદાર અને લેણદાર વચ્ચેના કરારની શરતોમાં જામીનની સંમતિ વિના કરવામાં આવેલ કોઈપણ ફેરફાર, તે ફેરફાર પછીના વ્યવહારો અંગે જામીનને મુક્ત કરે છે. કલમ ૧૩૪ નક્કી કરે છે કે લેણદાર અને મૂળ દેવાદાર વચ્ચેના કોઈપણ કરાર દ્વારા, જેના દ્વારા મૂળ દેવાદાર મુક્ત થાય છે, અથવા લેણદારના કોઈપણ કૃત્ય કે લોપ દ્વારા, જેનું કાનૂની પરિણામ મૂળ દેવાદારની મુક્તિ છે, જામીન મુક્ત થાય છે. જો કે, મૂળ દેવાદારની અમુક પ્રકારની મુક્તિ જે કાયદાની પ્રક્રિયા દ્વારા થઈ શકે છે તે જામીનના લાભ માટે કામ કરી શકશે

નહીં. આવા ઉદાહરણોમાં મૂળ દેવાદારની નાદારી અથવા મૂળ દેવાદાર કંપની હોય તેવા કિસ્સામાં લિક્વિડેશનનો સમાવેશ થાય છે.

૬૬. કરાર કાયદાની કલમ ૧૩૪ આ મુજબ વંચાય છે:

"૧૩૪. મૂળ દેવાદારની મુક્તિ કે ડિસ્ચાર્જ દ્વારા જામીનની મુક્તિ.--  
લેણદાર અને મૂળ દેવાદાર વચ્ચેના કોઈપણ કરાર દ્વારા, જેના દ્વારા મૂળ દેવાદાર મુક્ત થાય છે, અથવા લેણદારના કોઈપણ કૃત્ય કે લોપ દ્વારા, જેનું કાનૂની પરિણામ મૂળ દેવાદારની મુક્તિ છે, જામીન મુક્ત થાય છે."

**દ્રષ્ટાંતો:**

(એ) A એ B ને C દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવનાર માલ માટે C ને જામીનગીરી આપે છે. C એ B ને માલ પૂરો પાડે છે, અને પાછળથી B આર્થિક મુશ્કેલીમાં મુકાય છે અને તેના લેણદારો, C સહિત, સાથે તેની મિલકત તેમને સોંપવાનો કરાર કરે છે જેથી તેઓ તેને તેમની માંગણીઓમાંથી મુક્ત કરે. અહીં C સાથેના કરાર દ્વારા B તેના દેવામાંથી મુક્ત થાય છે, અને A તેની જામીનગીરીમાંથી મુક્ત થાય છે.

(બી) A એ A ની જમીન પર ગળીનો પાક વાવવાનો અને B ને નક્કી કરેલા દરે પહોંચાડવાનો B સાથે કરાર કરે છે, અને C આ કરાર પાળવા અંગે A ના પાલનની જામીનગીરી આપે છે. B પાણીના પ્રવાહને બદલી નાખે છે જે A ની જમીનની સિંચાઈ માટે જરૂરી છે, અને તેનાથી તેને ગળી ઉગાડતો

અટકાવે છે. C હવે તેની જામીનગીરી પર જવાબદાર નથી.

(સી) B ને નિયત સમયમાં એક ઘર બાંધી આપવા માટે A, B સાથે એક નિશ્ચિત કિંમતે કરાર કરે છે. B જરૂરી લાકડું પૂરું પાડે છે. C, A ના કરારના પાલનની જામીનગીરી આપે છે. B લાકડું પૂરું પાડવામાં ચૂક કરે છે. C તેની જામીનગીરીમાંથી મુક્ત થાય છે. (સી) B ને નિયત સમયમાં એક ઘર બાંધી આપવા માટે A, B સાથે એક નિશ્ચિત કિંમતે કરાર કરે છે. B જરૂરી લાકડું પૂરું પાડે છે. C, A ના કરારના પાલનની જામીનગીરી આપે છે. B લાકડું પૂરું પાડવામાં ચૂક કરે છે. C તેની જામીનગીરીમાંથી મુક્ત થાય છે."

૬૭. કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ બે ભાગો ધરાવે છે: (i) કે જો લેણદાર અને મુખ્ય દેવાદાર વચ્ચે એવો કોઈ કરાર થાય, જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થાય છે, તો જામીનદાર પણ મુક્ત થાય છે, અને (ii) કે લેણદારના કોઈ એવા કૃત્ય કે લોપ દ્વારા પણ જામીનદાર મુક્ત થાય છે, જેનું કાનૂની પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ છે. નિર્વિવાદપણે, હસ્તગત કેસમાં, લેણદાર બેંક અને મુખ્ય દેવાદાર ESIL વચ્ચે એવો કોઈ કરાર કરવામાં આવ્યો નથી, જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થયો હોય. તેથી, આવી પરિસ્થિતિઓમાં, અહીંના રિટ અરજદારો બેંક અને ESIL વચ્ચે થયેલા કોઈ કરારમાંથી મુક્ત થવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો ન હતો. બેંક તરફથી એવું કોઈ કૃત્ય કે લોપ થયો નથી, જેનું કાનૂની પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની

મુક્તિ હોય. વર્તમાન કેસમાં, પ્રથમ દર્શનીય રીતે, એવું કહી શકાય કે મુખ્ય દેવાદાર (ESIL) દેવાની સોંપણી દ્વારા એટલે કે કાયદાના અમલ દ્વારા દોષમુક્ત થયો હતો અને કાયદાના અમલ દ્વારા મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ એ તમામ કેસોમાં જામીનદારોની મુક્તિ તરીકે પરિણમી શકે નહીં.

▯ લલિત કુમાર જૈન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (ઉપરોક્ત):

૬૮. ઉપરોક્ત બાબત હવે આપણને લલિત કુમાર જૈન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય [૨૦૨૧ SCC ઓનલાઇન SC ૩૯૬] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદા તરફ ધ્યાન દોરવા તરફ દોરી જાય છે. સર્વોચ્ચ અદાલતની વિચારણા હેઠળ આવેલો સામાન્ય પ્રશ્ન કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૧૫મી નવેમ્બર ૨૦૧૯ ના જાહેરનામાની સત્તા અને માન્યતાને લગતો હતો. માંગવામાં આવેલી અન્ય રાહતો તારીખ ૧૫મી નવેમ્બર ૨૦૧૯ ના રોજ જારી કરાયેલા ઇન્સોલ્વન્સી એન્ડ બેન્ક્રપ્સી (કોર્પોરેટ દેવાદારોના વ્યક્તિગત જામીનદારો માટે ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ માટે નિર્ણાયક સત્તાધિકારીને અરજી) નિયમો, ૨૦૧૯ ની માન્યતાને લગતી હતી. ઇન્સોલ્વન્સી એન્ડ બેન્ક્રપ્સી બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા પડકારવામાં આવેલા નિયમોની માન્યતા પણ પડકારનો વિષય હતી.

૬૯. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના અરજદારે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને વ્યક્તિગત જામીનગીરીઓ પૂરી પાડી હતી, જેણે વિવિધ કંપનીઓને એડવાન્સિસ/ધિરાણ મુક્ત કરવા તરફ દોરી હતી જેની સાથે તેઓ ડિરેક્ટર, પ્રમોટર અથવા કેટલાક કિસ્સાઓમાં, ચેરમેન અથવા મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે સંકળાયેલા હતા. ઘણા કિસ્સાઓમાં, રિટ અરજદારો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી વ્યક્તિગત જામીનગીરીઓનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને જે કંપનીઓ સાથે તેઓ સંકળાયેલા હતા અને જેના માટે તેમણે બેંક ગેરંટી આપી હતી તે એડવાન્સિસ સામે કાર્યવાહી પડતર હતી. કેટલાક કેસોમાં, વસૂલાતની કાર્યવાહી અને પાછળથી નાદારીની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૭૦. તમામ રિટ અરજદારોએ પડકારેલા જાહેરનામાને કેન્દ્ર સરકાર (કોર્પોરેટ બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા) ને આપવામાં આવેલી સત્તા કરતાં વધુ સત્તા વાપરીને જારી કરવામાં આવ્યું હોવાનું કહીને પડકાર્યું હતું. રિટ અરજદારો વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કોડ, ૨૦૧૬ ની કલમ ૧(૩) હેઠળ કેન્દ્ર સરકારને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ એ રીતે કરી શકાય નહીં કે જેથી કોડની જોગવાઈઓને માત્ર ત્યાં સુધી જ લંબાવી શકાય જ્યાં સુધી તે કોર્પોરેટ દેવાદારોના વ્યક્તિગત જામીનદારોને સ્પર્શે છે.

૭૧. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ મુખ્ય દલીલોમાંની એક એ હતી કે જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી સાથે સહ-વ્યાપક હોવાથી (ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૨૮ નો ઉપર ઉદ્દેખ કરાયેલ છે), મુખ્ય દેવાદાર સામેની નાદારીની કાર્યવાહી પૂર્ણ થવા પર, ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસમાં જ સ્વીકારવામાં આવેલી મર્યાદા સિવાય, મુખ્ય દેવાદાર સામેના તમામ દાવાઓનો અંત આવશે. એવો તર્ક આપવામાં આવ્યો હતો કે આ બાબત કોડની કલમ ૩૧ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે, જે નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાનને કોર્પોરેટ દેવાદાર, તેના લેણદારો અને જામીનદારો માટે બંધનકર્તા બનાવે છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ પડકારાયેલ જાહેરનામું લેણદારોને કોડના ભાગ II હેઠળ કોર્પોરેટ દેવાદારની કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસમાં તેમના દ્વારા વસૂલ કરવામાં આવેલી રકમનો હિસાબ આપ્યા વિના જામીનદારની નાદારી પ્રક્રિયામાં દાવો કરીને ગેરવાજબી રીતે સમૃદ્ધ થવાની મંજૂરી આપે છે અને તેથી તે અસ્વીકાર્ય છે.

૭૨. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય સામાવાળાઓ વતી, ભારતના સોલિસિટર જનરલે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી કરાર દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય ત્યાં સુધી જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદાર સાથે સહ-વ્યાપક, સંયુક્ત અને વિભક્ત હોય છે.

એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કાયદાના અમલ દ્વારા (ઉદાહરણ તરીકે સમાપ્તિ અથવા કોડ હેઠળની પ્રક્રિયાના કારણે) મુખ્ય દેવાદાર જે મુક્તિ મેળવી શકે છે તે જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરશે નહીં. વિશ્વત્ સોલિસિટર જનરલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૩ થી ૧૩૬ ના સંદર્ભમાં કરારમાં ફેરફાર / મુક્તિ / સમાધાનના કારણે જામીનદારની જવાબદારીઓ મુક્ત કે રદ થતી નથી, જે મુખ્ય દેવાદાર કાયદાના અમલ દ્વારા મેળવી શકે છે જેમ કે કોડ હેઠળ.

૭૩. વિશ્વાન સોલિસિટર જનરલે સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર, હાઇકોર્ટ ઓફ એર્નાકુલમ [૧૯૮૨ (૩) SCC ૩૫૮] અને પંજાબ નેશનલ બેંક વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૨૦૦૨) ૫ SCC ૮૦] ના કેસના ચુકાદાઓ તરફ સર્વોચ્ચ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું હતું.

૭૪. સર્વોચ્ચ અદાલતે ગૌરી શંકર જૈન વિરુદ્ધ પંજાબ નેશનલ બેંક [૨૦૧૯ SCC ઓનલાઇન CAL ૭૨૮૮] ના કેસમાં કલકત્તા હાઇકોર્ટના ચુકાદાની પણ નોંધ લીધી હતી.

૭૫. સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ વી. રામકૃષ્ણન [(૨૦૧૮) ૧૭ SCC ૩૯૪] ના કેસમાં તેના અગાઉના ચુકાદાની પણ નોંધ લીધી હતી.

૭૬. સર્વોચ્ચ અદાલતે, યુનિયન વતી રજૂ કરાયેલી તમામ દલીલોને ગ્રાહ્ય રાખતાં, આખરે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૧૨૫. અન્ય પ્રશ્ન જે પક્ષકારોએ આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કર્યો હતો તે એ હતો કે માત્ર વ્યક્તિગત જામીનદારો પર કોડ લાગુ કરીને, પડકારાયેલ જાહેરનામું કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલ રક્ષણ છીનવી લે છે; કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૮, ૧૩૩ અને ૧૪૦ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો; અરજદારોએ રજૂઆત કરી હતી કે એકવાર રિઝોલ્યુશન પ્લાન સ્વીકારાઈ જાય પછી, કોર્પોરેટ દેવાદાર જવાબદારીમાંથી મુક્ત થઈ જાય છે. પરિણામે, જે જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદાર એટલે કે કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે સહ-વ્યાપક છે, તે પણ તમામ જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત થઈ જાય છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પડકારાયેલ જાહેરનામું, જે કોડના ભાગ III ની જોગવાઈઓ લાગુ કરીને NCLT સમક્ષ કાર્યવાહીની મંજૂરી આપવાની અસર ધરાવે છે, તે જામીનદારોને તેમના મૂલ્યવાન મૂળભૂત અધિકારોથી વંચિત કરે છે.

૧૨૬. કોડની કલમ ૩૧, અન્ય બાબતોની સાથે, જોગવાઈ કરે છે કે:

"૩૧. (૧) જો નિર્ણાયક સત્તાધિકારીને સંતોષ થાય કે કલમ ૩૦ ની ઉપ-કલમ (૪) હેઠળ લેણદારોની સમિતિ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન કલમ ૩૦ ની ઉપ-કલમ (૨) માં દર્શાવેલ જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરે છે, તો તે ઓર્ડર દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનને મંજૂરી આપશે જે કોર્પોરેટ દેવાદાર અને તેના કર્મચારીઓ, સભ્યો, લેણદારો, જામીનદારો અને રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં સામેલ અન્ય હિતધારકો પર બંધનકર્તા રહેશે."

૧૨૭. ભારતીય કરાર અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ નીચે મુજબ છે:

"૧૨૮. જામીનદારની જવાબદારી.--કરાર દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય ત્યાં સુધી, જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી સાથે સહ-વ્યાપક હોય છે.

૧૨૯. "ચાલુ ગેરંટી".--જે ગેરંટી વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી લંબાય છે, તેને "ચાલુ ગેરંટી" કહેવામાં આવે છે.

૧૩૦. ચાલુ ગેરંટીનો રદબદલો.--ચાલુ ગેરંટી જામીનદાર દ્વારા લેણદારને નોટિસ આપીને, ભવિષ્યના વ્યવહારો અંગે, કોઈપણ સમયે રદ કરી શકાય છે.

૧૩૧. જામીનદારના મૃત્યુ દ્વારા ચાલુ ગેરંટીનો રદબદલો.--તેનાથી વિપરીત કોઈ કરારના અભાવે, જામીનદારનું મૃત્યુ, ભવિષ્યના વ્યવહારોના સંબંધમાં, ચાલુ ગેરંટીના રદબદલા તરીકે કામ કરે છે.

૧૩૩. કરાર શરતોમાં ફેરફાર દ્વારા જામીનદારની મુક્તિ.--મુખ્ય ૧ [દેવાદાર] અને લેણદાર વચ્ચેના કરારની શરતોમાં જામીનદારની સંમતિ વિના કરવામાં આવેલ કોઈપણ ફેરફાર, ફેરફાર પછીના વ્યવહારો અંગે જામીનદારને મુક્ત કરે છે.

૧૩૪. મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ કે છૂટકારો થવાથી જામીનદારની મુક્તિ.-- લેણદાર અને મુખ્ય દેવાદાર વચ્ચેના કોઈપણ કરાર દ્વારા, જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થાય છે, અથવા લેણદારના કોઈપણ કૃત્ય કે લોપ દ્વારા, જેનું કાનૂની પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ છે, જામીનદાર મુક્ત થાય છે.

૧૪૦. ચુકવણી અથવા પાલન પર જામીનદારના અધિકારો.--જ્યાં જામીનગીરી આપેલું દેવું લેણું થઈ ગયું હોય, અથવા જામીનગીરી આપેલી ફરજ બજાવવામાં મુખ્ય દેવાદારે ચૂક કરી હોય, ત્યાં જામીનદાર પોતે જેની માટે જવાબદાર છે તે તમામની ચુકવણી અથવા પાલન કરવા પર, તે તમામ અધિકારો પ્રાપ્ત કરે છે જે લેણદાર પાસે મુખ્ય દેવાદાર સામે હતા.

૧૪૧. લેણદારના જામીનગીરીના સાધનોનો લાભ મેળવવાનો જામીનદારનો અધિકાર.--જ્યારે જામીનગીરીનો કરાર કરવામાં આવે તે સમયે લેણદાર પાસે મુખ્ય દેવાદાર સામે જે પણ જામીનગીરી હોય તેનો લાભ મેળવવા માટે

જામીનદાર હકદાર છે, પછી ભલે જામીનદાર આવી જામીનગીરીના અસ્તિત્વ વિશે જાણતો હોય કે નહીં; અને જો લેણદાર આવી જામીનગીરી ગુમાવે છે, અથવા જામીનદારની સંમતિ વિના, તેનો ત્યાગ કરે છે, તો જામીનદાર જામીનગીરીના મૂલ્યની મર્યાદા સુધી મુક્ત થાય છે."

૧૨૮. તમામ લેણદારો અને દાવેદારોના અન્ય વર્ગો, જેમાં નાણાકીય અને ઓપરેશનલ લેણદારો, વૈધાનિક લેણાં માટે હકદાર હોય તેવા લોકો, કામદારો વગેરે, જેઓ રિઝોલ્યુશન પ્રક્રિયામાં ભાગ લે છે, તેમને સાંભળવામાં આવે છે અને જેમના સંબંધમાં CoC દલીલો સ્વીકારે છે કે અસ્વીકાર કરે છે, તેઓ NCLT સમક્ષ પોતાની ફરિયાદો રજૂ કરવા માટે હકદાર છે. તેમની રજૂઆતો અને વાંધાઓ પર વિચાર કર્યા પછી, રિઝોલ્યુશન પ્લાન સ્વીકારવામાં આવે છે અને મંજૂર કરવામાં આવે છે. આના પરિણામે કંપની પાસેથી (એટલે કે જે કંપની નાદારીની પ્રક્રિયામાંથી પસાર થાય છે) લેણદારો અને અન્ય લોકોના દાવાઓ અંગે આખરીતા આવે છે. અરજદારો જે પ્રશ્ન રજૂ કરે છે તે એ છે કે આ આખરીતાને ધ્યાનમાં રાખીને, તેમની જવાબદારીઓ સમાપ્ત થઈ જશે; તેઓ કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૮, ૧૩૩ અને ૧૪૦ પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરે છે કે તેથી લેણદારો તેમની સામે અલગથી કાર્યવાહી કરી શકતા નથી.

૧૨૯. વિજય કુમાર જૈન વિરુદ્ધ સ્ટાન્ડર્ડ ચાર્ટર્ડ બેંક [૨૦૧૯ SCC ઓનલાઈન SC ૧૦૩] માં, આ અદાલતે, લેણદારોની સમિતિની બેઠકોમાં

ભાગ લેતા ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરોના અધિકાર અંગે વિચારણા કરતી વખતે અવલોકન કર્યું હતું કે:

"અમે જણાવીએ છીએ કે કોડની કલમ ૩૧(૧) સ્પષ્ટ કરશે કે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સના ભૂતપૂર્વ સભ્યો, જેઓ અવારનવાર જામીનદારો હોય છે, તેઓ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં મુખ્યત્વે રસ ધરાવે છે કારણ કે આવો રિઝોલ્યુશન પ્લાન પછી તેમના પર બંધનકર્તા બને છે. આ પ્લાન મુખ્ય દેવાદારના દેવામાં ઘટાડો કરી શકે છે, જેના પરિણામે જામીનદારના દેવામાં પણ ઘટાડો થાય છે, અથવા તે ન પણ થાય. રિઝોલ્યુશન પ્લાન અમુક દેવામાં ઘટાડો કરી શકે છે અને અન્યમાં નહીં, જેનાથી છેલ્લા પ્રકારના દેવાના જામીનદારો સંપૂર્ણ દેવાની રકમ માટે જવાબદાર રહે છે. નિયમો પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે આ વ્યક્તિઓ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં મુખ્યત્વે રસ ધરાવે છે કારણ કે તે તેમને અસર કરે છે"

૧૩૦. CoC ની બેઠકોમાં ડિરેક્ટરોને ભાગ લેવાની મંજૂરી આપવાનો તર્ક એ છે કે વ્યક્તિગત જામીનદારો તરીકે ડિરેક્ટરોની જવાબદારી લેણદારો સામે ચાલુ રહે છે અને મંજૂર થયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન માત્ર રકમનું પુનરાવર્તન અથવા સંપૂર્ણ રકમ માટે જવાબદારી તરફ દોરી શકે છે. જામીનદારની સંમતિ વિના, કરારની શરતોમાં ફેરફારના કારણે જામીનદારની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ માટે કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૩ હેઠળના કોઈપણ આશ્રયને આ અદાલત દ્વારા વી. રામકૃષ્ણનમાં નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે જ્યાં એવું

અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૧ ની ભાષા સ્પષ્ટ કરે છે કે કરાર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જવાબદારીમાંથી છટકી જવાનો કોઈપણ પ્રયાસ ટાળવા માટે, મંજૂર થયેલ પ્લાન જામીનદાર પર બંધનકર્તા છે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે:

"૨૫. કલમ ૩૧(૧), વાસ્તવમાં, સ્પષ્ટ કરે છે કે જામીનદાર ચુકવણીમાંથી છટકી શકતો નથી કારણ કે રિઝોલ્યુશન પ્લાન, જે મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં આવા જામીનદાર દ્વારા કરવામાં આવનારી ચુકવણી અંગેની જોગવાઈઓ સારી રીતે શામેલ હોઈ શકે છે...."

૧૩૧. અને વધુમાં કે:

"૨૬.૧ કલમ ૧૪ માત્ર કોર્પોરેટ દેવાદારો દ્વારા લેણાં દેવાનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે લિમિટેડ લાયબિલિટી કંપનીઓ છે, અને તે સ્પષ્ટ છે કે મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, કંપનીઓના સંચાલનમાં હોય તેવા ડિરેક્ટરો દ્વારા વ્યક્તિગત ગેરંટી આપવામાં આવે છે. કોડનો હેતુ આવા જામીનદારોને બાકી રહેલા તમામ દેવાની ચૂકવણી કરવાની સ્વતંત્ર અને સહ-વ્યાપક જવાબદારીમાંથી છટકવાની મંજૂરી આપવાનો નથી, તેથી જ તેમના પર કલમ ૧૪ લાગુ કરવામાં આવતી નથી. જો કે, જ્યાં સુધી પેઢીઓ અને વ્યક્તિઓનો સંબંધ છે, તેમને ચૂકવવાની અમર્યાદિત જવાબદારી ધરાવતી વ્યક્તિઓ દ્વારા વ્યક્તિગત દેવાની સંબંધમાં ગેરંટી આપવામાં આવે છે. અને આવા જામીનદારો દેવાદાર માટે સંપૂર્ણ અજાણ્યા હોઈ શકે છે -- ઘણીવાર તે

વ્યક્તિગત મિત્ર હોઈ શકે છે. આ જ કારણસર કલમ ૧૦૧ માં ઉલ્લેખિત મોરેટોરિયમ આવી વ્યક્તિઓને આવરી લેશે, કારણ કે આવું મોરેટોરિયમ દેવાના સંબંધમાં છે, દેવાદારના સંબંધમાં નહીં."

૧૩૨. કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ ઓફ એસ્સાર સ્ટીલ (I) લિમિટેડ વિરુદ્ધ સતીશ કુમાર ગુપ્તા [(૨૦૨૦) ૮ SCC ૫૩૧] ("એસ્સાર સ્ટીલ કેસ") માં આ અદાલતે નાણાકીય લેણદારો દ્વારા વ્યક્તિગત ગેરંટી લાગુ કરવા માટે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો; આ મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૧૦૬. વી. રામકૃષ્ણન કેસ [SBI વિરુદ્ધ વી. રામકૃષ્ણન, (૨૦૧૮) ૧૭ SCC ૩૯૪] ના આ ચુકાદાને અનુસરીને, શ્રી રોહતગીની એ દલીલ સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનનો તે ભાગ જે જણાવે છે કે સબ્રોગેશનના કારણે જમીનદારના દાવાઓ સમાપ્ત થઈ જશે, તે કોર્પોરેટ દેવાદારના ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરો દ્વારા આપવામાં આવેલી ગેરંટીઓ પર લાગુ થઈ શકે નહીં. જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસનો સંબંધ છે, અમે ઉમેરવા માટે ઉતાવળ કરીએ છીએ કે અમે એવું કંઈ કહી રહ્યા નથી જે આ ગેરંટીઓના ઉપયોગના કારણે બાકી રહેલી મુકદ્દમાબાજીને અસર કરી શકે. જો કે, NCLAT નો ચુકાદો કોડની કલમ ૩૧(૧) અને વી. રામકૃષ્ણન કેસ [SBI વિરુદ્ધ વી. રામકૃષ્ણન, (૨૦૧૮) ૧૭ SCC ૩૯૪] માં આ અદાલતના ચુકાદાથી વિપરીત હોવાથી તેને રદ કરવામાં આવે છે."

૧૩૩. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી અને કલમ ૩૧ દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી આખરીતા પોતે જ જામીનદારની જવાબદારીની મુક્તિ તરીકે કામ કરતી નથી. જવાબદારીના સ્વરૂપ અને મર્યાદા અંગે, ઘણું બધું પોતે ગેરંટીની શરતો પર નિર્ભર રહેશે. જો કે, આ અદાલતે વારંવાર સંકેત આપ્યો છે કે મુખ્ય દેવાદારનું અનૈરિછક કૃત્ય જે જામીનગીરી ગુમાવવા તરફ દોરી જાય છે, તે જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરશે નહીં. મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ (ઉપરોક્ત) માં જામીનદારની જવાબદારી (એવા કેસમાં જ્યાં નાદારી કાયદા અથવા કંપની કાયદા હેઠળ મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી મુક્ત કરવામાં આવી હતી) પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અસ્પષ્ટ ગેરંટીને ધ્યાનમાં રાખીને, જામીનદારની આવી જવાબદારી ચાલુ રહે છે અને લેણદાર કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૮ ની ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને જામીનદાર પાસેથી તે વસૂલ કરી શકે છે કારણ કે તે અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ હેઠળ કોઈ મુક્તિ નથી. આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"૭. પ્રશ્નાસ્પદ બેંક ગેરંટી હેઠળ બેંકે વિજળી બોર્ડને રૂ. ૫૦,૦૦૦ સુધીની કોઈ પણ રકમ ચૂકવવાની બાંહેધરી આપી છે અને તે મેળવવા માટે વિજળી બોર્ડે માત્ર એક માંગણી કરવાની રહેશે. આવી માંગણીના ચાલીસ કલાકની અંદર બેંકે વિજળી બોર્ડને રકમ ચૂકવવાની રહેશે, જે માંગેલી રકમ ચૂકવાય તે પહેલાં ડિમોલિશન હેઠળની કંપની તરફથી થયેલી કોઈ ચૂક સાબિત કરવા

માટે કાનૂની રીતે બંધાયેલ નથી. બેંક એવો બચાવ લઈ શકે નહીં કે માલ પૂરો પાડનાર એટલે કે સંસ્થાપિત કંપનીની કોઈ ચૂકવેલ કારણે વિજળી બોર્ડને થયેલા નુકસાનની મર્યાદા સુધી જ તે જવાબદાર છે. જવાબદારી આત્યંતિક અને શરતવિહીન છે. મુખ્ય દેવાદાર એટલે કે સંસ્થાપિત કંપની લિક્વિડેશનમાં ગઈ છે તે હકીકતની બેંક એટલે કે જામીનદારની જવાબદારી પર કોઈ અસર પડશે નહીં. ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૮ હેઠળ, જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી સાથે સહ-વ્યાપક હોય છે, જો કરાર દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય. લેણદાર અને મુખ્ય દેવાદાર વચ્ચેના એવા કોઈ કરાર દ્વારા, જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થાય છે અથવા લેણદારના કોઈ એવા કૃત્ય કે લોપ દ્વારા, જેનું કાનૂની પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ છે, ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ હેઠળ જામીનદાર ચોક્કસપણે મુક્ત થાય છે. પરંતુ કાયદાના અમલ દ્વારા નાદારીમાં (અથવા કંપનીના કિસ્સામાં લિક્વિડેશનની કાર્યવાહીમાં) મુખ્ય દેવાદાર જે મુક્તિ મેળવી શકે છે તે જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરતી નથી (જુઓ જગન્નાથ ગણેશરામ અગ્રવાલા વિ. શિવનારાયણ ભગીરથ [AIR ૧૯૪૦ Bom ૨૪૭; જુઓ In re Fitzgeorge Ex parte Robson [(૧૯૦૫) ૧ KB ૪૬૨] પણ)."

૧૩૪. આ કાનૂની સ્થિતિ બાદમાં ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ કન્નાનોર સ્પીનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ લિમિટેડ

[(૨૦૦૨) ૫ SCC ૫૪] માં ધ્યાને લેવામાં આવી હતી અને મંજૂર કરવામાં આવી હતી. ત્રણ ન્યાયાધીશોનો અગાઉનો ચુકાદો, પંજાબ નેશનલ બેંક વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૨૦૦૨) ૫ SCC ૮૦] જામીનદાર અને મુખ્ય દેવાદાર અંગેના મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે. અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"અરજદારે, સામાવાળા ૪ નું સંચાલન યુ.પી. સ્ટેટ ટેક્સટાઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સામાવાળા ૩) દ્વારા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ હેઠળ હસ્તગત કર્યા પછી, ઉક્ત સામાવાળા ૪ ને કેટલીક રકમ ધીરી હતી. આ રીતે આપવામાં આવેલા ધિરાણના સંબંધમાં, સામાવાળા ૧, ૨ અને ૩ એ જો મુખ્ય દેવાદાર બેંકને રકમ ચૂકવવામાં અસમર્થ હોય તો જામીનદાર તરીકે બાકી રકમ ચૂકવવાની બાંહેધરી આપતા ગેરંટી કરારો કર્યા હતા.

ત્યારબાદ, સામાવાળા ૩ જેણે સામાવાળા ૪ નું સંચાલન સંભાળ્યું હતું તે માંદુ પડ્યું અને સિક ટેક્સટાઇલ અંડરટેકિંગ્સ (નેશનલાઇઝેશન) એક્ટ, ૧૯૭૪ (ટૂંકમાં 'એક્ટ') હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી. અરજદારે જામીનદારો અને મુખ્ય દેવાદાર સામે તેણે દાવો કરેલી રકમની વસૂલાત માટે દાવો નોંધાવ્યો હતો.

પક્ષકારોના દલીલોના આધારે નીચે મુજબનો પ્રારંભિક મુદ્દો ઘડવામાં આવ્યો હતો:

'શું પ્રતિવાદી ર ના લેખિત જવાબના ફક્ત રપ મા આક્ષેપ કર્યા મુજબ ૧૯૭૪ ના અધિનિયમ ૫૭ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને વાદીનો દાવો ટકે તેમ નથી?' ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ બંને એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે અધિનિયમની કલમ ૨૯ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને અરજદારનો દાવો ટકે તેમ નથી.

અમે ઉક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી પસાર થયા છીએ અને અમારા મતે નીચેની અદાલતોનો નિર્ણય સાચો નથી. ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૫ માલિકને અમુક અગાઉની જવાબદારીઓ માટે જવાબદાર ઠેરવે છે અને કલમ ૨૯ જણાવે છે કે ઉક્ત અધિનિયમ અન્ય તમામ કાયદાઓ પર ઉપરી અસર ધરાવશે. આ અધિનિયમ માત્ર રાષ્ટ્રીયકૃત કંપનીની જવાબદારીઓ સાથે જ વ્યવહાર કરે છે અને તેમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી જે તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા ગેરંટી કરારથી બંધાયેલા જામીનદારની જવાબદારીને કોઈપણ રીતે અસર કરે. હાઈકોર્ટ આ અદાલતના મહારાષ્ટ્ર SEB વિરુદ્ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર, હાઈકોર્ટ, એર્નાકુલમ [(૧૯૮૨) ૩ SCC ૩૫૮ : AIR ૧૯૮૨ SC ૧૪૯૭] ના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો છે, જ્યાં નાદારીના કાયદા અથવા કંપની કાયદા હેઠળ મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી મુક્ત કરવામાં આવી હતી તેવા કેસમાં જામીનદારની જવાબદારી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ કેસમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અસ્પષ્ટ ગેરંટીને ધ્યાનમાં રાખીને જામીનદારની આવી જવાબદારી ચાલુ રહે

છે અને લેણદાર કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૮ ની ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને જામીનદાર પાસેથી તે વસૂલ કરી શકે છે કારણ કે તે અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ હેઠળ કોઈ મુક્તિ નથી.

અમારા મતે, આ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાનો સિદ્ધાંત વર્તમાન કેસમાં પણ સમાન રીતે લાગુ પડે છે. અરજદારનો જામીનદાર તરીકે રહેલા સામાવાળા ૧, ૨ અને ૩ પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનો અધિકાર ગેરંટી કરારની શરતોમાંથી ઉદ્ભવે છે, જે કેવળ એટલા માટે નાબૂદ થતો નથી કે અરજદાર મુખ્ય દેવાદાર પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવામાં અસમર્થ હોઈ શકે. અહીં એ પણ ઉમેરી શકાય કે રાષ્ટ્રીયકરણ અધિનિયમના પરિણામે પણ મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારીનો અંત આવતો નથી. તે માત્ર વસૂલાતની પદ્ધતિ છે જેનો ઉદ્દેશ ઉક્ત અધિનિયમમાં કરવામાં આવ્યો છે."

૧૩૫. કૌપથિંગ સિંગર એન્ડ ફાઇડલેન્ડર લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં ચુકે સુપ્રિમ કોર્ટે ડબલ પ્રૂફની વિભાવના પર, એટલે કે નાદારીની કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં જામીનદારો પાસેથી વસૂલાત પર અગાઉના મોટી સંખ્યામાં ચુકાદાઓની સમીક્ષા કરી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે:

"નિયમનું કાર્ય બે અલગ-અલગ મિલકતો સામે સમાન દેવાની બમણી સાબિતીને રોકવાનું નથી (તેને નાદારીના વ્યવસાયીઓ "ડબલ ડીપ" કહે છે). આ નિયમ સમાન મિલકત સામે સમાન દેવાની બમણી સાબિતીને રોકે

છે, જે એક જ મિલકતમાંથી બમણા ડિવિડન્ડની ચુકવણી તરફ દોરી જાય છે. તે જ કારણસર તેને ક્યારેક ડબલ ડિવિડન્ડ વિરુદ્ધનો નિયમ કહેવામાં આવે છે. જામીનગીરીના સૌથી સરળ કિસ્સામાં (જ્યાં જામીનદારે કોઈ જામીનગીરી આપી નથી કે તેને પૂરી પાડવામાં આવી નથી, અને તેની અમર્યાદિત જવાબદારી છે) મુખ્ય દેવાદાર (PD), જામીનદાર (S) અને લેણદાર (C) વચ્ચે અધિકારો અને જવાબદારીઓનો ત્રિકોણ હોય છે. PD ને C પ્રત્યે પ્રાથમિક જવાબદારી હોય છે અને જો S, PD ની જવાબદારી પૂરી કરે તો S ને નુકસાનપૂર્તિ કરવાની ગોણ જવાબદારી હોય છે, પરંતુ જો PD નાદાર હોય તો S, C ની સ્પર્ધામાં તે અધિકારનો અમલ કરી શકશે નહીં. S ની C પ્રત્યે PD ની જવાબદારી માટે ઉત્તરદાતા બનવાની જવાબદારી છે, અને PD પાસેથી નુકસાનપૂર્તિ મેળવવાનો ગોણ અધિકાર છે. C (યોગ્ય નોટિસ પછી) PD અને S બંનેમાંથી કોઈ એક અથવા બંને સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે. જો PD અને S બંને નાદાર લિક્વિડેશનમાં હોય, તો C દરેક સામે પાઉન્ડમાં ૧૦૦ p માટે દાવો સાબિત કરી શકે છે પરંતુ કુલ પાઉન્ડમાં ૧૦૦ p કરતાં વધુ વસૂલ કરી શકશે નહીં."

૧૩૬. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી આપોઆપ વ્યક્તિગત જામીનદારને (કોર્પોરેટ દેવાદારના) ગેરંટીના કરાર હેઠળ તેની કે તેના દાવાઓમાંથી મુક્ત કરતી નથી. આ અદાલતે ઠરાવ્યા મુજબ, મુખ્ય દેવાદારના તેના લેણદાર પ્રત્યેના

દેવામાંથી અનૈરિછક પ્રક્રિયા દ્વારા, એટલે કે કાયદાના અમલ દ્વારા, અથવા લિક્વિડેશન કે નાદારીની કાર્યવાહીના કારણે મુક્તિ અથવા છૂટકારો, જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરતો નથી, જે એક સ્વતંત્ર કરારમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૧૩૭. ઉપરોક્ત કારણોસર, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે પડકારાયેલ જાહેરનામું કાયદેસર અને માન્ય છે. એવું પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે કોર્પોરેટ દેવાદાર સંબંધિત રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી (કોર્પોરેટ દેવાદારોના) વ્યક્તિગત જામીનદારોની જવાબદારીઓને મુક્ત કરવા માટે કામ કરતી નથી. રિટ અરજીઓ, ટ્રાન્સફર કરાયેલા કેસો અને ટ્રાન્સફર અરજીઓ ખર્ચ અંગેના કોઈ આદેશ વિના ઉપરોક્ત શરતોમાં રદ કરવામાં આવે છે."

૭૭. ગૌરી શંકર જૈન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં કલકત્તા હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો લલિત કુમાર જૈન (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હોવાથી અને તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હોવાથી, અમે કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા કેટલાક સંબંધિત અવલોકનો પણ જોઈ શકીએ છીએ:

"૨૩. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, પ્રથમ સામાવાળાએ કોલકાતાની નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ કંપનીની કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરી હતી. ૨૦૧૬

નો કોડ કોર્પોરેટ વ્યક્તિઓ, ભાગીદારી પેઢીઓ અને વ્યક્તિઓના પુનર્ગઠન અને ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશનને લગતા કાયદાઓને સમયાંતરે એકીકૃત અને સુધારવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૧૬ ના કોડમાં ૨૦૧૮ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૧૬ ના કોડના ઘડતર અગાઉ, કોર્પોરેટ સંસ્થાઓ, ભાગીદારી પેઢીઓ અને વ્યક્તિઓની નાદારીને લગતા વિવિધ કાયદાઓ હતા. ૨૦૧૬ ના કોડથી કોર્પોરેટ વ્યક્તિઓ, ભાગીદારી અને વ્યક્તિઓની નાદારીને સંચાલિત કરતો કાયદો એક જ કાયદા હેઠળ આવ્યો. ૨૦૧૬ નો કોડ પાંચ ભાગોમાં વહેંચાયેલો છે જેમાં દરેક ભાગમાં અનેક પ્રકરણો છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ ભાગ II હેઠળ છે જે કોર્પોરેટ વ્યક્તિઓ માટે ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન અને લિક્વિડેશન સાથે વ્યવહાર કરે છે, અને ભાગ II નું પ્રકરણ II કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ સાથે વ્યવહાર કરે છે.

૨૪. નાદારી માટે અરજી કરવાનો અધિકાર પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાંથી ઉદ્ભવતો નથી. તે એક વૈધાનિક અધિકાર છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૬ એવી વ્યક્તિઓને નિર્દિષ્ટ કરે છે જેઓ કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરી શકે છે. તે શરત મૂકે છે કે, જ્યાં કોર્પોરેટ દેવાદાર ચૂક કરે છે, ત્યાં નાણાકીય લેણદાર, ઓપરેશનલ લેણદાર અથવા કોર્પોરેટ દેવાદાર પોતે કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરી શકે છે. તેથી, ત્રણ વ્યક્તિઓ કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં કોર્પોરેટ

ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરવા માટે અરજી કરી શકે છે, તેઓ નાણાકીય લેણદાર, કોર્પોરેટ દેવાદારના ઓપરેશનલ લેણદાર અને કોર્પોરેટ દેવાદાર પોતે છે. વર્તમાન કેસમાં, સુરક્ષિત નાણાકીય લેણદાર તરીકે પ્રથમ સામાવાળાએ કોલકાતાની નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કંપનીના સંબંધમાં કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરી હતી. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરવા માટેની પૂર્વજરૂરિયાત કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા ચૂકવવાનું અસ્તિત્વ છે. ૨૦૧૬ નો કોડ કલમ ૩(૧૨) માં ચૂકવવાની વ્યાખ્યા આપે છે જેનો અર્થ થાય છે જ્યારે દેવાની રકમનો સંપૂર્ણ અથવા કોઈ ભાગ કે હમો લેણો અને ચૂકવવાપાત્ર થયો હોય અને દેવાદાર અથવા કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા ચૂકવવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે દેવાની અચૂકવણી. ૨૦૧૬ નો કોડ કલમ ૩(૧૧) માં દેવાની વ્યાખ્યા આપે છે જેનો અર્થ કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી લેણાં હોય તેવા દાવા અંગેની જવાબદારી અથવા ફરજ છે અને તેમાં નાણાકીય દેવું અને ઓપરેશનલ દેવું શામેલ છે. જ્યારે ૨૦૧૬ ના કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્ણાયક સત્તાધિકારીને તેની કલમ ૭ હેઠળ અરજી મળે છે, ત્યારે તેણે કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં ચૂકવવાનું અસ્તિત્વની ખાતરી કરવાની હોય છે. જ્યારે નિર્ણાયક સત્તાધિકારી ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજી પર વિચાર કરી રહ્યો હોય ત્યારે તે માહિતી ઉપયોગિતાના રેકૉર્ડ પરથી અથવા નાણાકીય લેણદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે આવા અસ્તિત્વની ખાતરી કરી શકે છે.

૨૫. જ્યારે નાણાકીય લેણદાર ૨૦૧૬ના કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્ણાયક સત્તાધિકારીનો સંપર્ક કરે છે અને કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરવા માટે તેની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરે છે, ત્યારે નાણાકીય લેણદાર કોર્પોરેટ દેવાદાર પાસેથી ચૂકની રકમ વસૂલ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હોય છે. એવું કહી શકાય નહીં કે, નાણાકીય લેણદાર જ્યારે ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરે છે, ત્યારે તે દાવાના સંબંધમાં કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે કોઈ સમાધાન અથવા કરાર કરવાના હેતુથી કરે છે. આપેલ પરિસ્થિતિમાં, રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ સમક્ષ રજૂ કરાયેલ અને લેણદારોની સમિતિ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલ અને આખરે નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન, કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરવા માટે અરજી કરનાર નાણાકીય લેણદારના સમગ્ર દાવાની ચુકવણી માટે જોગવાઈ કરી શકે છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, કોઈ સમાધાન થતું નથી. આપેલ પરિસ્થિતિમાં, કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરવા માટે અરજી કરનાર નાણાકીય લેણદાર ૨૦૧૬ ના કોડ હેઠળ મંજૂર કરાયેલા રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર કોર્પોરેટ દેવાદાર સામે પૂર્ણ અને આખરી હિસાબ તરીકે દાવાનો એક ભાગ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. બેમાંથી એક પણ પરિસ્થિતિમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે, નાણાકીય લેણદારે દાવાની રકમ સંબંધે કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે સ્પેરછાએ સમાધાન કર્યું હતું.

૨૬. ૨૦૧૬ નો કોડ જોગવાઈ કરે છે કે, કોર્પોરેટ દેવા અંગેના રિઝોલ્યુશન પ્લાનને નાણાકીય લેણદારોના મતદાન શેરના ૬૬% થી ઓછા ન હોય તેવા મત દ્વારા મંજૂર કરવાની જરૂર છે. આપેલ કેસમાં, કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ કરવા માટે અરજી કરનાર નાણાકીય લેણદાર આવા કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં નાણાકીય લેણદારોના મતદાન શેરના ૬૬% થી વધુ ધરાવતો હોઈ શકે છે. આવા કેસમાં, કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં શ્રેષ્ઠ ઉપલબ્ધ રિઝોલ્યુશન પ્લાન પૂર્ણ અને આખરી હિસાબમાં નાણાકીય લેણદારોના દાવાના એક ભાગની ચુકવણીનું વિચારણા કરી શકે છે. આવા રિઝોલ્યુશન પ્લાનને લેણદારોની સમિતિની બેઠકમાં નાણાકીય લેણદાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી શકે છે. શું આવી મંજૂરીનો અર્થ એ થશે કે, નાણાકીય લેણદારે કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે સમાધાન કર્યું છે, જેનાથી કોર્પોરેટ દેવાદારના જામીનદાર પાસેથી બાકીની રકમ વસૂલ કરવાનો નાણાકીય લેણદારનો અધિકાર નબળો પડે છે? મારા મતે, જવાબ નકારાત્મક છે."

૨૭. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭(પ) હેઠળ એકવાર અરજી મંજૂર થઈ ગયા પછી, કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે તેના બે અંતિમ બિંદુઓ (terminal points) હોય છે. ૨૦૧૬ નો કોડ કલમ ૭(પ) હેઠળ એકવાર અરજી મંજૂર થયા પછી કલમ ૭ હેઠળની અરજી પાછી ખેંચવાનું વિચારતો નથી. અંતિમ બિંદુઓ છે, પ્રથમ, રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી અને બીજું, રિઝોલ્યુશન પ્લાન મંજૂર ન

થવા પર લિક્વિડેશનની કાર્યવાહી શરૂ કરવી. જ્યારે કોઈ નાણાકીય લેણદાર ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરે છે ત્યારે તે વૈધાનિક અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે. આવા વૈધાનિક અધિકારનો ઉપયોગ લેણદાર, મુખ્ય દેવાદાર અને જામીનદાર વચ્ચેના સંબંધિત કરારોથી બંધાયેલા પક્ષકારોની કરાર આધારિત જવાબદારીઓ પર આધાર રાખતો નથી. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી દાખલ થવા પર, આવા કરારો રદ થયા છે, નવનીકરણ પામ્યા છે, નિષ્ફળ ગયા છે, ફેરફાર પામ્યા છે, બદલાયા છે અથવા કોઈપણ રીતે પ્રભાવિત થયા છે તેમ કહી શકાય નહીં. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭(પ) હેઠળ તેની મંજૂરી પછી, જ્યારે કલમ ૧૪ હેઠળ આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે પણ સાર્ફેસી એક્ટ, ૨૦૦૨ હેઠળ આગળ વધવાનો નાણાકીય સંસ્થાનો વૈધાનિક અધિકાર માત્ર મર્યાદિત સમયગાળા માટે સ્થગિત રહે છે. જામીનદાર, મુખ્ય દેવાદાર અને લેણદાર વચ્ચેના હાલના કરારો અપ્રભાવિત રહે છે.

૨૮. મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, બોમ્બે (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે, નાદારીમાં અથવા કંપનીના કિસ્સામાં લિક્વિડેશનની કાર્યવાહીમાં કાયદાના અમલ દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર જે મુક્તિ મેળવે છે તે જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરતી નથી. આવા કિસ્સામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૨૮ અને ૧૩૪ ની

પરસ્પર અસરો પર વિચાર કર્યો છે. તે કેસની હકીકતોમાં, એક કંપની કે જેના સંબંધમાં બેંકે વિજળી બોર્ડની તરફેણમાં ગેરંટી જારી કરી હતી, તે લિક્વિડેશનમાં ગઈ હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે, મુખ્ય દેવાદાર એવી કંપની લિક્વિડેશનમાં ગઈ છે તે હકીકતની જામીનદારની જવાબદારી પર કોઈ અસર પડશે નહીં.

૨૯. આ નામોશીભરી અદાલતની ડિવિઝન બેંચે મોડર્ન સ્ટોર્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ અને ૧૩૭ ની પરસ્પર અસરો પર વિચાર કર્યો છે. તેણે મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, બોમ્બે (ઉપરોક્ત) માં પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતને લાગુ કર્યો છે. તેણે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે: –

"૧૮. કલમ ૧૩૪ બે ભાગો ધરાવે છે, કલમનો પહેલો ભાગ દર્શાવે છે કે લેણદાર અને મુખ્ય દેવાદાર વચ્ચેના કોઈપણ કરાર દ્વારા જામીનદારો મુક્ત થાય છે, જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થાય છે. આ ભાગ વર્તમાન કેસને લાગુ પડતો નથી કારણ કે આ કેસમાં વાદી લેણદાર હોવા તરીકે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ મુખ્ય દેવાદાર હોવા તરીકે તેમની વચ્ચે એવો કોઈ કરાર થયો નથી જેના દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર મુક્ત થયો હોય.

૧૯. કલમ ૧૩૪ નો બીજો ભાગ આ મુજબ છે. લેણદારના કોઈ કૃત્ય કે લોપ દ્વારા જામીનદારો મુક્ત થાય છે, જેનું કાનૂની પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ છે. આ અપીલમાં આપણે વિચારવાનું છે કે શું અપીલકર્તા લેણદાર તરફથી એવું કોઈ કૃત્ય કે લોપ થયો છે અને આવા કૃત્ય કે લોપનું પરિણામ પ્રતિવાદી નં. ૧, મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ છે. આ કેસમાં, જેમ જણાય છે તેમ દાવો અપીલકર્તા દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર, પ્રતિવાદી નં. ૧ અને અન્ય પ્રતિવાદીઓ કે જેઓ જામીનદારો હતા તેમની સામે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. એ નિર્વિવાદ છે કે દાવાની પડતર મુદત દરમિયાન પ્રતિવાદી નં. ૧ નષ્ટ થઈ ગયો હતો. અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, મુખ્ય દેવાદાર પ્રતિવાદી નં. ૧ ના વિસર્જનને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાએ અન્ય જામીનદારો સામે આગળ વધવાનું પસંદ કર્યું. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ વિદ્વત્ દ્વારા જજ એવું ઠરાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાએ મુખ્ય દેવાદાર સામે આગળ વધવાનું પસંદ ન કર્યું અથવા મુખ્ય દેવાદારને મુક્ત કર્યો, તેથી જામીનદારો પણ તેના દ્વારા મુક્ત થયા હતા. એ સ્થાપિત કાયદો છે કે કાયદાના અમલ દ્વારા મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ એ જામીનદારોની મુક્તિ તરીકે કામ કરતી નથી. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર, AIR ૧૯૮૨ SC ૧૪૯૭ માં પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મુખ્ય દેવાદારનું વિસર્જન જામીનદારોને મુક્ત કરતું નથી. વધુમાં, અમારો અભિપ્રાય છે કે વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તા તરફથી પ્રતિવાદી નં. ૧ સામે

કાર્યવાહી ન કરવા અથવા પ્રતિવાદી નં. ૧ ને મુક્ત કરવામાં એવું કોઈ કૃત્ય કે લોપ થયો નથી. વર્તમાન કેસમાં મુખ્ય દેવાદાર, પ્રતિવાદી નં. ૧ કાયદાના અમલ દ્વારા મુક્ત થાય છે. તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા એવું કંઈ કરવામાં આવ્યું નથી, જેનું પરિણામ મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ કે છૂટકારો હોય. અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત ડો. બેનર્જી દ્વારા એ પણ નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું છે કે, દરેક કરારમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે આ ગેરંટીમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ સત્તા, જોગવાઈઓ અથવા સત્તાધિકારીઓના અનુસંધાનમાં અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી કે બાકી રાખેલી કોઈ પણ બાબત જામીનદારની જવાબદારીને કોઈપણ રીતે અસર કરશે નહીં અથવા મુક્ત કરશે નહીં. એ પણ સ્થાપિત થયેલ છે કે જો લેણદાર જામીનદાર સામેના તેના ઉપાય અથવા સામાન્ય રીતે મુખ્ય દેવાદાર સિવાયની વ્યક્તિઓ સામેના તેના જામીનગીરીના સાધનો અને ઉપાયોને સ્પષ્ટપણે અનામત રાખે છે, તો પછી લેણદાર તરફથી કૃત્ય કે લોપ દ્વારા અથવા કાયદાના અમલ દ્વારા મુખ્ય દેવાદારની મુક્તિ જામીનદારને મુક્ત કરશે નહીં. મુદ્દા દ્વારા કરાર અધિનિયમ પરની તેમની ટીકાઓ (Commentaries), ૧૦મી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૭૪૨ પર ટિપ્પણી કર્યા મુજબ, મુખ્ય દેવાદાર સામે નુકસાનપૂર્તિ કરવાનો જામીનદારનો અધિકાર આવા અનામતનું આવશ્યક પરિણામ છે. વિદ્રત્ લેખકનો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે જો કોઈ લેણદાર મુખ્ય દેવાદારને જવાબદાર ઠેરવવાનું બંધ કર્યા વિના, દેવા માટે બે

જામીનદારોમાંથી વધુ સોલ્વન્ટ (સક્ષમ) જામીનદાર સામે દાવો કરવાનું પસંદ કરે છે, તો આ હજુ વધુ સ્પષ્ટપણે, બીજા જામીનદારને મુક્ત કરતું નથી.

૨૦. કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૭ પરથી જણાશે કે મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો કરવા માટે અથવા તેની સામેના અન્ય કોઈ ઉપાયને લાગુ કરવા માટે લેણદાર તરફથી માત્ર ધીરજ રાખવી એ જામીનદારને મુક્ત કરતી નથી. તેથી, એવું જણાય છે કે મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો કરવા માટે લેણદાર તરફથી માત્ર ધીરજ રાખવી એ જામીનદારને મુક્ત કરશે નહીં. અમુક નિર્ણયો દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે દાવો કરવાની "માત્ર ધીરજ" કરારમાંથી ઉદ્ભવી શકે છે અથવા સરળ ધીરજ હોઈ શકે છે. જો આવી ધીરજ કરારમાંથી ઉદ્ભવે છે તો તે કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળનો કેસ બનશે પરંતુ જો વાદી મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો કરવાનું ટાળે છે તો તે પોતે જ જામીનદારને મુક્ત કરશે નહીં.

૨૧. તેથી, અમારા મતે, મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો કરવાનો અથવા દાવામાં મુખ્ય દેવાદાર સામે આગળ વધવાનો માત્ર લોપ એ જામીનદારોની મુક્તિ તરીકે કામ કરશે નહીં."

૩૦. સર્વોચ્ચ અદાલતે કન્નાનોર સ્પીનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૪૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ

ગેરંટીની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ પર વિચાર કર્યો છે. તેણે ઠરાવ્યું છે કે, ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૪૧ ની શરતો અનુસાર જામીનદાર મુક્ત થાય તે માટે લેણદાર તરફથી એક નિશ્ચિત ઇચ્છાશક્તિ (volition) હોવી જરૂરી છે. તેણે ઠરાવ્યું છે કે, જામીનદારની જવાબદારી ચુસ્ત જવાબદારી સિવાય કહી શકાય નહીં અને જો મુખ્ય દેવાદાર તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થાય તો પણ, જ્યાં સુધી આવી મુક્તિ જામીનદારની સંમતિ વિના લેણદારના કૃત્ય દ્વારા ન થાય ત્યાં સુધી, જામીનદાર સામે લેણદારનો કાર્યવાહીનો અધિકાર સચવાય રહે છે.

૩૧. કોમર્શિયલ બેંક ઓફ તાસ્માનિયા (ઉપરોક્ત) માં એવી હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં, મૂળ દેવાદારને બદલે અન્ય દેવાદારને મૂકવામાં આવ્યો હતો. આવા બદલાવ પછી જ લેણદારે મૂળ દેવાદારના જામીનદાર સામે આગળ વધવા માંગ કરી હતી. આવી હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિમાં, અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે, જામીનદાર સામે લેણદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ટકે તેમ નથી કારણ કે, દેવાનું નવનીકરણ એ મૂળ દેવાદારને અને બીજું જામીનદારને સંપૂર્ણપણે મુક્ત કરવા તરીકે કામ કરે છે. વર્તમાન કેસમાં હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિ અલગ છે.

૩૨. વેબ (ઉપરોક્ત) એ સ્વીકાર્યું છે કે, જ્યારે લેણદાર દેવાદારને મુક્ત કરે છે, ત્યારે તે જામીનદાર સામે કોઈ અધિકાર અનામત રાખી શકતો નથી કારણ કે કાયદાની દ્રષ્ટિએ દેવું સમાપ્ત થઈ જાય છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ

૭ હેઠળ નાણાકીય લેણદાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી નાદારીની કાર્યવાહીમાં, ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરતી વખતે નાણાકીય લેણદાર દેવાદારને કોઈ મુક્તિ આપી રહ્યો નથી. નાણાકીય લેણદાર તેના દેવાની વસૂલાત કરવા માટે વૈધાનિક અધિકારનો ઉપયોગ કરી રહ્યો છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની કાર્યવાહીનું પરિણામ કાયદાની ઉપજ છે. ૨૦૧૬ ના કોડ હેઠળ નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાનના પરિણામે આખરે નાણાકીય લેણદારને તેના દાવાનો કોઈ ભાગ અથવા હિસ્સો ન મળે તેવા કિસ્સામાં, નાણાકીય લેણદારે મુખ્ય દેવાદારને સ્વેચ્છાએ મુક્ત કર્યો છે તેમ કહી શકાય નહીં.

૩૩. કુંદનમલ ડાબરીવાલા (ઉપરોક્ત) માં રાજ્ય નાણાકીય નિગમ દ્વારા, સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ કામ કરીને, લેવાદાર/મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી ચૂક માટે જામીનદારને જારી કરવામાં આવેલી શો-કોઝ નોટિસ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે કેસની હકીકતોમાં, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળ અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલી યોજના લેણદારો પર બંધનકર્તા હતી, પછી ભલે આવા લેણદારોએ તેને સંમતિ આપી હોય કે નહીં. તેણે ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ ની નો ધ લીધી છે અને ઠરાવ્યું છે કે, લેણદાર

અને મુખ્ય દેવાદાર વચ્ચેનો કરાર કે જેના દ્વારા લેણદાર મુખ્ય દેવાદાર સાથે સમાધાન કરે છે, તે જામીનદારને મુક્ત કરે છે.

૩૪. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, અત્યંત આદરપૂર્વક, હું કુંદનમલ ડાબરીવાલા (ઉપરોક્ત) ના સિદ્ધાંતને સ્વીકારવા અને લાગુ કરવામાં અસમર્થ છું. પ્રથમ, કુંદનમલ ડાબરીવાલા (ઉપરોક્ત) મારા પર બંધનકર્તા નહીંર નથી. કન્નાનોર સ્પીનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત), મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, બોમ્બે (ઉપરોક્ત) અને મોડર્ન સ્ટોર્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) મારા પર બંધનકર્તા નહીંરો છે. બીજું, એવો પ્રસ્તાવ કે, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૧ હેઠળ અદાલત દ્વારા મંજૂર કરાયેલી બંધનકર્તા વ્યવસ્થા કાયદાના અમલ દ્વારા માનવામાં આવેલો અને બંધનકર્તા કરાર હોવાના નાતે અને જો તે મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારીને સમાપ્ત કરે છે, તો તેની અસર જામીનદારને દેવાદાર પાસેથી દેવાની રકમ વસૂલ કરતા રોકવાની થાય છે અને તેથી, લેણદાર જામીનદાર પાસેથી વસૂલ કરી શકતો નથી, જેમ કે કુંદનમલ ડાબરીવાલા (ઉપરોક્ત) દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે, તે વિચારણા માગી લે છે. સૈદ્ધાંતિક રીતે, જેમ જામીનદારની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારી સાથે સહ-વ્યાપક હોય છે, લેણદાર કેવળ જામીનદાર સામે આગળ વધી શકે છે અને જામીનદાર પાસેથી દેવાદારની જવાબદારી વસૂલ કરી શકે છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, નાદારી અથવા ઇન્સોલ્વન્સીની કાર્યવાહીના ગુણ અથવા

અન્યથા દ્વારા જામીનદાર પ્રત્યે દેવાદારની જવાબદારીમાં પાછળથી થતો ઘટાડો, લેણદારને દેવાદારના નામે જામીનદાર પાસેથી વસૂલ કરેલી રકમ જામીનદારને પરત કરવાની જરૂર પાડશે નહીં. નાદારી અને ઇન્સોલ્વન્સી પહેલાં, લેણદારને જામીનદાર પાસેથી દેવાદાર સામેનો સમગ્ર દાવો વસૂલ કરવાનો અધિકાર છે. દેવાદારની નાદારી અને ઇન્સોલ્વન્સી કાર્યવાહી પછી, લેણદારનો નાદારી અને ઇન્સોલ્વન્સી પહેલાંનો અધિકાર એ સિદ્ધાંત પર કોઈ રૂપાંતર પામતો નથી કે, આવી કાર્યવાહી વૈધાનિક અધિકારમાંથી ફલિત થાય છે અને સ્વરૂપે અનૈરિછક હોય છે.

૩૫. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની કાર્યવાહીમાં, જ્યારે લેણદાર ૨૦૧૬ ના કોડની શરતો અનુસાર મુખ્ય દેવાદાર સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યો હોય ત્યારે જામીનદારની સંમતિ અપ્રસ્તુત છે. તેથી, જ્યારે નિર્ણાયક સત્તાધિકારી ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજીમાં કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં રિઝોલ્યુશન પ્લાનને મંજૂરી આપે છે, ત્યારે ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની કાર્યવાહીમાં લેણદાર દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલાં અનૈરિછક હોય છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની કાર્યવાહીમાં કોર્પોરેટ દેવાદાર તેના લેણદારો પ્રત્યેની તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થઈ શકે છે. નાદારી અને ઇન્સોલ્વન્સીની કાર્યવાહીમાં આવી મુક્તિ મળી હોવાથી, તે મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, બોમ્બે (ઉપરોક્ત) માં ઠરાવ્યા મુજબ જામીનદારને તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરતી નથી. મંજૂર કરાયેલા

રિઝોલ્યુશન પ્લાનને જામીનદારની સંમતિ વિના મુખ્ય દેવાદાર અને લેણદાર વચ્ચેના કરારની શરતોમાં ફેરફાર તરીકે ગણી શકાય નહીં, જે ફેરફાર પછીના અથવા કોઈપણ વ્યવહાર અંગે જામીનદારને મુક્ત કરતો હોય. તેવી જ રીતે, ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ અરજી કરનાર નાણાકીય લેણદારના કૃત્યને ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ ના સ દર્ભમાં લેણદારનું કૃત્ય ગણી શકાય નહીં. જ્યારે નાણાકીય લેણદાર ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળ નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ (NCLT) નો સંપર્ક કરે છે, ત્યારે તે તેના દાવાની વસૂલાત કરવાના હેતુસર ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરે છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજીને ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ ની શરતો હેઠળ જામીનદારની મુક્તિ ગણી શકાય નહીં. એ જ તર્ક પર, ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજીને ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ જામીનદારની મુક્તિ ગણી શકાય નહીં. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજી અને ૨૦૧૬ ના કોડ હેઠળ પસાર થઈ શકતા પરિણામી આદેશોને ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ ની શરતો હેઠળ જામીનદારની મુક્તિ તરીકે પણ ગણી શકાય નહીં. ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૪૫ હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત ગર્ભિત વચનને ૨૦૧૬ ના કોડ હેઠળ પસાર થઈ શકતા કોઈપણ આદેશ દ્વારા નુકસાન પહોંચતું નથી. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, જ્યારે કોઈ નાણાકીય લેણદાર ૨૦૧૬ ના કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરે છે,

ત્યારે તે વૈધાનિક અધિકારોનો ઉપયોગ કરીને તેમ કરે છે. નાણાકીય લેણદાર અને જામીનદાર વચ્ચેની કરાર આધારિત જવાબદારીઓ આવી કાર્યવાહીના આખરી પરિણામ દ્વારા નાબૂદ થતી નથી, ફેરફાર પામતી નથી અથવા સ્થગિત થતી નથી.

૩૬. વી. રામકૃષ્ણન અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે એ મુદ્દા પર વિચાર કર્યો છે કે શું ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૧૪ કોર્પોરેટ દેવાદારના વ્યક્તિગત જામીનદારને લાગુ પડશે કે કેમ. તેણે ઠરાવ્યું છે કે, ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૧૪ વ્યક્તિગત જામીનદારને લાગુ પડતી નથી. તેણે નોંધ્યું છે કે, ૨૦૧૬ ના કોડનો હેતુ વ્યક્તિગત જામીનદારોને તેમની સ્વતંત્ર અને સહ-વ્યાપક જવાબદારીમાંથી છટકવા દેવાનો નથી. તેણે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:-

".....

૨૦. આ જ કારણસર કલમ ૬૦ ની ઉપ-કલમ (૨) કોર્પોરેટ દેવાદારના વ્યક્તિગત જામીનદારની "નાદારી"ને લગતી અરજી વિશે વાત કરે છે અને જણાવે છે કે આવી કોઈપણ નાદારીની કાર્યવાહી માત્ર નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ જ દાખલ કરવામાં આવશે. પ્રતિવાદીઓ વતી વિદ્વત્ કાઉન્સિલની એ દલીલ કે "નાદારી" માં સાર્ફેસીની કાર્યવાહીનો સમાવેશ થશે, તેને ફગાવી દેવી જોઈએ કારણ કે "નાદારી" નો સંદર્ભ માત્ર ઉપર

ઉલ્લેખિત બે ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ્સ પૂરતો જ છે. આમ, ગેરંટર સામે સાર્ફેસી એક્ટ હેઠળ સાર્ફેસીની કાર્યવાહી ચાલુ રહી શકે છે. તેવી જ રીતે, ઉપ-કલમ (૩) કોર્પોરેટ દેવાદારના વ્યક્તિગત જામીનદારની કોઈપણ અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલમાં પડતર નાદારીની કાર્યવાહી વિશે વાત કરે છે, જે આવા કોર્પોરેટ દેવાદારની ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ કે લિક્વિડેશનની કાર્યવાહી સાથે કામ કરતી નિર્ણાયક સત્તાધિકારીને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. કોડની કલમ ૫(૧) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "નિર્ણાયક સત્તાધિકારી" નો અર્થ કંપનીઝ એક્ટ, ૨૦૧૩ હેઠળ રચાયેલ નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલ થાય છે.

૨૧. કલમ ૬૦(૨) અને (૩) ની યોજના આમ સ્પષ્ટ છે – જે ક્ષણે ૨૦૧૬ ના કોડ હેઠળ કોર્પોરેટ દેવાદાર સામે કાર્યવાહી પડતર હોય, તે સમયે વ્યક્તિગત ગેરંટર સામેની કોઈપણ નાદારીની કાર્યવાહી, જો કોર્પોરેટ દેવાદાર સામેની કાર્યવાહી પહેલાં શરૂ કરવામાં આવી હોય, તો તે નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલમાં ટ્રાન્સફર થશે અથવા જો કોર્પોરેટ દેવાદાર સામે આવી કાર્યવાહી શરૂ થયા પછી શરૂ કરવામાં આવી હોય, તો તે માત્ર નેશનલ કંપની લો ટ્રિબ્યુનલમાં જ દાખલ કરવામાં આવશે. જો કે, ટ્રિબ્યુનલે આવી કાર્યવાહીનો નિર્ણય યથાપ્રસંગ પ્રેસિડેન્સી-ટાઉન્સ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ, ૧૯૦૯ અથવા પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ, ૧૯૨૦ અનુસાર જ કરવાનો રહેશે. એ સ્પષ્ટ છે કે ઉપ-કલમ (૪), જે જણાવે છે કે ઉપ-કલમ (૨) ના હેતુઓ

માટે ટ્રિબ્યુનલને આ કોડના ભાગ III હેઠળ વિચાર્યા મુજબ ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ (DRT) ની તમામ સત્તાઓ આપવામાં આવશે, તે અમલમાં આવશે નહીં, કારણ કે કોડની કલમ ૧૭૯ હેઠળ વ્યક્તિઓ સામેની નાદારીની કાર્યવાહી સાંભળવા માટે ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલને હજુ સુધી સત્તા આપવામાં આવી નથી, કારણ કે સદર કલમ હજુ સુધી અમલમાં મૂકવામાં આવી નથી. વળી, આપણે જોયું છે કે રિકવરી ઓફ ડેટ્સ એક્ટના પરિણામી સુધારા સાથે સંબંધિત કલમ ૨૪૯, જે ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલને આવી કાર્યવાહી ચલાવવાની સત્તા આપે છે, તે પણ અમલમાં મૂકવામાં આવી નથી. આથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૨(e), જે ૨૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી, તે જ્યારે કોર્પોરેટ દેવાદારના વ્યક્તિગત જામીનદારને કોડ લાગુ પડવાનો સંદર્ભ આપે છે, ત્યારે તે ઉપર જણાવ્યા મુજબ માત્ર કલમ ૬૦(૨) અને (૩) માં સમાવિષ્ટ મર્યાદિત હેતુ માટે જ લાગુ પડશે. સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૧૮ ના હેતુઓના નિવેદનમાં કોર્પોરેટ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસને મજબૂત કરવાનો અર્થ આ જ છે.

૨૨. પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૩૧ પર પણ ભારપૂર્વક આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. આ કલમ માત્ર એટલું જ જણાવે છે કે એકવાર કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ (CoC) દ્વારા મંજૂર કરાયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અમલમાં આવે છે, પછી તે કોર્પોરેટ દેવાદાર તેમજ જામીનદાર પર બંધનકર્તા

રહેશે. આનું કારણ એ છે કે અન્યથા, ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૩૩ હેઠળ, જામીનદારની સંમતિ વિના કોર્પોરેટ દેવાદાર પરના દેવામાં કરવામાં આવેલો કોઈપણ ફેરફાર જામીનદારને ચૂકવણીમાંથી મુક્ત કરશે. કલમ ૩૧(૧), વાસ્તવમાં, એ સ્પષ્ટ કરે છે કે જામીનદાર ચૂકવણીમાંથી છટકી શકતો નથી કારણ કે જે રિઝોલ્યુશન પ્લાન મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં આવા જામીનદાર દ્વારા કરવાની થતી ચૂકવણી અંગેની જોગવાઈઓનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે. કદાચ આ જ કારણ છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત નિયમો અને વિનિયમ ૩૬(૨) ના ફોર્મ ૬ ના પરિશિષ્ટ VI(e) માં, કોર્પોરેટ દેવાદારના દેવાના સંબંધમાં આપવામાં આવેલી વ્યક્તિગત ગેરંટી અંગેની માહિતીની જરૂર પડે છે. પ્રતિવાદીઓના વલણને ટેકો આપવાથી દૂર, એ સ્પષ્ટ છે કે વાસ્તવિકતામાં, કલમ ૩૧ એ વ્યક્તિગત જામીનદારે તેને બચાવવા માટે કોઈ મોરેટોરિયમ લાગુ થયા વિના બાકી દેવાની ચૂકવણી કરવી પડશે તેની તરફેણમાં વધુ એક પરિબળ છે.

૨૩. અમારો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે જ્યારે કલમ ૧૪ સાથે સરખામણી કરવામાં આવે ત્યારે કલમ ૮૬ અને ૧૦૧ દર્શાવેલ કે કલમ ૧૪ વ્યક્તિગત જામીનદારને સંભવિત રીતે લાગુ પડી શકે નહીં. જ્યારે ભાગ III હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે બાકી રહેલા કોઈપણ દેવાના સંબંધમાં વચગાળાનું મોરેટોરિયમ અથવા મોરેટોરિયમ લાગુ થાય છે. પ્રથમ અને

સર્વોપરી, આ એક અલગ મોરેટોરિયમ છે, જે વ્યક્તિગત જામીનદારોના કિસ્સામાં અલગથી લાગુ પડે છે કે જેમની સામે ભાગ III હેઠળ ઇન્સોલ્વન્સી રિઝોલ્યુશન પ્રોસેસ શરૂ થઈ શકે છે. બીજું, આ કલમો હેઠળ મોરેટોરિયમનું રક્ષણ કલમ ૧૪ કરતાં ઘણું વધારે છે કારણ કે દેવાના સંબંધમાં પિવિંડગ કાનૂની કાર્યવાહી સ્થગિત થાય છે, દેવાદારના સંબંધમાં નહીં. કલમ ૧૪ અને ૧૦૧ વચ્ચેની ભાષાનો તફાવત એક કારણસર છે. કલમ ૧૪ માત્ર કોર્પોરેટ દેવાદારો દ્વારા બાકી દેવાનો સંદર્ભ આપે છે, જેઓ મર્યાદિત જવાબદારી વાળી કંપનીઓ છે, અને એ સ્પષ્ટ છે કે મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, કંપનીઓના સંચાલનમાં હોય તેવા ડિરેક્ટરો દ્વારા વ્યક્તિગત ગેરંટી આપવામાં આવે છે. કોડનો હેતુ આવા જામીનદારોને સમગ્ર બાકી દેવાની ચૂકવણી કરવાની સ્વતંત્ર અને સહ-વ્યાપક જવાબદારીમાંથી છટકવા દેવાનો નથી, તેથી જ કલમ ૧૪ તેમને લાગુ કરવામાં આવતી નથી. જો કે, જ્યાં સુધી ફર્મ્સ અને વ્યક્તિઓનો સંબંધ છે, અપરિમિત જવાબદારી ધરાવતી વ્યક્તિઓ દ્વારા વ્યક્તિગત દેવાના સંબંધમાં ગેરંટી આપવામાં આવે છે. અને આવા જામીનદારો દેવાદાર માટે સંપૂર્ણપણે અજાણ્યા હોઈ શકે છે – ઘણીવાર તે કોઈ અંગત મિત્ર હોઈ શકે છે. આ કારણસર કલમ ૧૦૧ માં ઉલ્લેખિત મોરેટોરિયમ આવી વ્યક્તિઓને આવરી લેશે, કારણ કે આપું મોરેટોરિયમ દેવાના સંબંધમાં છે, દેવાદારના સંબંધમાં નહીં. આપણે ઉમેરવાની ઉતાવળ કરવી જોઈએ કે કલમ ૧૪ અને કલમ ૯૬ તથા ૧૦૧

વચ્ચેની ભાષાના તફાવતને નોંધવા માટે આપણી પાસે અવકાશ છે, ભલે કલમ ૯૬ અને ૧૦૧ હજુ સુધી અમલમાં મૂકવામાં આવી ન હોય. આનું કારણ, સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. માર અપ્રાએમ કુરિ કો. લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૧૨) ૭ SCC ૧૦૬ માં ઠરાવ્યા મુજબ, એ છે કે ધારાસભા દ્વારા 'બનાવવામાં આવેલો' કાયદો એ કાયદાના પુસ્તક પરનો કાયદો છે ભલે તે અમલમાં ન આવ્યો હોય. સદર ચુકાદામાં જણાવાયું છે:

"૭૯. અનુચ્છેદ ૨૫૪(૨) નું પ્રાવિધાન જોગવાઈ કરે છે કે રાષ્ટ્રપતિની સંમતિથી રાજ્ય ધારાસભા દ્વારા બનાવવામાં આવેલો કાયદો સંસદને તે જ બાબત સંબંધિત કોઈપણ સમયે કાયદો બનાવવાથી રોકશે નહીં, જેમાં રાજ્ય ધારાસભા દ્વારા આ રીતે બનાવવામાં આવેલા કાયદામાં ઉમેરો કરવાનો, સુધારો કરવાનો, ફેરફાર કરવાનો અથવા રદ કરવાનો કાયદો સામેલ છે. આમ, સંસદે રાષ્ટ્રપતિની સંમતિથી રાજ્ય ધારાસભા દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કાયદાના અમલમાં આવવાની રાહ જોવાની જરૂર નથી કારણ કે તે મંજૂર થયેલા રાજ્યના કાયદાને રદ કરી શકે છે, તેમાં સુધારો કરી શકે છે, ફેરફાર કરી શકે છે અથવા ઉમેરો કરી શકે છે. રાજ્યના ક્ષેત્રાધિકારમાં, સમવર્તી સૂચિમાં અગાઉના સંસદીય અધિનિયમને બાજુ પર રાખીને, રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ મેળવનાર કોઈપણ રાજ્યના કાયદાને સંસદ દ્વારા અમલમાં આવે તે પહેલાં રદ કરવા, સુધારવા અથવા ફેરફાર કરવા પર રોક

લગાવવાનું આપણને કોઈ વાજબી કારણ જણાતું નથી. સંસદ આવા રાજ્યના કાયદાને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા સંમતિ આપતાની સાથે જ રદ કરી શકે છે, સુધારી શકે છે અથવા ફેરફાર કરી શકે છે અને તેણે તે સંમતિ પ્રાપ્ત રાજ્યનો કાયદો અમલમાં આવે ત્યાં સુધી રાહ જોવાની જરૂર નથી. આ દ્રષ્ટિકોણને આ અદાલતના તુલસી [AIR 1964 SC 1284 : (1964) 3 SCR 461] ના ચુકાદામાંથી ટેકો મળે છે.

૮૦. છેલ્લે, અનુચ્છેદ ૧૩(૩)(b) અને અનુચ્છેદ ૩૭૨(૩) સ્પષ્ટીકરણ I માં "અમલમાં હોય તેવા કાયદા" અને અનુચ્છેદ ૩૬૬(૧૦) માં "હાલના કાયદા" વ્યાખ્યાઓ દર્શાવે છે કે અમલમાં હોય તેવા કાયદાઓમાં બંધારણના પ્રારંભ પહેલાં ધારાસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા અથવા બનાવવામાં આવેલા અને રદ ન કરાયેલા કાયદાઓનો સમાવેશ થાય છે, ભલે આવો કોઈપણ કાયદો અમલમાં ન હોય. આમ, અનુચ્છેદ ૧૩(૩) (b) અને અનુચ્છેદ ૩૭૨(૩) સ્પષ્ટીકરણ I માં "અમલમાં હોય તેવા કાયદા" પદસમૂહની વ્યાખ્યા અને અનુચ્છેદ ૩૬૬(૧૦) માં "હાલના કાયદા" પદસમૂહની વ્યાખ્યા કેરળ રાજ્યની એ દલીલને ફગાવી દે છે કે અનુચ્છેદ ૨૫૪ ના હેતુઓ માટે કાયદો ત્યાં સુધી બનાવવામાં આવ્યો નથી ગણાય જ્યાં સુધી તે અમલમાં ન મુકાય. "હાલના કાયદા" શબ્દપ્રયોગ અનુચ્છેદ ૨૫૪ માં સ્થાન ધરાવે છે. એડવર્ડ મિલ્સ કો. લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ

ઓફ અજમેર [AIR 1955 SC 25] માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે "હાલના કાયદા" અને "અમલમાં હોય તેવા કાયદા" વચ્ચે કોઈ તફાવત નથી.

૮૧. અહીં વર્ણવેલ કસોટીઓને લાગુ કરીને, અમે ઠરાવીએ છીએ કે કેરળ ચિટીઝ એક્ટ, ૧૯૭૫ એ ૧૯-૮-૧૯૮૨ ના રોજ ચિટ ફંડ્સ એક્ટ, ૧૯૮૨ બનતાની સાથે જ [જ્યારે તેને રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ મળી અને તે ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં પ્રકાશિત થયો] શૂન્ય (void) બની ગયો હતો, કારણ કે કેન્દ્રીય ૧૯૮૨ નો અધિનિયમ ચિટ્સના સંચાલનના સંબંધમાં સમગ્ર ક્ષેત્રને આવરી લેવાનો ઇરાદો ધરાવતો હતો અને વધુમાં સ્ટેટ ફાઇનાન્સ એક્ટ ૭ ઓફ ૨૦૦૨, જેણે રાજ્યના ૧૯૭૫ ના અધિનિયમમાં કલમ ૪(૧)(a) દાખલ કરી હતી, તે શૂન્ય હતો કારણ કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫૪(૧) માં વિચાર્યા મુજબ (કેન્દ્રીય) ચિટ ફંડ્સ એક્ટ, ૧૯૮૨ એ સમગ્ર ક્ષેત્રને આવરી લીધા પછી, અનુચ્છેદ ૨૫૪(૨) સિવાય સદર ફાઇનાન્સ એક્ટ ૭ ઓફ ૨૦૦૨ ને ઘડી કાઢવાની રાજ્ય ધારાસભાની સત્તા છીનવાઈ ગઈ હતી."

૩૭. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૧૪ વ્યક્તિગત જામીનદારને લાગુ પડતી નથી. ૨૦૧૬ નો કોડ વ્યક્તિગત જામીનદારોને તેમની જવાબદારીમાંથી છટકવા દેતો નથી. જ્યારે ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજી નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે પછી લેવાયેલા

પગલાં કાયદામાંથી ફલિત થાય છે. ૨૦૧૬ ના કોડની કલમ ૭ હેઠળની અરજી મંજૂર થયા પછી તેના બે અંતિમ બિંદુઓ, ૧૮૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૩૩ હેઠળ જામીનદારની મુક્તિ સમાન ગણાય તે રીતે મુખ્ય દેવાદાર અને લેણદાર વચ્ચેના કરારની શરતોમાં જામીનદારની સંમતિ વિના થયેલા કોઈ ફેરફારમાં પરિણમતા નથી."

૭૮ આમ, લલિત કુમાર જૈન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપણી સમજ મુજબ સ્થાપિત થયેલ સિદ્ધાંત એ છે કે, અસૈરિછક/અનૈરિછક પ્રક્રિયા દ્વારા મુખ્ય દેવાદાર તેની લેણદાર પ્રત્યેની દેવાની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થાય તો પણ, તે જામીનદારને તેના સ્વતંત્ર કરારમાંથી ઉદ્ભવતી જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરશે નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી અને IBC ની કલમ ૩૧ દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી અંતિમતા, પોતે જ (per se) જામીનદારની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ તરીકે કામ કરશે નહીં; તેનું સ્વરૂપ અને વ્યાપ પોતે ગેરંટીની શરતો પર આધાર રાખશે. જો કે, શ્રી ઠાકોર અને શ્રી જોશીના જણાવ્યા મુજબ, લલિત કુમાર જૈન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત પાસે દેવાના સોંપણીની અસર પર વિચાર કરવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો.

▮ હચિન્સ વિ. ડીઓવિલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પીટીવાય લિમિટેડ (ઉપરોક્ત):

૭૯. અમારા ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં, અમે હચિન્સ (ઉપરોક્ત) ના કેસનો સંદર્ભ આપ્યો છે. આ નિર્ણય ઓસ્ટ્રેલિયાની હાઇકોર્ટની ફુલ બેંચનો છે. ચુકાદામાં નોંધ્યા મુજબની હકીકતો આ પ્રમાણે છે:

"જુલાઈ ૧૯૭૭ માં, ધ કેનબ્રાઈટ કોર્પોરેશન પીટીવાય લિમિટેડ ("કેનબ્રાઈટ") નામના પ્રોપ્રાયટરી એકમ, જેના હચિન્સ એક ડિરેક્ટર હતા, તેણે જનરલ કેડિટ્સ લિમિટેડ ("જનરલ કેડિટ્સ") પાસેથી નાણાં ઉછીના લેવા સંમતિ દર્શાવી. લોનની પરત ચુકવણી અને વ્યાજની ચુકવણી માટે જામીનગીરી તરીકે, કેનબ્રાઈટ જનરલ કેડિટ્સની તરફેણમાં તેની મિલકતો પર ફ્લોટિંગ ચાર્જ ધરાવતું પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચર ("પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચર") રજૂ કર્યું, જ્યારે હચિન્સ દ્વારા ગેરંટી અને ક્ષતિપૂર્તિનો દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવ્યો, જેના દ્વારા અન્ય બાબતોની સાથે તેમણે કેનબ્રાઈટ દ્વારા જનરલ કેડિટ્સને કોઈપણ ખાતે બાકી રહેલી અથવા ભવિષ્યમાં બાકી નીકળતી કોઈપણ રકમની ચુકવણીની ગેરંટી આપી. લગભગ બાર મહિના પછી, જનરલ કેડિટ્સે કેનબ્રાઈટને વધારાના નાણાં ધીર્યા અને વધુ જામીનગીરી તરીકે, હચિન્સ દ્વારા એવું મોર્ટગેજ ("રિયલ પ્રોપર્ટી મોર્ટગેજ") કરવામાં આવ્યું જે વર્તમાન કેસના કેન્દ્રમાં છે. તે મોર્ટગેજ જનરલ કેડિટ્સની તરફેણમાં હતું. તેણે જુલાઈ ૧૯૭૭ માં હચિન્સ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી ગેરંટી અને ક્ષતિપૂર્તિ હેઠળ બાકી નીકળતી તમામ રકમો સહિત "કોઈપણ

ખાતે ગેરંટીદાર (હચિન્સ) હાલમાં અથવા ભવિષ્યમાં મોર્ટગેજદાર પ્રત્યે દેવાદાર કે જવાબદાર હોય તેવી તમામ રકમો" ની ચુકવણીની જામીનગીરી રૂપે તે જમીન મોર્ટગેજ કરી હતી. ઓક્ટોબર ૧૯૭૯ માં, કેનબ્રાઈટ હેલ્વેટિક ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન પીટીવાય લિમિટેડ ("હેલ્વેટિક") ની તરફેણમાં બીજા ક્રમનું મોર્ટગેજ ડિબેંચર ડીડ ("બીજું મોર્ટગેજ ડિબેંચર") રજૂ કર્યું, જેમાં હેલ્વેટિક પાસેથી ભૂતકાળ અને ભવિષ્યના ધિરાણ અંગેના તેના દેવાની જામીનગીરી રૂપે તેની મિલકતો પર ફ્લોટિંગ ચાર્જ દર્શાવવામાં આવ્યો હતો.

ફેબ્રુઆરી ૧૯૮૨ સુધીમાં કેનબ્રાઈટ નાદાર થઈ ગઈ હતી. ૫ માર્ચ ૧૯૮૨ ના રોજ, જનરલ ક્રેડિટ્સે પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ કેનબ્રાઈટની મિલકતો અને વ્યવસાયના રિસીવર અને મેનેજર તરીકે શ્રી હોજસન અને શ્રી જુડસનની નિમણૂક કરી. તે તારીખ સુધીમાં, કેનબ્રાઈટ વતી પાછળથી તૈયાર કરાયેલા અને હચિન્સ દ્વારા ડિરેક્ટર તરીકે પ્રમાણિત કરાયેલા પરિસ્થિતિના નિવેદન અનુસાર, કેનબ્રાઈટ પાસે અંદાજે \$૧.૫ મિલિયનની ઉપજી શકે તેવી મિલકતો, અંદાજે \$૦.૪૩ મિલિયનના પૂર્વાધિકારી લેણદારો અને \$૩ મિલિયનથી વધુની સુરક્ષિત જવાબદારીઓ હતી, જેમાં જનરલ ક્રેડિટ્સને (પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ) આપવાના થતા અંદાજે \$૦.૮૯ મિલિયન અને હેલ્વેટિકને (બીજા મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ) આપવાના થતા અંદાજે \$૨.૧૪ મિલિયનનો સમાવેશ થતો હતો. જો

કેનબ્રાઈટની મિલકતોનો ઉપયોગ પૂર્વાધિકારી અને સુરક્ષિત લેણદારો પ્રત્યેની તેની જવાબદારી ચૂકવવા માટે તેમના દાવાની અગ્રતા અનુસાર કરવામાં આવ્યો હોત, તો તે આંકડાઓ મુજબ, જનરલ ક્રેડિટ્સ પ્રત્યેનું કેનબ્રાઈટનું દેવું સમાપ્ત થઈ ગયું હોત અને હચિન્સ પર તેમણે જનરલ ક્રેડિટ્સની તરફેણમાં આપેલી ગેરંટી અને મોર્ટગેજ હેઠળ કોઈ જવાબદારી ન રહી હોત. અથવા તો, જો જનરલ ક્રેડિટ્સે તેમની ગેરંટીની શરતો અનુસાર હચિન્સ પાસેથી કેનબ્રાઈટનું દેવું વસૂલ કર્યું હોત, તો હચિન્સ (ગેરંટીની કલમ ૨ ની અસર અંગેની દલીલને આધીન, જેને આગળ ધપાવવી અમોને અનાવશ્યક લાગે છે) ને પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ કેનબ્રાઈટ સામે જનરલ ક્રેડિટ્સના અધિકારો પ્રાપ્ત થત અને તે આંકડાઓ મુજબ, જામીનદાર તરીકે તેમણે ચૂકવવી પડેલી રકમનું સંપૂર્ણ પુનઃચુકવણું મેળવી શક્યા હોત. તે સંબંધમાં, એ નોંધવું યોગ્ય છે કે હચિન્સ કેનબ્રાઈટ દ્વારા જનરલ ક્રેડિટ્સને ચૂકવવાપાત્ર નાણાંની તેમની ગેરંટીમાંથી ઉદ્ભવતી જવાબદારી સિવાય અન્ય કોઈ સંબંધિત જવાબદારી હેઠળ હતા એવો કોઈ સંકેત જણાયો નહોતો. ૧૨ માર્ચ ૧૯૮૨ ના રોજ, હેલ્વેટિકે બીજા મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ કેનબ્રાઈટની મિલકતો અને વ્યવસાયના રિસીવર અને મેનેજર તરીકે શ્રી દુલહંટીની નિમણૂક કરી. ૧૬ માર્ચ ૧૯૮૨ ના રોજની માંગણી નોટિસ દ્વારા, જનરલ ક્રેડિટ્સે હચિન્સ પાસે "(રિયલ પ્રોપર્ટી) મોર્ટગેજના 'મુખ્ય સરવાળા' ની વ્યાખ્યામાં આવતી તમામ રકમો" ની ચુકવણીની માંગ કરી.

આ નોટિસમાં હચિન્સ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર હોવાનો આક્ષેપ કરાયેલી ચોક્કસ રકમનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નહોતો.

૬ એપ્રિલ ૧૯૮૨ ના રોજ, જનરલ કેડિટ્સે \$૯૨૭,૫૮૦.૩૫ ની દર્શાવેલ કિંમત બદલ કેનબ્રાઈટ દ્વારા તેને ચૂકવવાપાત્ર નાણાં અને પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચરમાં તેનો "તમામ અધિકાર, ટાઈટલ અને હિત" હેલ્વેટિકને સોંપી દીધા. આ સમગ્ર વ્યવહારના ભાગરૂપે, જનરલ કેડિટ્સે તે જ કિંમત બદલ પરંતુ "ટ્રાન્સફર ઓફ મોર્ટગેજ" ના એક અલગ (અને પાછળથી નોંધાયેલા) દસ્તાવેજ દ્વારા, હચિન્સ દ્વારા જામીનદાર તરીકેની તેમની જવાબદારીની જામીનગીરી રૂપે તેને આપવામાં આવેલા રિયલ પ્રોપર્ટી મોર્ટગેજના રજિસ્ટર્ડ માલિક તરીકેની પોતાની તમામ સ્ટેટ અને હિત હેલ્વેટિકને ટ્રાન્સફર કરી દીધા. તે જ દિવસે, જનરલ કેડિટ્સ દ્વારા નિમાયેલા રિસીવરો અને મેનેજરો નિવૃત્ત થયા અને શ્રી દુલહંટીની પ્રથમ અને બીજા બંને મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ રિસીવર અને મેનેજર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી."

૮૦. ઓસ્ટ્રેલિયાની હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો નીચે મુજબ છે:

"જનરલ કેડિટ્સ દ્વારા હેલ્વેટિકને હચિન્સની ગેરંટી અને સહાયક મોર્ટગેજ સહિતનું મુખ્ય દેવું અને જામીનગીરીઓ સોંપવાનો સમગ્ર વ્યવહાર સામાન્ય સિદ્ધાંતના મુદ્દા તરીકે કોઈ મુશ્કેલી ઊભી કરતો નથી. તેની અસર એ થઈ કે

હેલ્વેટિક જનરલ ક્રેડિટ્સના સ્થાને લેણદાર તરીકે આવી ગઈ. કેનબ્રાઈટ મુખ્ય દેવાદાર તરીકે જવાબદાર રહી; હચિન્સ એક એવા જામીનદાર તરીકે જવાબદાર રહ્યા કે જેમની પાસે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ચૂકવણીમાં ડિફોલ્ટ થયા પછી નાણાંની માંગણી કરવામાં આવી હતી (સરખામણી કરો: વ્હીટલી વિ. બાસ્ટો, પૃષ્ઠ ૨૭૯ પર (ER નું પૃષ્ઠ ૧૦૯)). જ્યાં સામાન્ય સિદ્ધાંતમાં મુશ્કેલી ઊભી થાય છે તે એ સૂચનમાં છે કે જામીનદાર તરીકે હચિન્સની જવાબદારીનો લાભ અને તેને સુરક્ષિત કરતું રિયલ પ્રોપર્ટી મોર્ટેગેજ માત્ર ડીઓવિલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હતા, જેના પરિણામે કેનબ્રાઈટ હેલ્વેટિક પ્રત્યે મુખ્ય દેવાદાર તરીકે જવાબદાર રહી. અમે દલીલ સમજી શક્યા તે મુજબ, એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે, આવા વ્યવહાર દ્વારા, જામીનદાર તરીકે હચિન્સની જવાબદારીને તે લેણદાર કરતાં અલગ લેણદાર પ્રત્યેની એક સ્વતંત્ર જવાબદારીમાં રૂપાંતરિત કરી શકાય છે જેને મુખ્ય દેવું ચૂકવવાનું બાકી હતું. આ સૂચન એ મૂળભૂત સિદ્ધાંત સાથે બંધબેસતું નથી કે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ડિફોલ્ટ થવા પર જામીનદાર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર દેવું એ જ દેવું રહે છે જે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર હોય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, મૂળભૂત સિદ્ધાંતની બાબત તરીકે, ગેરંટીવાળા દેવાનો લાભ જાળવી રાખીને ગેરંટી અથવા તેની જામીનગીરીના લાભને સોંપવો (તફાવત: સુરક્ષિત મિલકત) અને તે દ્વારા એક જ લેણદાર પ્રત્યે મુખ્ય દેવાદાર અને જામીનદાર બંને દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર એક દેવાને બે દેવામાં રૂપાંતરિત કરવું

અશક્ય જણાય છે – જેમાંથી એક મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા લેણદારને ચૂકવવાનું  
હોય અને બીજું જામીનદાર દ્વારા સોંપણી મેળવનારને ચૂકવવાનું હોય. જો  
એવું ન હોય, તો પરિસ્થિતિ એ થશે કે, ગેરંટીના લાભ અને જામીનદારની  
જામીનગીરીને સોંપીને તેમજ મુખ્ય દેવાદારના દેવાના લાભ અને મુખ્ય  
દેવાદારની જામીનગીરીને જાળવી રાખીને, લેણદાર જામીનદારની  
જવાબદારીને મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારીથી અસરકારક રીતે અલગ કરી  
શકે છે અને જામીનદાર તરીકેના તેના સ્થાન પરથી ઉદ્ભવતા અધિકારો  
(જેમાં ઉપલબ્ધ હોય ત્યાં તેના સબ્રોગેશનના અધિકારો પણ સામેલ છે) થી  
જામીનદારને વંચિત કરી શકે છે. તે સંબંધમાં, ગેરંટીવાળા દેવાનો લાભ  
જાળવી રાખીને જામીનદારના દેવાની કથિત સોંપણીનો કેસ, એક શરતને  
આધીન, ઇન્ટરનેશનલ લીકિંગ કોર્પ. લિમિટેડ વિ. આઈકેન (૧૯૬૭) ૨  
NSWR ૪૨૭, પૃષ્ઠ ૪૩૯ પર જેકોબ્સ જે.એ. દ્વારા સંદર્ભિત કેસને સમકક્ષ  
છે:

"જો દેવું સોંપવામાં આવે પરંતુ ગેરંટી સોંપવામાં ન આવે તો ગેરંટી હેઠળ  
વસૂલાત કરવાનો મૂળ લેણદારનો અધિકાર જ્યાં સુધી દેવું સોંપાયેલું રહે ત્યાં  
સુધી ઓછામાં ઓછો સ્થગિત રહેવો જોઈએ. એક જ દેવાની રકમ વસૂલ  
કરવા માટે બે વ્યક્તિઓ હકદાર હોઈ શકે નહીં – એક મુખ્ય દેવાદાર  
પાસેથી, અને જ્યાં સુધી મુખ્ય દેવાદાર ડિફોલ્ટમાં હોય, ત્યાં સુધી બીજી

જામીનદાર પાસેથી. ધારી લો કે એવું નથી અને ધારો કે મૂળ લેણદાર, જેણે મુખ્ય દેવું સોંપ્યું છે, તે દર્શાવી શકે છે કે તે મુદતવિતી થઈ ગયું હતું અને તેના પર તે જામીનદાર પર દાવો કરે છે. ધારો કે જામીનદારે ચૂકવણી કરી દીધી. પછી, સોંપણી મેળવનાર મુખ્ય દેવાદાર પર દાવો કરે છે. તે સફળ થવા માટે હકદાર બનવો જ જોઈએ સિવાય કે તે વિશિષ્ટ કેસમાં એસ્ટોપલ (estoppel) ની કોઈ વિશેષ પરિસ્થિતિઓ હોય, જે પરિબળને હું એક તરફ રાખું છું. નિરપેક્ષ સોંપણી (absolute assignment) હેઠળ સોંપણી મેળવનારને દેવાદાર પાસેથી વસૂલ કરવાનો તેનો અધિકાર છીનવી શકાય નહીં કારણ કે અસાધનર (મૂળ લેણદાર) એ જામીનદાર પાસેથી વસૂલાત કરી લીધી હતી."

શરત એ છે કે સરખામણી (અને કાનૂની પરિણામો) ઓછી સ્પષ્ટ હશે જો, દેવાની સોંપણી પરંતુ ગેરંટીના લાભની કથિત જાળવણીના કેસમાં (જેનો જેકોબ્સ જે.એ. એ ઉલ્લેખ કર્યો હતો), મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ડિફોલ્ટ થાય તો દેવાની સોંપણી મેળવનાર પાસે મૂળ લેણદાર સામે જવાનો અધિકાર હોય.

ડીઓવિલ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી નથી કે કેનબ્રાઈટની મુખ્ય દેવાદાર તરીકેની જવાબદારીથી સ્વતંત્ર રીતે રિયલ પ્રોપર્ટી મોર્ટગેજ

અને તેના હેઠળ હચિન્સની જવાબદારીના લાભને સોંપી શકાય તેવા સૂચનમાં સમાવિષ્ટ સૈદ્ધાંતિક મુશ્કેલીઓ કેવળ કાલ્પનિક હતી, કારણ કે મોર્ટગેજના ટ્રાન્સફર માટે ડીઓવિલ દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ અવેજને મૂળરૂપે કેનબ્રાઈટ દ્વારા જનરલ કેડિટ્સને ચૂકવવાપાત્ર મુખ્ય દેવાને ચૂકવી દેવા માટે વાપરવામાં આવ્યો હતો તેમ ગણવો જોઈએ. આવી દલીલ માટેનો હકીકતલક્ષી આધાર પુરાવામાં પણ મળતો નથી. વધુમાં, આવી દલીલ વધારાની મુશ્કેલીઓનો સામનો કરશે. તેમાં મોર્ટગેજના દસ્તાવેજના ટ્રાન્સફરને તેમાં સમાવિષ્ટ જામીનગીરીના અમલ સમાન ગણવું પડે અને એવો અનોખો પ્રસ્તાવ મૂકવો પડે કે મુખ્ય દેવાની ચુકવણી દ્વારા મુક્તિ પછી પણ જામીનદાર તરીકે હચિન્સની જવાબદારી ટકી શકે.

એ બની શકે કે જો ટ્રાયલ વખતે હકીકતોની તપાસ કરવામાં આવે, અને યોગ્ય નિષ્કર્ષ એ નીકળે કે હેલ્વેટિક દ્વારા ડીઓવિલને મુખ્ય દેવા અને પ્રથમ મોર્ટગેજ ડિબેંચરના લાભનું ન્યાયસંગત ટ્રાન્સફર થયું હતું, તો સૈદ્ધાંતિક મુશ્કેલીઓ ટાળી શકાયા હોત. જો એવું સાબિત થાય અથવા જો તે મુશ્કેલીઓ અન્યથા પાર કરવામાં આવે, તો પણ ઓછામાં ઓછી એક વધુ બાબત બાકી રહેશે જેની તપાસ કરાવવા હચિન્સ ટ્રાયલ વખતે હકદાર છે. જો રિસીવરે, હેલ્વેટિક અને પોતાની વચ્ચેની વ્યવસ્થા દ્વારા, અગાઉની જામીનગીરી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર નાણાંની ચુકવણીના બદલે બીજા મોર્ટગેજ

ડિબેંચર હેઠળના દેવાની ચુકવણી માટે રિસીવર તરીકે તેના હાથમાં આવેલા નાણાંનો ઉપયોગ કર્યો હોય, તો પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ, હચિન્સના દાવો કર્યા મુજબ એવો નિષ્કર્ષ કાઢવાના આધારો હોવાનું જણાશે કે હેલ્વેટિક અને રિસીવરે પ્રથમ મોર્ટગેજ સિક્યુરિટીના લાભ માટેના હચિન્સના સબ્રોગેશનના અધિકારોને નષ્ટ અને નિર્રથક બનાવીને બીજા મોર્ટગેજ ડિબેંચર હેઠળ હેલ્વેટિકની સ્થિતિ મજબૂત કરવાના હેતુથી આવું કાર્ય કર્યું છે. જો આવો નિષ્કર્ષ વાજબી જણાય અને સંભવિત વચગાળાના પ્રશ્નો (દા.ત. નોટિસ, એસ્ટોપલ અથવા ચોક્કસ કરારની શરતોની અસર) ને આધીન રહીને, એ અંગે ગંભીર મુદ્દો ઉપસ્થિત થશે કે શું એવી સક્રિય મિલીભગત (active connivance) થઈ હતી જે હચિન્સને જામીનદાર તરીકેની તેની જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત થવા માટે અથવા, ઓછામાં ઓછું, ગેરંટી અને તેથી મોર્ટગેજ હેઠળની તેની જવાબદારીને તે રકમથી ઘટાડવા માટે હકદાર બનાવે જે રકમ સામાન્ય રીતે પ્રથમ મોર્ટગેજ સિક્યુરિટી હેઠળ કેનબ્રાઈટના દેવાને ચૂકવવા માટે વાપરવામાં આવી હોત પરંતુ વાસ્તવમાં વપરાઈ નહોતી (સરખામણી કરો, દા.ત., ઓ'ડે વિ. કોમર્શિયલ બેંક ઓફ ઓસ્ટ્રેલિયા લિમિટેડ (૧૯૩૩) ૫૦ CLR ૨૦૦, પૃષ્ઠ ૨૨૩-૨૨૪)."

૮૧. આ ચુકાદાના પેરા - ૨૧ માં ઉપર નોંધ્યા મુજબ, હચિન્સ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણય પર આધાર રાખીને રિટ અરજદારો વતી રજૂ કરવામાં આવેલી સબમિશન એ છે કે ગેરંટર તરીકેની જવાબદારીને તે લેણદાર કરતાં

અલગ લેણદાર પ્રત્યેની સ્વતંત્ર જવાબદારીમાં રૂપાંતરિત કરી શકાય નહીં જેને ગેરંટીવાળું દેવું ચૂકવવાનું બાકી હતું. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બેંકો પાસે ESIL પાસેથી વસૂલવાપાત્ર કોઈ બાકી લેણું નથી, જે કોઈ સમાધાનના કારણે નહીં પરંતુ લોન એસેટ AMIL ને ટ્રાન્સફર થવાના કારણે છે. જ્યારે લોન એસેટ બેંકના ચોપડામાં અસ્તિત્વ ધરાવતી જ નથી, ત્યારે લોન એસેટનો કોઈ પણ હિસ્સો બેંકો દ્વારા કોઈની પણ પાસેથી એટલે કે ESIL અથવા તેના ગેરંટરો પાસેથી વસૂલ કરી શકાય નહીં.

હચિન્સ (ઉપરોક્ત) માં આપેલા સિદ્ધાંતની ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા બારીકાઈથી તપાસ કરવામાં આવશે.

#### ▯ રિઝોલ્યુશન પ્લાનની શરતો:

૮૨. હવે, અમે અમારી કવાયતનો અંતિમ ભાગ હાથ ધરીએ છીએ જેમાં મંજૂર થયેલા રિઝોલ્યુશન પ્લાનની કેટલીક સંબંધિત કલમો/જોગવાઈઓ પર નજર નાખીએ છીએ:

"I. અગાઉથી રોકડ વસૂલાત

૧. સિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સ

અસરકારક તારીખે અગાઉથી આપવાની રકમ તરીકે INR ૪૨,૦૦૦ કરોડની ચૂકવણી કરવામાં આવશે જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

▯ INR ૩૯,૫૦૦ કરોડ; અને

▯ સુધારેલી RFP અનુસાર 'ગેરંટીડ વર્કિંગ કેપિટલ એડજસ્ટમેન્ટ' પેટે INR ૨,૫૦૦ કરોડ.

અગાઉથી રોકડ વસૂલાતમાંથી INR ૨૦ કરોડની રકમ કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સના ખર્ચ પેટે કાનૂની ખર્ચ અને પ્રક્રિયા વિષયક સલાહકારી ખર્ચની ચૂકવણી માટે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાને ચૂકવવામાં આવશે. જેમાં કોર્પોરેટ દેવાદારની CIRP પ્રક્રિયામાંથી ઉદ્ભવતા ભૂતકાળના અને ભવિષ્યના ખર્ચાઓનો સમાવેશ થશે.

અગાઉથી રોકડ વસૂલાતની રકમમાંથી INR ૧૦ કરોડની રકમ રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલને કાનૂની ખર્ચ અને અન્ય શુલ્ક માટે ચૂકવવામાં આવશે જે કોર્પોરેટ દેવાદારની CIRP પ્રક્રિયાના સંબંધમાં થયો હોય અને CIRP ખર્ચ તરીકે ચૂકવવામાં આવ્યો ન હોય.

રિઝોલ્યુશન અરજદારે સંમતિ આપી છે કે રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નાણાકીય લેણદારોને ઓફર કરવામાં આવી રહેલું નાણાકીય પેકેજ સિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સને જે રીતે વહેંચવામાં આવશે તેનો નિર્ણય કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ કરશે. નાણાકીય લેણદારોને આવી તમામ ફાળવણીઓ તમામ

હિતધારકો પર બંધનકર્તા રહેશે. શંકા નિવારણ માટે, આવી ફાળવણી અસહમત નાણાકીય લેણદારો (જો કોઈ હોય તો) સહિત તમામ નાણાકીય લેણદારો પર બંધનકર્તા રહેશે.

સ્પષ્ટતા ખાતર, INR ૪૨,૦૦૦ કરોડ એ પ્રતિબદ્ધ રકમ છે ભલે વર્ડિંગ કેપિટલ એડજસ્ટમેન્ટની રકમ INR ૨,૫૦૦ કરોડથી ઓછી હોય.

અગાઉથી રોકડ વસૂલાતની રકમ પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખથી ૩૦ દિવસની અંદર આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર ચૂકવવામાં આવશે.

## **૨. અનસિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સ**

A. રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા અસરકારક તારીખે અનસિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સને અગાઉથી રકમ તરીકે INR ૧૭.૪ કરોડની ચુકવણી કરવામાં આવશે જેને અનસિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સ વચ્ચે પ્રમાણસર વિભાજિત કરવામાં આવશે.

B. રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા અનસિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સ (જેમના સ્વીકૃત દાવા INR ૧૦ લાખથી ઓછા છે) ને અસરકારક તારીખે અગાઉથી રકમ તરીકે INR ૩,૦૫૫,૭૩૮ ની ચુકવણી કરવામાં આવશે.

આવી રકમ સિક્યોર્ડ ફાઇનાન્શિયલ ક્રેડિટર્સને ઓફર કરાયેલી રકમ ઉપરાંત ચૂકવવામાં આવશે."

## "૪. દેવાની સંપાદન પ્રક્રિયા

કોર્પોરેટ દેવાદારની ૧૦૦% ઇક્વિટી માલિકી પ્રાપ્ત કરવાની સાથે જ, રિઝોલ્યુશન અરજદાર, કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સના સભ્યોને કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે કે તેના વતી જારી કરાયેલ કોર્પોરેટ ગેરંટી અને પર્સનલ ગેરંટી સિવાય, કોર્પોરેટ દેવાદાર પર નાણાકીય લેણદારોના બાકી નીકળતા દેવાને તેની અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે પ્રાપ્ત કરશે; અને નાણાકીય લેણદારો લોન અને સિક્યુરિટી દસ્તાવેજો હેઠળના અધિકારોની રિઝોલ્યુશન અરજદાર અને/અથવા તેની સાથે જોડાયેલી વ્યક્તિઓ, અને/અથવા રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નિયુક્ત બેંકો કે નાણાકીય સંસ્થાઓની તરફેણમાં સોંપણી કરશે, અને તમામ જવાબદાર પક્ષકારો પાસે આવી સોંપણીનો સ્વીકાર કરાવશે.

કોર્પોરેટ દેવાદારના વિદેશી વ્યાપારી ધિરાણોને, તેની અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે, રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા આ સંબંધમાં નામાંકિત ઓફ્શોર એકમ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે.

રિઝોલ્યુશન અરજદાર અસરકારક તારીખે અગાઉથી રકમ તરીકે INR ૪૨,૦૦૦ કરોડની ચુકવણી કરીને સમગ્ર દેવાને, તેની તમામ અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે પ્રાપ્ત કરશે."

## "XII. સમાધાનની શરતો

## સામાન્ય

અહીં ગમે તે લખાયું હોય તેમ છતાં, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ પહેલાં કોર્પોરેટ દેવાદારના દાવાઓ, જવાબદારીઓ અને દાયિત્વોના સંબંધમાં રિઝોલ્યુશન અરજદાર અથવા કોર્પોરેટ દેવાદારની કુલ જવાબદારી ઉપર કલમ V માં ઉલ્લેખિત નાણાકીય લેણદારો અને ઓપરેશનલ લેણદારોને કરવાની થતી ચુકવણીઓથી વધશે નહીં. પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ પછી ઉદ્ભવી શકતા તમામ દાવાઓ જેમાં લાગુ કાયદા, કરાર, ન્યાયિક / અર્ધ-ન્યાયિક કાર્યવાહી હેઠળના દાવાઓ, વિવાદિત કે અવિવાદિત, નિશ્ચિત કે અન્યથા સમાવિષ્ટ છે જે પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ પહેલાંના સમયગાળા સાથે સંબંધિત છે, તે આ કલમ હેઠળ દર્શાવેલ જવાબદારીની મર્યાદાને આધીન રહેશે.

### નાણાકીય લેણદારો:

નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરીને અનુસરીને, પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદાર નીચેની શરતો સાથે સંમત થયા છે અને તેનો સ્વીકાર કર્યો છે તેમ માનવામાં આવશે:

□ આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર નાણાકીય લેણદારોને કરાચેલી ચુકવણીઓને અસરકારક તારીખ મુજબ પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદારના કોર્પોરેટ દેવાદાર પ્રત્યેના તમામ બાકી લેણાંની પૂર્ણ અને અંતિમ ચુકવણી

તરીકે ગણવામાં આવશે, અને પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદાર દ્વારા અથવા તેની તરફેણમાં કરાયેલા તમામ કરારો અને વ્યવસ્થાઓ, જેમાં લોન કરારો અને સિક્યુરિટી કરારો સામેલ છે પરંતુ તેના પૂરતું મર્યાદિત નથી (હાલના પ્રમોટર ગ્રુપ અથવા તેમની અનુરૂપ એફિલિએટ્સ દ્વારા કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવેલ કોર્પોરેટ કે પર્સનલ ગેરંટી સિવાય), તે (i) એવી સોંપણી અથવા નવનીકરણ અગાઉના સમયગાળા માટે નાણાકીય લેણદારો પાસે કોઈ અધિકારો બાકી કે પ્રાપ્ત ન રહે તે રીતે અસરકારક તારીખથી રિઝોલ્યુશન અરજદાર, અથવા રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નામાંકિત કોઈપણ વ્યક્તિને સોંપાયેલા / નવા કરારથી બદલાયેલા માનવામાં આવશે; અને (ii) કાયદાકીય રીતે સોંપણી કે નવનીકરણ માટે સક્ષમ ન હોય તે હદ સુધી – રદ થવા અગાઉના સમયગાળા માટે નાણાકીય લેણદારો પાસે કોઈ અધિકારો પ્રાપ્ત કે બાકી ન રહે તે રીતે અસરકારક તારીખથી રદ થયેલા ગણાશે.

▯ કોર્પોરેટ દેવાદારને પૂરી પાડવામાં આવેલી લોન અને નાણાકીય સહાયના સંબંધમાં; પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદાર, જે લાગુ પડતું હોય તે મુજબ:

એકિવિઝિશન સ્ટ્રક્ચર અનુસાર, અસરકારક તારીખથી, રિઝોલ્યુશન અરજદાર અને/અથવા તેની સાથે જોડાયેલી વ્યક્તિઓ, અને/અથવા આ સંબંધમાં રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નિયુક્ત બેંકો કે નાણાકીય સંસ્થાઓની તરફેણમાં આપાલી તમામ જમીનગીરીઓ (જેમાં કોર્પોરેટ

દેવાદારની મિલકતો પરના બોજા/અધિકાર, કોર્પોરેટ દેવાદારના શેરોનું ગીરો (કોર્પોરેટ ગેરંટી અને પર્સનલ ગેરંટી સિવાય) જે કોર્પોરેટ દેવાદાર સાથે કોઈપણ રીતે સંબંધિત હોય તેનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેના પૂરતું મર્યાદિત નથી) ની સોંપણી / નવનીકરણ કરશે:

(i) કોર્પોરેટ દેવાદારની મિલકતો પરના બોજા; અને (ii) કોર્પોરેટ દેવાદારના શેરોના ગીરોને મુક્ત કરવા, સોંપવા અથવા નવનીકરણ કરવા માટે અસરકારક તારીખથી ૫ (પાંચ) કામકાજના દિવસોની અંદર જરૂરી અથવા યોગ્ય જણાય તેવા પત્રો અને સંચાર જારી કરશે, અને અન્ય પગલાં લેશે: અને

ઈન્સોલ્વન્સી શરૂ થયાની તારીખથી અસરકારક તારીખ સુધી કોર્પોરેટ દેવાદાર પાસેથી ઉદ્ભવતા તમામ દાવાઓ અને લેણાં (વ્યાજ અને પેનલ્ટી, જો કોઈ હોય તો, તે સહિત) જતા કર્યા છે તેમ માનવામાં આવશે.

આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોય તેમ છતાં, સંબંધિત નાણાકીય લેણદારો અને રિઝોલ્યુશન અરજદાર કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે અને તેના વતી પૂરી પાડવામાં આવેલી આવી કોર્પોરેટ અને પર્સનલ ગેરંટીની સંબંધિત નાણાકીય લેણદારો દ્વારા સોંપણી અંગે પાછળથી પરસ્પર ચર્ચા કરી શકે છે.

▯ કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા તેની સબસિડિયરીઓ અને તૃતીય પક્ષો વતી જારી કરાયેલી કોઈપણ ગેરંટી હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ દાવાઓ, ઉપર

ચર્ચાએલી ગેરંટીઓ (એટલે કે કોર્પોરેટ દેવાદારના નાણાકીય લેણદારોની તરફેણમાં જારી કરાયેલી) સિવાય, નાણાકીય દેવું બનશે નહીં અને આવી તમામ ગેરંટીઓ પણ રિઝોલ્યુશન પ્લાનના ભાગરૂપે રદ થઈ જશે અને આવી ગેરંટીઓના લાભાર્થીઓ પાસેથી કાનૂની અમલ ન કરાયેલી ગેરંટીઓ સંબંધિત નાણાં મુખ્ય ઉધારકર્તા પાસેથી વસૂલ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવશે અને કોઈપણ ઘટ માટે, તેમની પાસે કોર્પોરેટ દેવાદાર અને/અથવા રિઝોલ્યુશન અરજદાર સામે કોઈ ઉપાય રહેશે નહીં. સંક્ષિપ્તતા ખાતર, આવા મુખ્ય ઉધારકર્તા પ્રત્યેની અંતર્ગત લોન પૂર્ણ વસૂલાતના અધિકાર સાથે ચાલુ રહેશે.

▯ કોર્પોરેટ દેવાદાર વતી આપવામાં આવેલી ગેરંટીઓ લાગુ થવાને કારણે અથવા તેના હેઠળ કરાયેલી ચુકવણીઓને કારણે જો કોર્પોરેટ દેવાદારે કોઈ રકમ ચૂકવવાની જરૂર પડે, તો નાણાકીય લેણદારો કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા આવી કોઈ ચુકવણી કર્યાના નેવું દિવસની મર્યાદામાં સંયુક્તપણે આવી રકમ કોર્પોરેટ દેવાદારને પરત કરશે. વધુમાં, જો નાણાકીય લેણદારો ઈચ્છે કે કોર્પોરેટ દેવાદાર વતી અપાયેલી ગેરંટી લાગુ થવાને કારણે કે તેના હેઠળ કરાયેલી ચુકવણીઓને કારણે કોર્પોરેટ દેવાદાર પરના કોઈપણ દાવાનો કોર્પોરેટ દેવાદાર વિરોધ કરે, તો નાણાકીય લેણદારો આવા દાવાનો વિરોધ કરવા માટેનો તમામ મુકદ્દમાનો ખર્ચ ભોગવશે."

**"રિઝોલ્યુશન પ્લાનની અન્ય શરતો**

## દાવાઓની સમાપ્તિ:

૧. લાગુ કાયદા હેઠળ કે અન્યથા કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોય તેમ છતાં, કોર્પોરેટ દેવાદારને લગતા દાવાઓ હવે પછી સેટ કર્યા મુજબ રદ, નિકાલ, શમિત અને સંતુષ્ટ થયેલા ગણાશે:

એ. આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન હેઠળની ચુકવણીઓ/સમાધાનો સિવાય, રિઝોલ્યુશન પ્રક્રિયા હેઠળ દાખલ કરાયેલા દાવાઓ સંબંધિત કોઈ અન્ય વ્યક્તિને અન્ય કોઈ ચુકવણી કે સમાધાન (કોઈપણ પ્રકારનું) કરવાનું રહેશે નહીં અને ઇન્સોલ્વન્સી શરૂ થયાની તારીખ મુજબ કોર્પોરેટ દેવાદાર સામેના તમામ દાવાઓ (શંકા નિવારણ માટે, નાંજૂર કરાયેલા દાવાની રકમ અને ચકાસણી પડતર રકમ સહિત) તેની સાથે સંબંધિત કોઈપણ કાર્યવાહી સહિત, જેમાં કોઈપણ સિક્યોર્ડ હિતના અમલ માટેની કાર્યવાહી સામેલ છે, તે પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે કાયમ માટે અખંડિત અને બિનશરતી રીતે શમિત, મુક્ત, નિકાલ પામેલા અને રદ થયેલા ગણાશે.

બી. આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં વિચારાયેલી ચુકવણીઓ એ કોર્પોરેટ દેવાદારનું સંપૂર્ણ અને અંતિમ પાલન હશે, અને ઇન્સોલ્વન્સી શરૂ થયાની તારીખ મુજબ કોર્પોરેટ દેવાદાર સામેના તમામ દાવાઓ (નાંજૂર કરાયેલા દાવાની રકમ અને ચકાસણી પડતર રકમ સહિત) અને કોઈપણ સિક્યોર્ડ હિતના અમલ માટેની કાર્યવાહી, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે કાયમ માટે અખંડિત અને બિનશરતી રીતે નિકાલ પામેલા અને રદ થયેલા ગણાશે.

સી. નીચેની કલમ (g) ને આધીન, કોર્પોરેટ દેવાદાર પક્ષકાર હોય તેવી કોઈપણ કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવતી પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ સુધીની કોર્પોરેટ દેવાદારની તમામ સંભવિત જવાબદારીઓ, આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં અન્યથા જણાવાયું ન હોય તો અને આવી કાર્યવાહીના અંતિમ પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વિના, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ પહેલાં કોઈપણ સમયે જો સંભવિત જવાબદારી ફળીભૂત થઈ હોત તો દાવો કરનાર દ્વારા વસૂલ કરી શકાઈ હોત તે રકમ સુધી અખંડિત અને બિનશરતી રીતે ઘટી જશે અને મર્યાદિત થઈ જશે.

ડી. પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખથી, કોર્પોરેટ દેવાદારની મિલકતો પર અથવા કોર્પોરેટ દેવાદારની સિક્યોરિટીઝ પર ઉદ્ભવેલા કે અસ્તિત્વમાં રહેવા દીધેલા તમામ બોજા, પછી ભલે તે કરાર દ્વારા હોય કે લાગુ કાયદા દ્વારા, કોર્પોરેટ દેવાદાર અથવા કોઈ તૃતીય પક્ષના લાભ માટે ઊભા કરાયા હોય (રિઝોલ્યુશન અરજદાર અને/અથવા તેની સાથે જોડાયેલી વ્યક્તિઓ, અને/અથવા રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા નિયુક્ત બેંકો કે નાણાકીય સંસ્થાઓના લાભ માટે ઊભા કરાયેલા કે ઊભા કરવા ધારેલા સિક્યોરિટી હિત સિવાય), તે અસરકારક તારીખે રિઝોલ્યુશન પ્લાન હેઠળ સંબંધિત ચુકવણીઓ કરવા પર બિનશરતી અને અખંડિત રીતે રિઝોલ્યુશન અરજદારની તરફેણમાં સોંપાયેલા કે નવનીકરણ પામેલા અથવા મુક્ત થયેલા (જો રિઝોલ્યુશન અરજદાર દ્વારા જરૂરી હોય તો) ગણાશે અને

કોર્પોરેટ દેવાદારની કોઈપણ મિલકત પર કે કોર્પોરેટ દેવાદારની કોઈપણ સિક્યોરિટીઝ પર કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા શરૂ કરાયેલ જામીનગીરીનો તમામ અમલ, રિઝોલ્યુશન અરજદાર કે કોર્પોરેટ દેવાદારના ભાગે કોઈ વધુ દસ્તાવેજ કે કાર્યની આવશ્યકતા વિના મુક્ત અને રદબાતલ થયેલો ગણાશે, જેમાં ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨૮૧ હેઠળ ટેક્સ સત્તામંડળો દ્વારા દાવો કરી શકાયા હોત તેવા દાવાઓની કોઈ અગ્રતાનો પણ સમાવેશ થાય છે. રિઝોલ્યુશન અરજદારે તેના માટેની તમામ જરૂરી પ્રક્રિયાત્મક જરૂરિયાતોનું પાલન કરવાનું રહેશે.

ઈ. આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં સેટ કર્યા સિવાય, ઇન્સોલ્વન્સી શરૂ થયાની તારીખ અગાઉના સમયગાળા માટેના કોર્પોરેટ દેવાદાર સામેના કોઈપણ દાવાઓ (પછી ભલે તે સંભવિત હોય કે નિશ્ચિત, જ્ઞાત હોય કે અજ્ઞાત, દાખલ કરાયેલા હોય કે ન હોય) ના સંબંધમાં રિઝોલ્યુશન અરજદાર અને કોર્પોરેટ દેવાદારની કોઈ જવાબદારી કે દાવિત્વ રહેશે નહીં, જેમાં પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ અગાઉ કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલ કોઈપણ કોર્પોરેટ ગેરંટી, ક્ષતિપૂર્તિ અને ક્રેડિટ સપોર્ટના તમામ અન્ય સ્વરૂપો સાથે સંબંધિત દાવાઓ કાયમ માટે અખંડિત અને બિનશરતી રીતે શામિત, નિકાલ પામેલા અને રદ થયેલા ગણાશે.

એફ. નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી મળતાં, કોર્પોરેટ દેવાદારના વાઈલિંગ-અપ (સમાપ્તિ) ને લગતી તમામ પડતર

કાર્યવાહીઓ કાયમ માટે અખંડિત અને બિનશરતી રીતે શામિત થઈ જશે. પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ મુજબ, સરકારી લેણદારો અને ટ્રેડ લેણદારોએ ચુકવણીના ડિફોલ્ટના કારણે કરાર રદ કરવાના તમામ અધિકારો, અને કોર્પોરેટ દેવાદાર અને/અથવા કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે અને તેના વતી રિઝોલ્યુશન પ્રોફેશનલ દ્વારા કરાયેલા કોઈપણ કરાર કે વ્યવસ્થા હેઠળ ભંગ, ડિફોલ્ટ, કૃત્ય કે લોપમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ અધિકારો સહિત, કોર્પોરેટ દેવાદાર સામેના કોઈપણ કરાર કે વ્યવસ્થા હેઠળ પેનલ્ટીની ચુકવણી, ડિફોલ્ટ ચુકવણી કે તેવા સ્વરૂપની કોઈપણ ચુકવણીના અધિકારો પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ સુધી જતા કર્યા છે તેમ માનવામાં આવશે.

જી. નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી મળતાં, કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા મેળવેલ નાણાકીય સહાયને સુરક્ષિત કરવા માટે અને તેના વતી આપવામાં આવેલી ગેરંટીઓ સંબંધિત, જે અસરકારક તારીખ અગાઉ લાગુ કરવામાં આવી હોય, તેવી કોઈપણ ગેરંટી હેઠળ સબ્રોગેશનના કારણે ગેરંટરના દાવાઓ, જો કોઈ હોય તો, શામિત, મુક્ત, ડિસ્ચાર્જ અને રદ થયેલા માનવામાં આવશે."

એચ. પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે, ડિમાન્ડ પ્રોમિસરી નોટ્સ, પોસ્ટ-ડેટેડ ચેક્સ અને લેટર્સ ઓફ ક્રેડિટ સહિત કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા જારી કરાયેલા તમામ બાકી નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ રદ થયેલા ગણાશે અને આવા ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ હેઠળ કોર્પોરેટ દેવાદારની જવાબદારી રદ થયેલી ગણાશે –

સિવાય કે સેક્શન VII ની જોગવાઈઓના પાલનમાં કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા અન્યથા નક્કી કરવામાં આવ્યું હોય અથવા માત્ર કોર્પોરેટ દેવાદારને એક સતત ચાલતા વ્યવસાય તરીકે ચલાવવાના હેતુ માટે જ હોય.

આઈ. સેક્શન X હેઠળ વિચારણા કર્યા સિવાય, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે, કોર્પોરેટ દેવાદારના શેરો અથવા સિક્યોરિટીઝ અથવા લોન કેપિટલની ફાળવણી, જારી કરવા, વેચાણ કરવા અથવા ટ્રાન્સફર કરવા માટે કહેવાનો કોઈપણ વ્યક્તિનો અધિકાર (પછી ભલે તે અત્યારે અથવા ભવિષ્યમાં વાપરી શકાય તેવો હોય અને પછી ભલે તે સંભવિત હોય કે નહીં), પછી ભલે તે નિયંત્રણમાં ફેરફાર પર હોય કે અન્યથા, બિનશરતી અને અખંડિત રીતે રદ થયેલો ગણાશે. ઉપરોક્ત બાબતો ઉપરાંત, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે, કોઈપણ શેરધારકનો (ડિવિડન્ડ, કૂપન વગેરે દ્વારા) વિતરણ મેળવવાનો અધિકાર જે પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ અગાઉના સમયગાળા માટે એકત્રિત થયો હોય અથવા તેનાથી સંબંધિત હોય, તે બિનશરતી અને અખંડિત રીતે રદ થયેલો ગણાશે. કોર્પોરેટ દેવાદારના કોઈપણ શેરધારકના (જે રિઝોલ્યુશન અરજદાર કે તેના એક્ઝિલિએટ્સ નથી) તમામ અધિકારો, પછી ભલે કાયદા હેઠળ કે કરાર હેઠળ ઉદ્ભવતા હોય, પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ અને અસરકારક તારીખ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન શમિત, સ્થગિત રહેશે અને શેરધારક પાસે કોર્પોરેટ દેવાદાર પાસે

કોઈ કાર્યવાહી કરાવવાનો અથવા કોર્પોરેટ દેવાદારને તેની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાથી રોકવાનો કોઈ અધિકાર રહેશે નહીં.

જે. તમામ કરવેરા સંબંધિત સરકારી સત્તામંડળોના તમામ દાવાઓ (પછી ભલે સંભવિત હોય કે નિશ્ચિત, જ્ઞાત હોય કે અજ્ઞાત, દાખલ કરાયેલા હોય કે નહીં) કે જેના માટે કોર્પોરેટ દેવાદાર જવાબદાર હતો અથવા ચૂકવવાપાત્ર થઈ શકે છે (આકારણી હેઠળના નાણાકીય વર્ષો સંબંધિત છે તે સહિત), કોઈપણ ચૂકવણી પરના તમામ કપાત અને વિથહોલ્ડિંગ ટેક્સ, જે લાગુ કાયદા હેઠળ જરૂરી હોય અને ઇન્સોલ્વન્સી શરૂ થયાની તારીખ અગાઉના સમયગાળાને લગતા હોય, તે તમામ પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખે રદ થયેલા ગણાશે.

કે. પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ અગાઉ કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા આપાવમાં આવેલ કોઈપણ કોર્પોરેટ ગેરંટી, ક્ષતિપૂર્તિ અને ક્રેડિટ સપોર્ટના તમામ અન્ય સ્વરૂપો (પછી ભલે ગ્રુપ કંપનીઓ વતી હોય કે અન્યથા) સંબંધિત તમામ જવાબદારીઓ (પછી ભલે સંભવિત હોય કે નિશ્ચિત, જ્ઞાત હોય કે અજ્ઞાત, દાખલ કરાયેલી હોય કે નહીં) પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખથી રદ થયેલી અને ડિસ્ચાર્જ થયેલી ગણાશે.

૧. કોઈપણ દાવાઓને લાગુ કરવા માટે કોઈ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા દાવાઓ સંબંધિત કોઈપણ કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે કોઈ વ્યક્તિ

હકદાર રહેશે નહીં, જ્યાં સુધી તે દાવાઓ પ્લાન મંજૂર થયાની તારીખ અગાઉના સમયગાળા સાથે સંબંધિત હોય.

૨. ઉપરના ફકરા ૧ માં દર્શાવેલ બાબતોના સંબંધમાં, અસરકારક તારીખ સુધી ઉદ્ભવતી કોઈપણ જવાબદારીઓ અને/અથવા દાવાઓ કાયમ માટે જતા કરાયેલા, રદ થયેલા, શમિત અને ડિસ્ચાર્જ થયેલા ગણાશે અને ઉપરના ફકરા ૧ ની જોગવાઈઓ જરૂરી ફેરફારો સાથે લાગુ પડશે.

૩. આ રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ તૃતીય પક્ષ (કોઈપણ સંબંધિત પક્ષ સહિત) પાસેથી કોર્પોરેટ દેવાદારને મળવાપાત્ર કોઈપણ રકમ વસૂલ કરવાના કોર્પોરેટ દેવાદારના અધિકારોને અસર કરશે નહીં, સિવાય કે નાણાકીય લેણદારોને કોર્પોરેટ દેવાદાર વતી પૂરી પાડવામાં આવેલ પર્સનલ અને કોર્પોરેટ ગેરંટીના કિસ્સામાં; અને કોર્પોરેટ દેવાદાર દ્વારા વસૂલ કરવાપાત્ર આવી કોઈપણ રકમ અથવા આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર રદ થયેલી કોઈપણ જવાબદારીનો કોઈ સેટ ઓફ (મુજરા) થશે નહીં. જો કોઈ વ્યક્તિ આ રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર ચુકવણીઓ મેળવે છે અને કોઈપણ તૃતીય પક્ષ પાસેથી કોઈપણ વધારાની રકમ વસૂલ કરે છે, જેમાં તૃતીય પક્ષો દ્વારા જારી કરાયેલી કોઈપણ ગેરંટી કે અન્ય સિક્યોરિટીઝના કારણે કરાયેલી વસૂલાતનો સમાવેશ થાય છે પણ તેના પૂરતો મર્યાદિત નથી, તો આવી

વ્યક્તિ કોર્પોરેટ દેવાદારને આવી વધારાની રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે."

૮૩. અત્રેના રિટ અરજદારોમાંથી એક દ્વારા સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની તરફેણમાં આપવામાં આવેલ પર્સનલ ગેરંટીની કેટલીક સંબંધિત કલમો નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

"૧. જો ઉપરોક્ત ક્રેડિટ સુવિધાઓ અથવા તેમાંથી કોઈપણ સંબંધમાં અથવા તેના હેઠળ બેંકને ચૂકવવાપાત્ર મુખ્ય રકમ સાથે વ્યાજ, ખર્ચ, શુલ્ક, ખર્ચાઓ અને/અથવા અન્ય નાણાં ચૂકવવામાં ઉધારકર્તા દ્વારા કોઈપણ સમયે ડિફોલ્ટ (ભૂલ/ચૂક) કરવામાં આવે, તો ગેરંટર બેંક દ્વારા માંગણી કરવામાં આવતાં સમગ્ર ગેરંટીડ રકમ તે સમયે ઉપરોક્ત ક્રેડિટ સુવિધાઓના સંબંધમાં બેંકને ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ, ખર્ચ, શુલ્ક, ખર્ચાઓ અને/અથવા અન્ય કોઈ નાણાં સાથે બેંકને ચૂકવશે અને ઉધારકર્તાના ભાગે કોઈપણ ડિફોલ્ટના કારણે બેંકને થતા ઉક્ત મુખ્ય રકમ, વ્યાજ અથવા અન્ય ચૂકવવાપાત્ર નાણાંના તમામ નુકસાન અને તમામ ખર્ચ, શુલ્ક અને ખર્ચાઓ સામે બેંકને ક્ષતિપૂર્તિ આપશે અને નુકસાન રહિત રાખશે.

૧૭. ગેરંટર સંમત થાય છે કે જો ઉધારકર્તા લિક્વિડેશન અથવા વાઈલ્ડિંગ અપ (પછી ભલે તે ફરજિયાત હોય કે સ્વૈચ્છિક) માં જાય અથવા જો કોઈપણ કાયદા હેઠળ ઉધારકર્તાના સાહસનું સંચાલન હાથમાં લેવામાં આવે અથવા જો કોઈપણ કાયદા હેઠળ ઉધારકર્તાનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવે અથવા લેણદારો સાથે કોઈ સમાધાન કે વ્યવસ્થા કરવામાં આવે, તો બેંક (ગેરંટર અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા આથી સુરક્ષિત કરાયેલી સમગ્ર અથવા કોઈપણ ભાગની રકમ બેંકને ચૂકવવા છતાં) લેણદાર તરીકે સ્થાન મેળવશે અને ઉધારકર્તા સામે બેંકના તમામ દાવાઓની પૂર્ણ રકમ માટે ઉધારકર્તાની એસ્ટેટ (મિલકત) સામે દાવો સાબિત કરશે અથવા તેના સંબંધમાં કોઈપણ સમાધાન સ્વીકારવા સંમત થશે અને બેંક તેના તમામ દાવાઓ પૂરેપૂરા સંતોષાય નહીં ત્યાં સુધી બેંક સાથેની સ્પર્ધામાં ગેરંટરના તમામ અધિકારોને બાકાત રાખીને તેના પરના સમગ્ર ડિવિડન્ડ, સમાધાન અથવા અન્ય ચુકવણીઓ પ્રાપ્ત કરી શકશે અને રાખી શકશે; અને ગેરંટર તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર રકમો અથવા તેનો કોઈપણ ભાગ ચૂકવશે નહીં અથવા અન્યથા ઉધારકર્તા સામે બેંકના તમામ દાવાઓ પૂરેપૂરા સંતોષાય નહીં ત્યાં સુધી ઉધારકર્તાની એસ્ટેટ સામે દાવો કે માંગણી કરશે નહીં, અને આવી સાબિતી કે સમાધાન હોવા છતાં બેંક ગેરંટર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર પૂર્ણ રકમની ચુકવણી ગેરંટર પાસેથી લાગુ કરી શકશે અને વસૂલ કરી શકશે.

ઉપરોક્ત ઘટનાઓમાંથી કોઈપણ ઘટે ત્યારે, ગેરંટર તરત જ તે વિશે બેંકને લેખિતમાં જાણ કરશે.

૧૮. આથી આપવામાં આવેલ ગેરંટી એ બેંકે કોઈપણ રીતે લીધેલી અથવા લઈ શકે તેવી કોઈપણ સિક્યોરિટીથી સ્વતંત્ર અને અલગ છે, પછી ભલે તે હાઈપોથીકેશન અને/અથવા ગીરો અને/અથવા માલસામાન, જંગમ કે અન્ય મિલકતો પરના અન્ય બોજા દ્વારા હોય અને ગેરંટરે આ ગેરંટી એ સમજૂતી, શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ પર આપી નથી કે બેંકે આવી અન્ય સિક્યોરિટી લીધી છે અને/અથવા હવે પછી લઈ શકે છે; અને ઇન્ડિયન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૪૦ અને કલમ ૧૪૧ અથવા તે કાયદાની અન્ય કલમ અથવા અન્ય કોઈ કાયદાની જોગવાઈઓ હોવા છતાં, બેંક આવી અન્ય સિક્યોરિટી લેવામાં અથવા માંગવામાં કે મેળવવામાં નિષ્ફળ રહેવાને કારણે અથવા તેના ડિફોલ્ટ અને બેદરકારીને આભારી કારણો સહિત કોઈપણ કારણસર આવી અન્ય સિક્યોરિટીનો લાભ અથવા લીધી હોય કે લઈ શકાઈ હોત તેવી સિક્યોરિટી પરના કોઈપણ અધિકારો ગુમાવવાના કારણે ગેરંટર કોઈપણ હદ સુધી મુક્ત થયાનો દાવો કરશે નહીં."

૮૪. આમ, ઉપરોક્ત બાબતો પરથી એવું જણાય છે કે કોર્પોરેટ દેવાદારની ૧૦૦% ઇક્વિટી માલિકી પ્રાપ્ત કર્યા પછી, રિઝોલ્યુશન અરજદારે કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સના સભ્યોને કોર્પોરેટ દેવાદાર માટે કે તેના વતી જારી કરાયેલ

કોર્પોરેટ ગેરંટી સિવાય, કોર્પોરેટ દેવાદાર પર નાણાકીય લેણદારોના બાકી નીકળતા દેવાને તેની તમામ અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે પ્રાપ્ત કર્યું છે. રિઝોલ્યુશન અરજદારે અસરકારક તારીખે અગાઉથી રકમ તરીકે INR ૪૨,૦૦૦ કરોડની ચુકવણી કરીને સમગ્ર દેવાને, તેની તમામ અંતર્ગત જામીનગીરીઓ સાથે પ્રાપ્ત કર્યું હતું.

૮૫. રિઝોલ્યુશન પ્લાન અનુસાર નાણાકીય લેણદારોને કરાયેલી ચુકવણીઓને અસરકારક તારીખ મુજબ પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદારના કોર્પોરેટ દેવાદાર પ્રત્યેના તમામ બાકી લેણાંની પૂર્ણ અને અંતિમ ચુકવણી તરીકે ગણવાની હતી, અને કોર્પોરેટ દેવાદારના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવેલ કોર્પોરેટ કે પર્સનલ ગેરંટી સિવાય, લોન કરારો અને સિક્યુરિટી કરારો સહિત પરંતુ તેના પૂરતા મર્યાદિત નહીં તેવા પ્રત્યેક નાણાકીય લેણદાર દ્વારા અથવા તેની તરફેણમાં કરાયેલા તમામ કરારો અને વ્યવસ્થાઓ રિઝોલ્યુશન અરજદારને સોંપાયેલા / નવા કરારથી બદલાયેલા ગણવાના હતા.

૮૬. રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં એક નોન-ઓબ્સ્ટેન્ટ કલમ (અન્ય જોગવાઈઓને બાધિત કરતી કલમ) પણ આપાવમાં આવી છે જેમાં જણાવાયું છે કે રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોય તેમ છતાં, સંબંધિત નાણાકીય લેણદારો અને રિઝોલ્યુશન અરજદાર કોર્પોરેટ દેવાદાર

માટે અને તેના વતી પૂરી પાડવામાં આવેલી આવી કોર્પોરેટ અને પર્સનલ ગેરંટીની સંબંધિત નાણાકીય લેણદારો દ્વારા સોંપણી અંગે ભવિષ્યની તારીખે પરસ્પર ચર્ચા કરી શકે છે.

૮૭. ઉપરોક્ત બાબતોની ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા બારીકાઈથી તપાસ કરવી પડશે અને ટ્રિબ્યુનલે પક્ષકારો વચ્ચેની આવી સમજુતી અને કરારને અર્થપૂર્ણ અર્થઘટન આપવું પડશે જેથી સ્ટેટ બેંક દ્વારા આર્સેલરમેઈતલને દેવાની સોંપણી સાથે, તેઓ પર્સનલ ગેરંટર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં, ગેરંટી દસ્તાવેજ હેઠળની તેમની તમામ પર્સનલ જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત કે ડિસ્ચાર્જ થઈ ગયા છે તેવા રિટ અરજદારો વતી રજૂ કરવામાં આવેલા તર્કોની યોગ્ય કદર કરી શકાય.

૮૮. જામીન (ગેરંટર) જે પોતાના પર લાદવામાં આવેલા દાવિત્વમાંથી મુક્ત થવા અને જવાબદારીમાંથી છૂટવા ઇચ્છે છે તેણે માત્ર એવું દર્શાવવું જરૂરી નથી કે લેણદારે, તેના કૃત્યો અથવા વર્તન દ્વારા, કાં તો દેવાદારને જે કામ કરવા તેણે બાંહેધરી આપી હતી તે કરતા રોક્યો છે, અથવા તે કામ કરવામાં દેવાદારની ભૂલ પ્રત્યે આંખ આડા કાન કર્યા છે અથવા તેને એવું કંઈક કરવા સક્ષમ બનાવ્યો છે જે તેણે ન કરવું જોઈતું હતું, પરંતુ તેણે એ પણ દર્શાવવું પડશે કે લેણદારે જામીનના અધિકારો સાથે અસંગત એવું કોઈ કૃત્ય કર્યું છે, અથવા એવું કોઈ કૃત્ય કરવામાં ચુક કરી છે જે જામીન પ્રત્યેની તેની ફરજ

હેઠળ કલમ ૧૩૯ ના અર્થમાં કરવાનું જરૂરી હતું. આમ, જામીન ડિસ્ચાર્જ થાય તે પહેલાં નીચેની બે શરતો સંતોષાવી જોઈએ: (૧) લેણદારે જામીનના અધિકારો સાથે અસંગત હોય તેવું કોઈ કૃત્ય કરવું જોઈએ અથવા જામીન પ્રત્યેની તેની ફરજ અનુસાર કરવું પડતું હોય તેવું કોઈ કૃત્ય કરવાનું ચુકી જવું જોઈએ; અને (૨) આધાર આધારભૂત (એક) માં દર્શાવેલ લેણદારના કૃત્ય કે અકૃત્ય દ્વારા, મુખ્ય દેવાદાર સામે જામીનનો પોતાનો અંતિમ ઉપાય/ઈલાજ જોખમાય કે ક્ષતિગ્રસ્ત થાય છે. વર્તમાન કિસ્સામાં આ બે શરતો પૂર્ણ થાય છે કે નહીં તેની ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનની શરતો, ગેરંટીની શરતો અને ગેરંટરોની જવાબદારી સામે દેવાની સોંપણીની કાનૂની અસરોને ધ્યાનમાં રાખીને બારીકાઈથી તપાસ કરવી પડશે. આ પાસાની ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા હયિન્સ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયમાં આપવામાં આવેલા સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને તપાસ કરવામાં આવશે.

૮૯. IBC ની યોજના અનુસાર, એકવાર રિઝોલ્યુશન પ્લાન કમિટી ઓફ ક્રેડિટર્સ (CoC) દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા તેને મંજૂર કરવામાં આવે, પછી CIRP પ્રક્રિયાનો અંત આવે છે. એકવાર CIRP પૂર્ણ થઈ જાય અને IBC ની કલમ ૩૧ અનુસાર નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા પ્લાન મંજૂર થઈ જાય, એટલે કોર્પોરેટ દેવાદારનું જે દેવું હતું તેનો નિકાલ થઈ જાય છે. સેટલ થઈ ગયેલા દેવાના સંબંધમાં કોર્પોરેટ દેવાદાર સામે કોઈ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી નથી. આ રીતે મંજૂર

થયેલ રિઝોલ્યુશન પ્લાન કોર્પોરેટ દેવાદાર, તેના કર્મચારીઓ, સભ્યો, લેણદારો, ગેરંટરો અને રિઝોલ્યુશન પ્લાનમાં સામેલ અન્ય હિતધારકો પર બંધનકર્તા છે. તેથી, એ સમજાય છે કે નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાન મંજૂર થાય એટલે કોર્પોરેટ દેવાદારની જવાબદારીઓનો અંત આવે છે. જો કે, લેણદારો કોર્પોરેટ દેવાદારના ગેરંટરો સામે કાર્યવાહી કરવાનો અધિકાર જાળવી રાખી શકે છે. શું IBC હેઠળ એવો કોઈ ચોક્કસ પ્રતિબંધ છે કે લેણદાર ગેરંટર પાસેથી તેની બાકી નીકળતી રકમ (જે CIRP દ્વારા કોર્પોરેટ દેવાદાર પાસેથી વસૂલ થઈ શકી નથી) નો દાવો કરી શકતો નથી? કાયદાની પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ એ છે કે ગેરંટરની જવાબદારીઓ ઉધારકર્તા (રોકાણકાર/મૂળ દેવાદાર) સાથે સહ-વિસ્તૃત હોય છે. તેથી, જો ઉધારકર્તા દેવું ચૂકવવામાં અસમર્થ હોય, તો લેણદારની તરફેણમાં ગેરંટર સામે કાર્યવાહી કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવે છે. આ જવાબદારી પોતે જ સ્વતંત્ર છે કારણ કે ગેરંટીનો કરાર એ એક સ્વતંત્ર કરાર છે. બીજી બાજુ, ગેરંટરો ઇન્ડિયન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૧૩૩, ૧૩૪ અને ૧૪૦ નો બચાવ લઈ શકે છે. કલમ ૧૩૪ મુજબ, જો લેણદાર પોતાની પહેલ પર મુખ્ય દેવાદારને મુક્ત કરે છે, તો ગેરંટર લેણદાર પ્રત્યેની તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થઈ જાય છે. આ કલમનું મુખ્ય તત્વ લેણદારના સ્વેચ્છિક કૃત્ય દ્વારા દેવાદારની મુક્તિ છે, નહીં કે કાયદાની અમલવારી (operation of law) ના કારણે. કોર્ટ કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલી કોઈપણ યોજના કે પ્લાન એ

વૈધાનિક યોજના બની જાય છે અને તેથી તે કાયદાની અમલવારીનું કૃત્ય છે. IBC હેઠળ સ્થિતિ કંઈક અલગ છે. IBC હેઠળના કોર્પોરેટ દેવાદારને રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી અને અમલીકરણ પર મુક્ત કરવામાં આવે છે. નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા રિઝોલ્યુશન પ્લાનને મંજૂરી ત્યારે જ આપવામાં આવે છે જ્યારે તે સંતુષ્ટ થાય કે તે CoC ના સભ્યોની નિર્ધારિત બહુમતી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે અને તેની વિગતો કાયદા અનુસાર છે. તેથી, IBC હેઠળ, કોર્પોરેટ દેવાદાર કાયદાની અમલવારી દ્વારા મુક્ત થાય છે, એટલે કે નિર્ણાયક સત્તાધિકારીની સંતુષ્ટિ પર રિઝોલ્યુશન પ્લાનની મંજૂરી દ્વારા, અને લેણદારની ઈચ્છા પર નહીં — પછી ભલે એક કે કોઈ લેણદાર રિઝોલ્યુશન પ્લાનની તરફેણમાં હોય કે ન હોય. એકવાર રિઝોલ્યુશન પ્લાન નિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર થઈ જાય, પછી કોર્પોરેટ દેવાદાર મુક્ત થાય છે અને તે નિર્ણય લેણદાર પર બંધનકર્તા છે. આમ, IBC હેઠળ મુખ્ય દેવાદારની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ પર ગેરંટરો લેણદાર પ્રત્યેની તેમની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થયા હોવાનું કહી શકાય કે નહીં તે બાબત ટ્રિબ્યુનલે ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવાની રહેશે કે હસ્તગત કેસ એ દેવાની સોંપણીનો કેસ છે.

૯૦. પ્રોહિબિશનની રિટ ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે ક્ષેત્રાધિકારનો સ્પષ્ટ/છતો અભાવ સાબિત થાય. એ વાત સારી છે કે અનુચ્છેદ ૨૨૬

હેઠળ કાર્ય કરતી હાઈકોર્ટ યુનાઈટેડ કિંગડમમાં સર્ટોરી, પ્રોહિબિશન અને મેન્ડેમસ જેવી પરમાધિકાર રિટ જારી કરવા માટે લાગુ પડતા તકનીકી નિયમોથી બંધાયેલી નથી, છતાં ઉક્ત રિટને લાગુ પડતા મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખવા જ જોઈએ, જેમ કે આ કોર્ટ દ્વારા ટી. સી. બસપ્પા (ઉપરોક્ત) કેસમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું. બંધારણીય બેંચ માટે બોલતા મુખર્જી, જે. દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"આપણા બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ અને ૨૨૬ માં વપરાયેલી ભાષા ખૂબ જ વ્યાપક છે અને સુપ્રિમ કોર્ટ તેમજ ભારતની તમામ હાઈકોર્ટની સત્તાઓ મૂળભૂત અહકોના અમલ માટે અને હાઈકોર્ટના કિસ્સામાં અન્ય હેતુઓ માટે પણ જરૂરી જણાય તે મુજબ "હેબિયસ કોર્પસ, મેન્ડેમસ, ક્વો વોરંટો, પ્રોહિબિશન અને સર્ટોરી" ના સ્વરૂપની રિટ, આદેશો અથવા દિશાનિર્દેશો જારી કરવા સુધી વિસ્તરે છે. આપણા બંધારણમાં સ્પષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને આપણે હવે ઇંગ્લિશ કાયદામાં આ રિટના પ્રારંભિક ઇતિહાસ અથવા પ્રક્રિયાત્મક તકનીકીતાઓ તરફ પાછા જોવાની જરૂર નથી, કે ઇંગ્લિશ ન્યાયાધીશો દ્વારા ચોક્કસ કેસોમાં વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયના કોઈ તફાવત કે ફેરફારથી દબાણ અનુભવવાની જરૂર નથી. આપણે તમામ યોગ્ય કેસોમાં અને યોગ્ય રીતે "સર્ટોરી" ના સ્વરૂપમાં આદેશ કરી શકીએ છીએ અથવા રિટ જારી કરી શકીએ છીએ, જ્યાં સુધી આપણે ઇંગ્લિશ

કાયદામાં આવી રિટ આપવાની બાબતમાં ક્ષેત્રાધિકારના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા વ્યાપક અને મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને વળગી રહીએ."

૯૧. ઉપરોક્ત અવલોકનોની સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (UOI) અને અન્ય વિરુદ્ધ ઉપેન્દ્ર સિંહ, જે (૧૯૯૪) ૩ SCC ૩૫૭ માં અહેવાલ થયેલ છે, ના કેસમાં નોંધ લેવામાં આવી હતી અને તેને ધ્યાનમાં રાખીને, સુપ્રિમ કોર્ટે પેરા ૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"કાયદાના ઉક્ત કથનને સાત ન્યાયાધીશોની બેંચ દ્વારા ઉજ્જમ બાઈ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [AIR ૧૯૬૨ SC ૧૬૨૧] કેસમાં સ્પષ્ટપણે માન્ય રાખવામાં આવ્યું હતું. આ સિદ્ધાંતનું કારણ સ્વયંસ્પષ્ટ છે. જો આપણે ઇંગ્લિશ કાયદામાં આવી રિટ આપવાની બાબતમાં ક્ષેત્રાધિકારના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા વ્યાપક અને મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને વળગી ન રહીએ, તો ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ દિશાહીન અને માર્ગદર્શન વગરનો બની જાય છે, અને તે મનસ્વી અને સ્પેરછાચારી બનવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે. અભિગમની કોઈ સમાનતા રહેશે નહીં અને ક્ષેત્રાધિકાર વ્યક્તિગત બની જવાનું જોખમ રહેશે. ક્ષેત્રાધિકારના પરિમાણો ન્યાયાધીશથી ન્યાયાધીશ અને કોર્ટથી કોર્ટમાં બદલાશે. (કેટલાક કહે છે કે, આવું થઈ ચૂક્યું છે.) કાયદો ચોક્કસપણે આગળ વધે છે. સમય જતાં ન્યાયશાસ્ત્રનો નિઃશંકપણે વિકાસ થાય છે, પરંતુ મૂળભૂત બાબતોને ભૂલીને નહીં. તમારે અસ્તિત્વમાં રહેલા

પાયા પર નિર્માણ કરવાનું છે, તેનો ત્યાગ કરીને નહીં. તે મૂંઝવણ તરફ દોરી જાય છે; તે વિચારો અથવા ક્રિયાઓમાં સુસંગતતા લાવવામાં મદદ કરતું નથી."

૯૨. આમ, "સર્ટોરી, પ્રોહિબિશન, મેન્ડેમસ, હેબિયસ કોર્પસ, ક્વો વોરંટો" જેવી રિટ આપવાની બાબતમાં ક્ષેત્રાધિકારના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા વ્યાપક અને મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ અને માત્ર માગણી કરવાથી તે જારી કરવી જોઈએ નહીં.

૯૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાનું પરિણામ એ આવે છે કે હસ્તગત કેસ એવો નથી જેમાં કહી શકાય કે ઉપર ચર્ચેલા તમામ મુદ્દાઓ તપાસવા માટે ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ (DRT) માં ક્ષેત્રાધિકારનો સ્પષ્ટ/છતો અભાવ છે. જો તે ક્ષેત્રાધિકારના સ્પષ્ટ અભાવનો કેસ હોત, તો આ કોર્ટ મુખ્ય મુદ્દામાં ઊંડાણપૂર્વક ગઈ હોત અને તેનો જવાબ આપ્યો હોત. અમારું માનવું છે કે ટ્રિબ્યુનલને આ બાબતના તમામ સંબંધિત પાસાઓ, ખાસ કરીને ગેરંટી દસ્તાવેજ હેઠળ ગેરંટરોની જવાબદારીઓ સામે દેવાની સોંપણી અંગેના મુખ્ય મુદ્દા પર વિચાર કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. રિટ અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો મુખ્ય મુદ્દો એવો છે કે જેના માટે ટ્રિબ્યુનલે પોતે વિગતવાર પૃથક્કરણ કરવું પડશે જેથી એ જાણી શકાય કે રેકૉર્ડ પરના તથ્યો ટ્રિબ્યુનલને તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા મુદ્દાઓ પર ગુણદોષના આધારે

નિર્ણય લેવા માટે જરૂરી ક્ષેત્રાધિકાર પૂરો પાડે છે કે નહીં. જ્યારે અમે આપણી જાતને એક પ્રશ્ન પૂછીએ છીએ કે રિટ અરજદારો દ્વારા માગ્યા મુજબ પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવાને બદલે, જો ટ્રિબ્યુનલને આગળ વધવાની મંજૂરી આપીને, શું કોઈ ગંભીર અન્યાય કે પૂર્વગ્રહ થશે? તો અમને માલૂમ પડે છે કે ઉક્ત માર્ગ અપનાવવાથી, રિટ અરજદારોને કોઈ અન્યાય થશે નહીં, જ્યારે માગ્યા મુજબ રિટ જારી કરવાથી, કોઈ મજબૂત કે સચોટ કારણો વિના કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતા વૈધાનિક ફોરમને રોકીને બેંક પ્રત્યે ગંભીર અન્યાય થવાની સંભાવના છે. તેથી, આ તબક્કે ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ બેંક દ્વારા કરાયેલી ઓરિજિનલ એપ્લિકેશન્સમાં પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરીને હસ્તક્ષેપ કરવો સંપૂર્ણપણે અયોગ્ય રહેશે.

૯૪. અમારા અંતિમ તારણોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય છે:

[એ] મેન્ડેમસ, સર્ટોરી અને પ્રોહિબિશનની રિટ, અને તે બાબતે તમામ પરમાધિકાર રિટ, સામાન્ય રીતે ત્યારે જારી કરવામાં આવતી નથી જ્યાં સમાન રીતે અસરકારક અને પૂરતો અન્ય વિકલ્પ/ઉપાય અસ્તિત્વમાં હોય.

[બી] પરંતુ એવો કોઈ અફર નિયમ નથી કે જ્યાં કોર્ટ વ્યાજબી અને અનુકૂળ માને ત્યાં આવી રિટ જારી કરી શકતી નથી. સામાન્ય રીતે તે આવું કરતી નથી તે હકીકત એ ક્ષેત્રાધિકારના અભાવનો પ્રશ્ન નથી પરંતુ વ્યવહારિકતાનો પ્રશ્ન છે.

[સી] વૈકલ્પિક ઉપાય સમાન રીતે પરિણામલક્ષી કે પૂરતો છે કે નહીં તે પ્રત્યેક કેસમાં નક્કી કરવાનો તથ્યનો પ્રશ્ન છે.

[ડી] જ્યાં કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ કરાયેલા કે કરવાનો દાવો કરાયેલા કોઈપણ કૃત્ય સામે ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, ત્યાં કાયદામાં જ સંભવિત ઉપાય અસ્તિત્વ ધરાવે છે તે એક મહત્વપૂર્ણ હકીકત છે, જેને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. જ્યાં આવી જોગવાઈઓ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં કોર્ટ પરમાધિકાર રિટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અત્યંત અનિરુદ્ધ રહેશે, ખાસ કરીને જો અરજદારે વાસ્તવમાં કાયદા હેઠળના તેના ઉપાયનો આશરો લીધો હોય.

[ઈ] પરંતુ કાયદા હેઠળ ઉપાય અસ્તિત્વમાં છે તે હકીકત યોગ્ય કેસોમાં રિટ જારી કરવા માટેની કોર્ટની સત્તા/ક્ષેત્રાધિકારને છીનવી લેતી નથી.

[એફ] નીચેના કેસોમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે કાનૂની જોગવાઈ હેઠળ કે અન્યથા વૈકલ્પિક ઉપાય હોવા છતાં પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવામાં આવશે: –

[જી] (i) જ્યાં ગૌણ ટ્રિબ્યુનલ ક્ષેત્રાધિકાર ધારી લે છે અને તેના પર ક્ષેત્રાધિકારનો અભાવ સ્પષ્ટપણે દેખાઈ આવે છે; (ii) જ્યાં જે કાર્યવાહી સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હોય; અને (iii) જ્યાં વૈકલ્પિક ઉપાય ખૂબ જ ખર્ચાળ કે બિનઅસરકારક હોય

અથવા એટલો વિલંબ કરાવતો હોય કે અરજદારને સુધારી ન શકાય તેવું નુકસાન થાય અથવા ઉપાય મૂલ્યહીન સાબિત થઈ શકે.

[એચ] ૧૯૯૩ ના એક્ટની સેક્શન ૧૯ હેઠળ ઓરિજિનલ એપ્લિકેશન્સનો ન્યાયનિર્ણય કરવા માટે ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલને ક્ષેત્રાધિકાર આપવા માટે ૧૯૯૩ ના એક્ટની સેક્શન ૧૭ ના અર્થમાં આજે કોઈ દેવું અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે નહીં, તે DRT એક્ટના દાયરામાં આવશે. સિક્યોર્ડ ક્રેડિટ (સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા) દ્વારા રિઝોલ્યુશન અરજદાર (આર્સેલરમેઈતલ) ને દેવાની સોંપણીથી, ગેરંટર તરીકે રિટ અરજદારોની તમામ અન્ય જવાબદારીઓ અને દાયિત્વો મુક્ત/ડિસ્ચાર્જ થઈ ગયા છે કે નહીં તેનો ટ્રિબ્યુનલે ન્યાયનિર્ણય કરવો પડશે અને નિર્ણય લેવો પડશે.

૯૫. આ તમામ ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે આ રિટ અરજીઓને ગ્રાહ્ય રાખવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ કારણ કે પ્રોહિબિશનની રિટ જારી કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી.

૯૬. પરિણામે, તમામ રિટ અરજીઓ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. અમે ટ્રિબ્યુનલ માટે મુખ્ય મુદ્દા પર જાતે નિર્ણય લેવા માટે ખુલ્લું રાખીએ છીએ અને જો ટ્રિબ્યુનલ યોગ્ય માને અથવા પક્ષકારોની વિનંતી

પર ક્ષેત્રાધિકાર અંગેનો પ્રાથમિક મુદ્દો ઘડીને તેનો નિર્ણય કરી શકે છે  
[જુઓ: શિરપુર પાવર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત)].

૯૭. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે ગુણદોષ પરના કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કે અપ્રત્યક્ષ અવલોકનોને સંપૂર્ણપણે પ્રાથમિક સ્વરૂપના ગણવામાં આવશે અને તેને ટ્રિબ્યુનલના ક્ષેત્રાધિકાર અથવા દેવાની સોંપણી અને તેની અસરો અંગેના મુખ્ય મુદ્દા પરના આખરી અભિપ્રાયની અભિવ્યક્તિ તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં.

૯૮. ટ્રિબ્યુનલ હવે ઓરિજિનલ એપ્લિકેશન્સના ન્યાયનિર્ણય સાથે ઝડપથી આગળ વધશે. અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત તાત્કાલિક અસરથી રદ કરવામાં આવે છે.

૯૯. મુખ્ય બાબતોમાં પક્ષકાર પ્રતિવાદી તરીકે જોડાવા માટેની તમામ સિવિલ અરજીઓનો પણ આથી નિકાલ કરવામાં આવે છે. અમે ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ મુખ્ય કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે યોગ્ય અરજી કરવા માટે અરજદાર માટે માર્ગ ખુલ્લો રાખીએ છીએ. જો આવી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવે તો તેનો નિર્ણય ગુણદોષના આધારે કાયદા અનુસાર લેવામાં આવશે.

૧૦૦. અન્ય તમામ સિવિલ અરજીઓનો પણ આથી નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

(નિરાલ આર. મહેતા, ન્યાયમૂર્તિ)

### વધુ આદેશ

ચુકાદો સંભળાવ્યા પછી, વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી જોષીએ આ ચુકાદાના અમલ પર ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે સ્ટે આપવા અને અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત ચાલુ રાખવા માટે વિનંતી કરી હતી. શ્રી જોષી દ્વારા કરવામાં આવેલી વિનંતીનો બેંક તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો. કેસના તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે અગાઉ આપેલી વચગાળાની રાહત આજથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે ચાલુ રાખીએ છીએ. ટ્રિબ્યુનલ આજથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે ઓરિજિનલ એપિલકેશન્સની સુનાવણી આગળ વધારશે નહીં.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

(નિરાલ આર. મહેતા, ન્યાયમૂર્તિ)

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.